

ԲԱՅՈՒԱԾ Է ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎԻ ՎԵՐԱՆՈՐՈԳՈՒԱԾ ԴԱՅԼԻՃԸ

Հայաստանի Ազգային Ժողովի վերանորոգումը դառնալիս բացման Պաշտօնական արարողության ընթացքին ելույթ կ'ունենայ Սերժ Սարգսյանը

Հոկտեմբեր 22-ին պաշտօնական բացումը կատարուեցաւ Հայաստանի Ազգային Ժողովի վերանորոգումը դառնալիս: Պաշտօնական արարողութեան մասնակցեցան գործող նախագահ Սերժ Սարգսյանն եւ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Գարեգին երկրորդը:

Վերանորոգման աշխատանքները սկսած էին այս տարուայ Մայիսին եւ արժանի մօտ 1,2 միլիոն տոլար: Ժողովարարները ամբողջովին փոխուած է, դառնալով աւելի ճոխ ու գործնական: Բոլոր պատգամաւորները այժմ կարելիութիւն ունին իրենց նստած տեղէն օգտուելու համարագրիչներէն, պատասաններէն եւ բարձրախօսներէն:

Դահլիճը փոխած է նաեւ իր ձեւը՝ ուղղանկիւնէն դառնալով օվալաձեւ: Ազգային Ժողովի նախագահ Յովիկ Աբրահամեան ողջոյնի իր

խօսքին մէջ դահլիճը նմանցուց Արթուր Արքայի «Կլոր սեղանի»-ն, յայտնելով, թէ այսպիսով կ'ապահովուի քննարկումներու աւելի ժողովրդավարական մթնոլորտ:

Սերժ Սարգսյան իր ելույթին մէջ յատկապէս ըսաւ. - «Իւրաքանչիւր խորհրդարան կոչուած է ներկայացնելու իր ժողովրդի կամքը, ընտրողներին բոլոր շերտերը, նրանց շահերը, յոյսերն ու իղձերը: Ընտրելով մեր հասարակական եւ քաղաքական կեանքի կազմակերպման ժողովրդավարական ճանապարհը՝ մենք եւս որդեգրել ենք յայտնի չափանիշներով առաջ շարժուելու ուղին: Անչափ կարեւորում մեծ Հայաստանի ժողովրդի խորապէս մտածուած եւ կշռադատուած այդ ընտրութիւնը: Այս ճանապարհին շատ բան արդէն արել ենք, սակայն դեռեւս աւելի շատ բան ունենք անելու»:

ԱՍՏՐԱԽԱՆԻ ՄԷՋ ԱՏՈՐԱԳՐՈՒԱԾ Է ՄԻԱՏԵՂ ՀՈՉԱԿԱԳԻՐ

Ռուսաստանի, Հայաստանի եւ Ատրպէյճանի նախագահները Չորեքշաբթի, Հոկտեմբեր 27-ին Ատրախանի մէջ կայացած եռակողմ հանդիպման ժամանակ ստորագրած են միատեղ յայտարարութիւն:

«Խօսքը վստահութեան ամբողջական ուղղուած միջոցառումներուն ուղղուած յատուկ հռչակագրի մասին է», - հանդիպման աւարտին լրագրողներուն ըսած է Ռուսաստանի նախագահ Դմիտրի Մեդվեդեւ՝ աւելցնելով, որ փաստաթուղթով կ'ենթադրուի «ուղղափառութիւններու փոխանակութիւն եւ գոհուածներու մարմիններու վերադարձ»:

«Վերահաստատելով 2008 թուականի Նոյեմբերի 2-ին Մոսկուայում ստորագրուած համատեղ յայտարարութեան դրոյթները՝ նախագահները ընդգծեցին, որ քաղաքական-դիւանագիտական միջոցներով հակամարտութեան կարգա-

ւորումը պահանջում է հետագայ ջանքեր հրադադարի ռեժիմի եւ ռազմական ոլորտում վստահութեան ամրապնդման միջոցների ամրապնդման ուղղութեամբ», - ըսուած է յայտարարութեան մէջ:

Ըստ Հայաստանի նախագահի մամուլի գրասենեակի, նախագահները քննարկած են ԼՂ հակամարտութեան կարգաւորման գործընթացի մանրամասներ՝ բանակցային աշխատանքը մինչեւ Ատտանայի մէջ կայանալիք ԵԱՀԿ գագաթի ժողովը շարունակելու եւ հիմնական սկզբունքներու շուրջ փոխհամաձայնութեան գալու նպատակով:

Հայաստանի նախագահի մամուլի քարտուղար Արմէն Արզումանեան «Ազատութիւն» ռատիոկայանին փոխանցած է, որ եռակողմ հանդիպումէն յետոյ բանակցութիւնները շարունակուած են արտաքին գործոց նախարարներու մասնակցութեամբ:

ՀՐԱՆԴ ԴԻՆՔԻՆ ՍՊԱՆԱԾ ՕԳԻՆ ՍԱՄԱՍԻ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ՏԵՂԱՓՈԽՈՒԱԾ Է ԱՆՉԱՓԱՅԱՍՆԵՐՈՒ ԴԱՏԱՐԱՆ

Պոլսոյ «Ակօս» թերթի խմբագիր Հրանդ Դինքի սպանութեան մէջ մեղադրուող Օգին Սամասի ճակատագիր պիտի որոշուի անչափահասներու յատուկ դատարանէն ներս:

Դինքի սպանութեան գործով Հոկտեմբեր 25-ին տեղի ունեցած դատական հերթական նիստի ընթացքին, Պէշիկթաշի բարձրագոյն քրէական դատարանը բաւարարելով 20-ամեայ Օգին Սամասի փաստաբանի դիմումը, որոշած է դատավարութիւնը տեղափոխել անչափահասներու դատարան:

Սամասի դատապաշտպան Լեւենթ Երլըրըմ իր միջնորդութիւնը հիմնաւորած է այս տարուայ ընթացքին թրքական խորհրդարանի ընդունած մէկ օրէնքի այն դրոյթով, որու համաձայն ընդհանուր իրաւասութեան դատարանները կը գրկուին 18 տարեկանը չամբողջացուցած անձերու դէմ յարուցուած քրէական գործերը քննելու իրաւունքէն:

Հրանդ Դինքի մտերիմները արդէն իսկ կը զգուշացնէին, որ քուրտերու համար կատարուող զիջումներու անուան տակ ընդունուող այս օրէնքը, կրնայ ազդեցութիւն ունենալ նաեւ Սամասի վրայ: Դինքի սպանութեան օրը՝

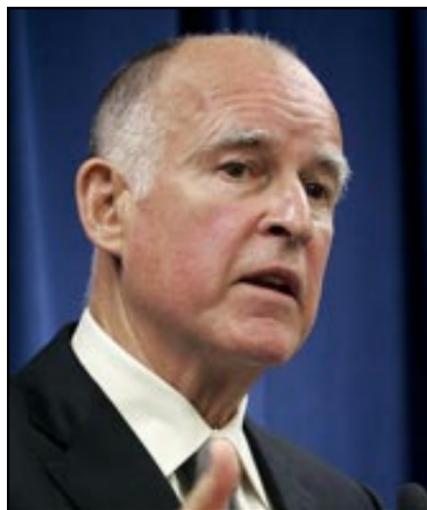
2007-ի Յունուար 19-ին, Օգին Սամասի 18 տարեկան տակաւին չէր ամբողջացուցած:

Դատարանի այս որոշումը Դինքի հարազատներու եւ ընկերներու մօտ լուրջ դժգոհութիւն յառաջացուցած է: Դատական նիստէն անմիջապէս ետք, Հրանդ Դինքի այրին՝ Ռաքէլ Դինք, ակնարկելով խորհրդարանի կողմէ ընդունուած օրինագիծին, որու հիման վրայ Սամասի գործը տեղափոխուած է անչափահասներու դատարան, ըսած է. - «Օրէնքը շղթայեց արդարադատութեան»:

Հրանդ Դինքի եղբայրը՝ Խոսրով իր կարգին, դիմելով Պէշիկթաշի քրէական դատարանի նախագահին, ըսած է. - «Արդեօք այսպէս կեանքի կը կոչեն արդարադատութիւնը: Գրեթէ չորս տարի անցած է սպանութեան օրէնքի փոխուած է այդ ընթացքին:

Հրանդ Դինքի սպանութեան գործով յաջորդ դատական նիստը կը կայանայ յաջորդ տարուայ Փետրուար 7-ին, առանց Օգին Սամասի մասնակցութեան: Դատարանի առջեւ կը կանգնի միայն Պոլսահայ լրագրողի սպանութիւնը կազմակերպելու մէջ մեղադրուողներ՝ Եսայի Հայալ եւ Էրհան Թունջէլ:

ՔՈՒԷԱՐԿԵՑԷՔ ՀԱՅ ԱՍԵՐԻԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻ ԶՕՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ՎԱՅԵԼՈՂ ԹԵԿՆԱԾՈՒՆԵՐՈՒՄ

ՄԴՀԿ Հայ Ամերիկեան խորհուրդը կոչ կ'ուղղէ Հայ քաղաքացիներուն Նոյեմբեր 2-ին տեղի ունենալիք ընտրութիւններուն քուէարկելու հետեւեալ թեկնածուներուն.

Քալիֆորնիոյ կառավարիչի պաշտօնին՝ նախկին կառավարիչ ձէՐԻ ՊՐԱՌԻՆԻՆ:

Ծերակոյտի անդամ՝ ՊԱՐՊԱՐԱ ՊՈՔՍԸՐԻՆ:

Ներկայացուցիչներու Տան անդամ՝ 29-րդ ընտրաշրջանէն ԱՏԱՄ ՇԻՖԻՆ:

Ներկայացուցիչներու Տան անդամ՝ 27-րդ ընտրաշրջանէն ՊՐԷՏ ՇԸՐՄԸՆԻՆ:

Ներկայացուցիչներու Տան անդամ՝ 38-րդ ընտրաշրջանէն ՀԱՌԻԸՐՏ ՊԸՐՄԸՆԻՄ:

Քալիֆորնիոյ նահանգային խորհրդարանի անդամ՝ 43-րդ ընտրաշրջանէն ՄԱՅՔ ԿԱԹՈՅԻՆ:

Քալիֆորնիոյ նահանգային խորհրդարանի անդամ՝ 44-րդ ընտրաշրջանէն ԱՆԹՈՆԻ ՓՈՐԹՆԹԻՆՈՅԻՆ:

ՕՐՈՒԱՆ ԸԱՐՅԵՐՈՒՆ ԸՆՏ

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԻ ՅԻՇՈՂՈՒԹԻՒՆԸ ՇԱՏ ԿԱՐԾ Է

Գ. ԽՈՏԱՆՆԵԱՆ

Ուղղիղ երկու տարի առաջ այս օրերուն, Ամերիկայի ժողովուրդը կը պատրաստուէր ընտրելու իր նոր նախագահը: Ճորճ Պուշի պաշտօնավարութեան ութը տարիները կը մօտենային իրենց աւարտին: Երկիրը միտնուած էր երկու պատերազմներու մէջ, իւրաքանչիւր ամիս 700 հազար ամերիկացիներ անգործներու շարքը կ'անցնէին, ֆինանսական հիմնարկութիւնները փուլ կու գային, տնտեսութիւնը քայքայման եզրին էր, իսկ նախագահ Պուշի կուսակցութիւնը՝ Հանրապետականները բարոյագրուած վիճակի մէջ էին:

Նոյեմբեր 2-ին տեղի պիտի ունենան նոր ընտրութիւններ ու այս առթիւ բոլոր կանխատեսութիւնները կ'առաջնորդեն հոն, որ Հանրապետականները մեծ յաջողութիւններու պիտի հասնին, յատկապէս դառնալով մեծամասնութիւն՝ Գոնկրէսի Ներկայացուցիչներու Տունէն ներս եւ նուազ հաւանականութեամբ՝ Մերակոյտէն ներս:

Ի՞նչ տեղի ունեցաւ այս երկու տարիներու ընթացքին, որ նման շրջադարձ արձանագրուեցաւ ամերիկացիներու մօտ:

Նախագահ Օպամա իր նախընտրական արշաւի ընթացքին խոստացաւ ամերիկեան զօրքերը դուրս բերել իրաքեան ուսուցողական կատարեց իր խոստումը: Ան խոստացաւ բարեփոխել երկրի առողջապահական համակարգը եւ ի գին մեծ դժուարութիւններու յաջողեցաւ հասնիլ այդ նպատակին: Օպամա եւ Դեմոկրատ Գոնկրէսը կարգ մը ազդու միջամտութիւններով եւ նոր օրէնքներ մշակելով կարողացան բարեկարգել դրամատնային եւ ֆինանսական հաստատութիւններու գործունէութիւնը ու այդպիսով կասեցնել տնտեսական անկումը, որ սկսելով ամերիկայէն տարածուած էր ամբողջ աշխարհով: Անգործներու թիւը թէեւ չնուազեցաւ, սակայն որոշ կայունութիւն մտցուած է նաեւ այդ դաշտէն ներս ու վերջին ամսուայ տուեալներով աւելի շատ գործատեղեր բացուած են, քան փակուած: Հակառակ այս բոլորին, երկիրը կը շարունակէ մնալ տնտեսական ծանր վիճակի մէջ ու ժողովուրդի մօտ դժգոհութիւնը կը մնայ համատարած:

Իսկ այս միջոցին ի՞նչ կ'ընեն Օպամայի հակաուկորդները՝ Հանրապետականները: Ամէն քայլափոխի կը քննադատեն նախագահին, որ իրենց իրաւունքն է: Սակայն, միաժամանակ երկրէն ներս կը սերմանեն անհանդուրժողականութեան մթնոլորտ: Գոնկրէսէն ներս կը մերժեն Դեմոկրատներու բոլոր նախաձեռնութիւնները, դիմացը իրենց այլընտրանքային առաջարկները առանց ներկայացնելու, իսկ մամուլի միջոցաւ լուրեր կը տարածեն, թէ Օպամա մահմետական է, ան գաղտնի սոցիալիստ է, Ամերիկայի մէջ ծնած չէ եւ նման այլ կողմնակի հարցերով կը շահագործեն ժողովուրդի դիւրագրագութիւնները:

Ամիսներ շարունակ այս լա-

րերուն վրայ խաղալ է ետք, հանրապետականներու ծոցէն ծնունդ առաւ նոր շարժում մը «Թէյի կուսակցութիւն» (Tea Party) անուան տակ, այդ անունը վերցնելով 1773-ին ծայր առած Ամերիկայի անկախութեան շարժումէն, երբ ըմբոստանալով Անգլիացի գաղութարարներու դէմ, Պոսթոնի նաւահանգիստի աշխատւորները սկսան անգլիական նաւերու բերած թէյը թափել ծովուն մէջ՝ իբրեւ բողոքի նշան պարտադրուած բարձր տուրքերուն:

Պետական աճող բացի ոչ մի բողոքի ելած «Թէյի կուսակցութեան» անդամները, բազմաթիւ նահանգներու մէջ յաջողեցան դուրս մղել Հանրապետական կուսակցութեան չափաւորական թեկնածուները ու անոնց տեղ բերել ծայրայեղականներ, որոնցմէ շատեր նոյնիսկ չունին համապատասխան կարողութիւն՝ Գոնկրէսի անդամ դառնալու: Այս շարժումի թեկնածուները կ'առաջարկեն վերացնել Ընկերային Ապահովութիւնը (Social Security), 65 տարեկանէն վեր եղողներու առողջապահական ապահովագրութիւնը (Medicare), ընկերային այլ նպաստներ ու նաեւ Դաշնակցային կառավարութեան կրթական բաժանմունքը (նախարարութիւնը): Պետական ծախսերը կրճատելու պատրուակին տակ կատարուող այս առաջարկներով, իւրաքանչիւր ամերիկացի կը ձգտուի իր ճակատագրին: Անոնց կարծիքով պետութիւնը պարտաւոր չէ հոգալու ոեւէ մէկուն:

Մինչեւ օրս կատարուած հանրային կարծիքի հարցախոյզները ցոյց կու տան, որ ժողովուրդը դժգոհ ըլլալով իր վիճակէն, պատրաստ է իր քուէն տալու նոր դէմքերու: Այս կացութեանն օգտուողները կ'ըլլան ներկայիս փոքրամասնութիւն կազմող Հանրապետականները ու անոնց հետ միասին «Թէյի կուսակցութեան» կողմնակիցները, որոնք կը խոստանան վերատեսուութեան ենթարկելու Նախագահ Օպամայի բոլոր ծրագիրները ու շրջանաւարտ Գոնկրէսի վաւերացուցած օրինագիծերը:

Նախագահ Օպամա նահանգէնահանգ այցելելով ժողովուրդին կը փորձէ յիշեցնել, թէ ինչպիսի ժառանգ ստացած էր նախորդը վարչակարգէն եւ կը փորձէ համոզել, որ պէտք չէ երկիրը դարձնել յանձնել անոնց, որոնք գլխաւոր պատասխանատուներն են այսօրուայ վիճակին:

Մէկ բան յստակ է թէ, Միացեալ Նահանգներու ժողովուրդի յիշողութիւնը բաւականին կարճ է եւ փոխանակ համբերատարօրէն սպասելու, որ երկու տարին իսկ չամբողջացուցած նախագահը, Դեմոկրատ մեծամասնութեան հետ բարունակէ իրականացնել ի բարենորոգչական ծրագիրները ու երկիրը դուրս բերէ այն փոսէն, որու մէջ ինկած էր ճորճ Պուշի եւ Հանրապետականներու վարած ընկերային, տնտեսական եւ արտաքին քաղաքականութեան պատճառաւ, կը պատրաստուի իր ձայնը տալու Հանրապետականներուն:

«ԱԽՊԵՐ» ԿԱՍ «ԱՊԵՐԱԽՏ»

ՅԱԿՈՒԲԱԴԱԼԵԱՆ

«Ապերախտ են այն մարդիկ, ովքեր օգտուում են բանակի կատարած սիրագործութեան արդիւնքից, բայց փնտրում են այդ բանակը: Այդպիսի մարդիկ ո՞ւմ են պէտք ընդհանրապէս», ասել է հանգստեան օրերին Ախուրեանի շաքարի գործարանի բացմանը մասնակցած Սերժ Սարգսեանը, լրագրողների հետ ճեպագրուցում անդրադառնալով բանակի խնդիրներին:

Բնականաբար հարց է առաջանում, թէ ովքեր են այդ ապերախտները: Բանն այն է, որ դա շատ կարեւոր է, որովհետեւ դրանից յետոյ պէտք է պարզուի, թէ բանակի սիրագործութեան ինչ արդիւնքներից են նրանք օգտուում: Այդ արդիւնքները հոգեւոր են, բարոյակա՞ն, թէ՞ նիւթական: Բանն այն է, որ բանակի սիրագործութեան արդիւնք է խաղաղութիւնը, բայց ամէն մարդ խաղաղութիւնից օգտուում է տարբեր կերպ:

Օրինակ, ներկայիս իշխանութիւնը խաղաղութիւնից օգտուում է անձնական մեծ սեփականութեան,

չքեղ եւ յարմարաւէտ կեանքի տեսքով: Իրենց բիզնեսների մասին բացառապէս յայտարարում են Աժ նախագահը, տարբեր նախարարներ, պատգամաւորներ, նրանց հարգատ-բարեկամները: Բիզնեսմեն են գրեթէ բոլոր պաշտօնեաների մօտ ու հեռու հարազատները, սկսած հանրապետութեան նախագահից:

Խոշոր սեփականատէրեր են նոյն այդ բանակի զենեւալները, որոնք շրջում են այնպիսի մեքենաներով եւ ապրում են այնպիսի տներում, որպիսին իրենց երեւի թէ հոլիվուդեան աստղերն են թոյլ տալիս ունենալ:

Կարծես թէ ակնյայտ է, թէ ինչպէս են բանակի սիրագործութեան արդիւնքից օգտուում իշխանութեան եւ նրան մօտ կանգնած շրջանակները. նրանք բաժանել են, քվոտաւորել են բանակի սիրագործութեան արդիւնքը՝ խաղաղութիւնը, եւ տնօրինելով այդ քվոտաները, դարձել են շքեղ կեանքի տէրեր:

Բայց անկասկած է, որ Սերժ Սարգսեանն «ապերախտ» ասելով

Շաք.ը էջ 17

Ո՞Վ Է ՍՏԱԽՕՍԸ ԿԱՍ ՀԻԼԱՐԻ «ԽԱՂԱՑՆԵԼՈՒ» ԻՐԱԿԱՆ ԳԻՆԸ

ԿԱՐԷՆ ՅԱԿՈՒԲԱՆԵԱՆ

Հայաստանի իշխանական վերնախաւը հերթական սկանդալի մէջ է յայտնուում: «Եու թուր»-ում տեղագրուած տեսանիւթը, որտեղ ԱՄՆ փոխնախագահ Ջո Բայդենը սփիւռքահայ մի երիտասարդի բացատրում է, թէ ինչու ԱՄՆ վարչակազմը չի կատարում իր խոստումը ցեղասպանութեան ընդունման մասով, շատ աւելի լուրջ հետեւանքներ է ունենալու, քան պզոյական պատմութիւնը:

Բանն այն է, որ Բայդենը հայ երիտասարդին ասում է, թէ ՀՀ նախագահ Սերժ Սարգսեանի նախաձեռնողականութեան շրջանակներում են իրենք անժամանակ հրաժարուում Հայոց ցեղասպանութեան ընդունումից: Դժուար թէ, Բայդենը ստած լինէր: Իսկ եթէ ստում է, ապա հրապարակաւ պէտք է հերքի ու ներողութիւն խնդրի եւ՝ ամերիկահայերից, եւ հայաստանցիներից: Ընդ որում՝ այդ ամէնը պէտք է տեղի ունենայ շատ արագ, որպէսզի ԱՄՆ-ում օրերս սպասուող ընտրութիւնների ժամանակ հայ լոբբիստները կարողանան հնարաւորինս մեծ չափով ճնշել խոստումներից խուսափող ղեմկիրաւորներին:

Իսկ եթէ առաջնորդուենք այն վարկածով, որ Բայդենն, այնուամենայնիւ, չի ստում ու ՀՀ նախագահն իրօք նախաձեռնողականութիւն է ցուցաբերել, ապա շատ տխուր պատկեր է ստացուում: Փաստօրէն, Սարգսեանը ցեղասպանութեան առեւտրով է զբաղւած եղել, եթէ հաւատանք այդ տեսանիւթում հնչած տեղեկատուութեանը:

Եթէ այս ամէնին աւելացնենք նաեւ այն, որ Գիւլի երեւանեան այցից յետոյ Սերժ Սարգսեանը հպարտութեամբ պնդում էր, թէ ինքը դէմ չէ, որ Թուրքիան օժանդակող կողմ դառնայ Ղարաբաղի խնդրի լուծման հարցում, ապա «Ֆոտոթղթային» դիւանագիտութեան իրական պատկերն ամբողջական է դառնում: Իսկ պատկերն

այդ, մեր դիտարկմամբ, այսպիսին է եղել. Սարգսեանը «Ֆոտոթղթ» նախաձեռնել է «Ղարաբաղը՝ մեզ, ցեղասպանութիւնն ու կարսի պայմանագիրը՝ ձեզ» տրամաբանու-

Շաք.ը էջ 17

ՄԱՍԻՍ ՏԱԲԱՍՔԵՐԹ
 ՊԱՇՏՕՆԱԹԵՐԹ՝
 ՍՈՑԻԱԼ ԴԵՄՈԿՐԱՏ ԶՆՁԱԿԵԱՆ
 ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԵԱՆ
 Արեւմտեան Ամերիկայի Մրջանի

ԽՄԲԱԳԻՐ՝
 SOPEA. ԱՐՇԱԿ ԳԱՁԱՆՃԵԱՆ
 ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ ԿԱԶՄ՝
 ԳԱԲՐԻԷԼ ՍՈԼՈՅԵԱՆ
 ՍԱՀԱԿ ԹՈՒԹՅԵԱՆ
 ՅԱՐՈՒԹ ՏԵՐ ԴԱԻԹԵԱՆ

ՎԱՐՉԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ
 ԼԵՆԱ ՍԱՆՈՒԿԵԱՆ
 Յեռ. (626) 797-7680
 Ֆաքս. (626) 797- 6863
 E-Mail: massis2@earthlink.net
 http://www.massisweekly.com

MASSIS Weekly
 Organ of the Armenian Social Democratic Hunchakian Party of Western USA
 1060 N. Allen Ave.
 Pasadena, CA 91104
 Phone: (626) 797-7680
 Fax: (626) 797-6863
 E-Mail: massis2@earthlink.net
 http://www.massisweekly.com

(USPS 667-310) (ISSN 0744-334X)
 Published Weekly
 Except Two Weeks in August
 ANNUAL SUBSCRIPTION RATES:
 USA \$50.00, Canada \$60 (Second Class), \$75.00 (Air Mail),
 Overseas \$85.00 (2nd Class Mail), \$125.00 (Air Mail).
 All payments must be made in US funds & Drawn on US banks.
 Periodicals Postage Paid at Pasadena CA.
 Please Send Address Change To
 MASSIS WEEKLY
 1060 N. Allen Ave.
 Pasadena, CA 91104

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

«Ա1+»-Ի ՄՐՑԱԿԻՑԸ «ԱՐՄՆԻԻՉ»-Ն Է

Հեռուստատեսության եւ ռադիոյի ազգային յանձնաժողովը (ՀՌԱՀ) հրապարակել է նախապէս յայտարարուած 18 մրցոյթներու մասնակիցներին ցանկը, ինչպէս նաեւ՝ այդ մրցոյթներու օրէնքով պահանջուող փաստաթղթերի հրապարակման ժամանակացոյցը:

«Այսօր արդէն մենք կը հասկանանք, թէ որոնք են այն ընկերութիւնները, որոնք յայտարարուած 18 մրցոյթներու հնարաւորութիւն կ'ունենան շարունակելու իրենց գործունէութիւնը որպէս հեռուստաընկերութիւններ, որոնք միաժամանակ կ'ապահովուեն եւ անալոգային հեռարձակման յաճախութեամբ, եւ իրաւունքով ներգրաւուելու թուային մուլտիպլեքսում», - «Ազատութիւն» ռադիոկայանի հետ գրոյցում պարզաբանեց Հեռուստատեսութեան եւ ռադիոյի ազգային յանձնաժողովի նախագահ Գրիգոր Ամալեանը:

18 մրցոյթներից միայն 2-ի դէպքում է, որ կայ մրցակցութիւն. «Ա1+»-ի հետ նոյն յաճախութեանն է յաւակնում «Արմ-նիւզ»-ը, իսկ ԱԼՄ-ի հետ՝ «Երեւան» հեռուստաընկերութիւնը:

Այս դիտարկմանն ի պատասխան Ամալեանը ասաց. - «Թէ ինչու յատկապէս 18-ից 2-ի դէպքում է եղել մրցակցային պարա-

զայ, թերեւս ժամանակ է պահանջուում հասկանալու համար: Ինքս ակնկալում էի աւելի ակտիւ մասնակցութիւն»:

Մրցոյթները մասնակիցների ներկայացրած յայտերի եւ կից փաստաթղթերի հրապարակումը կը սկսուի Հոկտեմբերի 27-ին եւ կ'աւարտուի 29-ին՝ համաձայն ՀՌԱՀ-ի հաստատած ժամանակացոյցի:

«Ընդհանուր առմամբ, մրցոյթի այս ձեւը, մօտեցումը, երբ ընդամէնը 2 յաճախութիւնների համար է ուշալ մրցակցութիւն, մի քիչ լիչեցնում է մեր ընտրութիւնների այն տարածքները, որտեղ մէկ թեկնածու էր իր թեկնածութիւնը դնում եւ անցնում էր», - «Ազատութիւն» ռադիոկայանի հետ գրոյցում ասաց Խօսքի ազատութեան պաշտպանութեան կոմիտէի նախագահ Աշոտ Մելիքեանը:

ՏԵՐ-ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ ՎՍԱՅ Է, ՈՐ ԸՆԴԴԻՍԱԴԻՐ ԳՈՐԾԻՉՆԵՐԸ ԱԶԱՏ Կ'ԱՐՁԱԿՈՒՆ ՄՕՏ ԱՊԱԳԱՅԻՆ

Հայաստանի առաջին նախագահ, ընդդիմադիր Հայ Ազգային Գոնկրէսի առաջնորդ Լեւոն Տէր-Պետրոսեան «Ազատութիւն» ռատիոկայանի հետ բացառիկ հարցազրոյցի ընթացքին վատահոլութիւն յայտնած է, որ մօտ ապագային ազատ կ'արձակուին բանտերու մէջ գտնուող մէկ տասնեակէ աւելի ընդդիմադիր գործիչները:

«Բոլորին են ազատ արձակելու», - ըսած է Տէր-Պետրոսեան ու հաստատած որ, գործընթացը սկսած է եւ այդ մասին կասկած չկայ:

Հարցին, թէ ինչի մասին գրուած է Եւրախորհուրդի գլխաւոր քարտուղար Թորբեորն Եազլանդի հետ, Տէր Պետրոսեան պատասխանած է. - «Մենք ուրիշ թէմա չունենք, մեր թեման իրենց իսկ սահմանած թեման է՝ 1677 բանաձեւն է: Մենք հասնելու ենք այն բանին, որ այդ բանաձեւը մինչեւ վերջ կատարուի: Այսպէս կը հեղինակագրուի այդ ամբողջ կառուցը»:

Հարցին, թէ ինչո՞ւ մինչեւ հիմա կատարուած չեն այդ բանաձեւի պահանջները, Տէր-Պետրոսեան ըսած է. - «Համաներումից յետոյ նրանք կարծես թէ իրենց

բաւարարուած զգացին, որ իբր թէ մեծ գործ են արել, եւ դրա համար նոյնիսկ մոնիթորինգի կարգավիճակը նուազեցրին: Բայց անցած մէկ տարին, կարծում եմ, նրանց էլ համոզել է, որ իրենց սպասումները չեն արդարացել, եւ, ըստ էութեան, Հայաստանի իշխանութիւնները իրենց խաբել են: Ուղղակի խաբել են: Ես չեմ յղի հիմա ինչ-որ մարդկանց, բայց ես գիտեմ, որ նրանց տրամադրութիւնը հիմա այդպիսին է: Նրանք իրենց խաբուած են զգում, որը հեղինակագրուած է իրենց իսկ կառուցը: Դա նրանք չեն հանդուրժելու»:

Լեւոն Տէր-Պետրոսեան կարծիք յայտնեց, որ Եւրախորհուրդը պիտի ուժեղացնէ ճնշումները Հայաստանի իշխանութիւններու վրայ. - «Նրանք ունեն վեց սանկցիա, որ կարող են կիրառել Եւրախորհրդի անդամ ցանկացած երկրի նկատմամբ: Նրանք մէկը սպառնացին՝ Հայաստանի պատուիրակութեանը քուէարկութեան ձայնից գրկելու պատժամիջոցն էր, եւ դրանով հասան այդ կիսատ-պրատ համաներմանը: Նրանք ունեն աւելի խիստ պատժամիջոցներ էլ՝ ընդհուպ մինչեւ Եւրախորհրդից երկրին վտարելը»:

ՀՅԴ-Ն ՅՈՅՍ ՈՒՆԻ ՆԱԽԱԳԱՅԱԿԱՆ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻՑ ՍՏԱՆԱԼ ԱՅՆ, ԻՆՉ ՉԻ ՅԱԶՈՂՈՒԻ ՍՏԱՆԱԼ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԱԿԱՆԻՑ

«Մենք լաւ հասկանում ենք, որ լինելով ընդդիմութեան մէջ, այս արատաւոր ընտրական համակարգի պայմաններում ընտրութիւններին մասնակցելը չափազանց բարդ գործ է լինելու: Բայց մենք նաեւ ամէն ինչ անում ենք, որպէսզի արատաւոր դրաներումները հնարաւորինս պակասեն, որպէսզի ընտրական գործընթացները գոնէ ինչ-որ կերպ

համարժէք լինեն ժողովրդի ցանկութիւններին ու պատկերացումներին»,- լրագրողների հետ հանդիպման ասաց ՀՅԴ ԳՄ ներկայացուցիչ Արմէն Ռուստամեանը: Ըստ նրա, Դաշնակցութիւնը միամիտ չէ եւ գտնում է, որ խորհրդարանական ընտրութիւններում հնարաւոր չէ բացառել այն երեւոյթները, որոնց իրենք ականատես են եղել նախորդ

ՆՇՈՒԵՑ 1999 ԹՈՒԱԿԱՆԻ ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻ 27-Ի ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԵԼԻՑԸ

1999-ի Հոկտեմբերի 27-ին խորհրդարանի շէնքում կառավարութեան հետ հարցուպատասխանի ժամանակ տեղի ունեցած ահաբեկչութեան հետեւանքով սպանուեցին 8 պետական գործիչներ, այդ թւում՝ Ազգային ժողովի նախագահ Կարէն Դեմիրճեանը, վարչապետ Վազգէն Սարգսեանը:

Իշխող Հանրապետական կուսակցութիւնը եւ ընդդիմադիր Հայ ազգային կոնգրէսը Եւրախորհուրդում կոմիտասի անուան պանթէոնում յարգանքի տուրք են մատուցում գոհերի յիշատակին:

Յիշատակման արարողութիւն է տեղի ունեցել նաեւ Ազգային ժողովի բակում՝ գոհուածների յիշատակը յաւերժացնող յուշակոթողի մօտ:

Արարողութեանը ներկայ էին Վազգէն Սարգսեանի մայրը՝ Գրեւտա Սարգսեանը, եղբայրը՝ Արմէն Սարգսեանը, Կարէն Դեմիրճեանի, միւս գոհերի այրիները:

«Ոճրագործութիւն, որ առաջին հերթին ոստիկան էր ոչ միայն պետական քաղաքական ակաւաւոր գործիչների կեանքի նկատմամբ, այլեւ՝ հարուած պետականութեան ողնաշարին: Ողբերգական իրադարձութիւնների հետեւանքով կորցրեցինք պետութեան ու ժողովրդի նուիրեալ զաւակներ, ովքեր իրենց ապրած կեանքով ու գործունէութեամբ ազնուօրէն ծառայեցին երկրին ու հասարակութեանը», - ասաց Յովիկ Աբրահամեանը՝ յաւելելով. - «Կա-

րէն Դեմիրճեանը, Վազգէն Սարգսեանը, Եուրի Բախշեանը, Ռուբէն Միրոյեանը, Միքայէլ Քոթանեանը, Արմենակ Արմենակեանը, Հենրիկ Աբրահամեանը, Լեոնարդ Պետրոսեանը մեր պետականութեան կայացման պատմութեան անբաժանելի մասն են»:

Ձոհուածների հարգատները 11 տարի անց էլ շարունակում են պնդել, որ յանցագործութիւնը բացայայտուած չէ:

«Առաջօր Վազգէնի բացակայութիւնը իմ, իմ ընտանիքի համար ակնյայտ ու բացարձակ է: Նոյնը նաեւ Վազգէնի բազմաթիւ ընկերների համար, բայց ոմանց համար էլ Վազգէնի կորուստը նոր դռներ բացեց՝ ներքին ցանկութիւններին, նիւթապաշտութեանը յազուրդ տալու հնարաւորութիւններ», - «Ազատութիւն» ռադիոկայանի հետ գրոյցում ասաց Վազգէն Սարգսեանի եղբայրը՝ ընդդիմադիր «Հանրապետութիւն» կուսակցութեան ղեկավար Արամ Սարգսեանը՝ յաւելելով. - «Միայն այն փաստը, որ այդ օրը գոհուեց ոչ միայն Վազգէնը, այլեւ Կարէն Դեմիրճեանը, Ազգային ժողովի մի շարք պատգամաւորներ ու նախարարներ, խօսում է այն մասին, որ ինդիքը ուղղուած չէր ինչ-որ մարդու դէմ. ինդիքը ուղղուած էր ուժ ներկայացնող համակարգի դէմ, եւ դրա համար էր նաեւ Կարէն Դեմիրճեանի ուղղակի նպատակային սպանութիւնը»:

ՏԻԳՐԱՆ ԽՁՄԱԼԵԱՆ.- «ՎԵՐՁԻՆ ՏԱՍՆԱՄԵԱԿՈՒՄ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՎԵՐ ԵՆ ԱԾՈՒԵԼ ԿԱԶԻՆՈՅԻ»

ՀՀ Ընտրական օրէնագրքում առաջարկուող փոփոխութիւնները հիմնականում վերաբերում են ընտրական յանձնաժողովների ձեւաւորմանը: Աժ ընդդիմադիր գործիչները գտնում են, որ ընտրութիւնների կազմակերպման ու անցկացման ողջ պատասխանատուութիւնը պէտք է կրի պետութիւնը: Այնինչ իշխող կոալիցիայի անդամների կարծիքով՝ այդ պատասխանատուութիւնը պէտք է կրեն կուսակցութիւնները:

Այս թեմայի շուրջ կինոսթիստը, «Սարգարապատ» շարժման նախաձեռնող խմբի անդամ Տիգրան Խզմալեանը HayNews.am-ի հետ գրոյցում նշեց.

«Իմ խորին համոզմամբ, վերջին տասնամեակում ընտրութիւնները վեր են ածուել կազինոյի. երբ մարդիկ մօտենում են քուէատուփին, կարծես մօտենում են «ռուլետային», իսկ այստեղ, բոլորս էլ գիտենք, յաղթել հնարաւոր չէ:

Ռեժիսորի խօսքերով՝ ընտրութիւնների միջոցով ինչ-որ բան փոխել հնարաւոր կը լինի միայն այն ժամանակ, «երբ դուրս գանք այս արատաւոր շրջանից, երբ գործում է ստալինեան ժամանակներից եկած սկզբունքը՝ կ'ընտրուի, ոչ թէ նա ում ընտրել են, այլ նա ում որոշել են»: Խզմալեանը յաւելեց. «Եթէ դուրս չգանք այս արատաւոր շրջանից, ոչինչ չի փոխուի: Այս

«Սարգարապատ» շարժման անդամ Տիգրան Խզմալեանը

ամէնը նման է փլուած շէնքում արուած «եւրոնեմոնտի: Ընտրական օրէնագրքում փոփոխութիւնները «թողփչոցի» են»:

Ինչ վերաբերում է արտահերթ ընտրութիւնների պահանջին, ապա Խզմալեանը կարծում է, որ «նման պահանջով հանդէս եկողները կամ չեն գիտակցում, որ դրանք ոչինչ չեն տալու, կամ գիտակցաբար խաբում են ժողովրդին»:

Խզմալեանը նշեց. «Լեւոն Տէր-Պետրոսեանն իր վերջին ճառում նշում էր, որ այս երկրում ընտրութիւնների միջոցով հնարաւոր չէ հասնել իշխանափոխութեան: Այսինքն՝ իրենք էլ սկսել են ընդունել այն, ինչ սկզբում մենք էինք ասում»:

ընտրութիւնների ժամանակ:

«Միշտ էլ ընտրութիւններից առաջ, եթէ գումարում ես բոլորի ակնկալած ձայները, մօտ 1000 տոկոսի է մօտենում: Ես լսել եմ նաեւ, որ կոալիցիան ասում է, մենք ունենք

80 տոկոս, մնացածը ընդդիմութիւնը թող իրար մէջ բաժանի: Սա նախ արհամարհանք է ժողովրդի հանդէպ: Դա նշանակում է, որ

ԼՈՒՐԵՐ

ՏԻԱՐԱՊԵՔԻՐԻ ՔԱՂԱՔԱՊԵՏԸ ՊՈԼՍՈՅ ՀԱՅՈՑ ՓՈԽՊԱՏՐԻԱՐՔԻ ՀԵՏ ԱՂՕԹԵԼ Է ՍՈՒՐԲ ԿԻՐԱԿՈՍ ԵԿԵՂԵՑՈՒՄ

Թուրքիայի Տիարապեքիր քաղաքի հայկական Սուրբ Կիրակոս եկեղեցում 30 տարի անց առաջին անգամ աղօթք է հնչել: Թուրքական Hurriyet-ի փոխանցմամբ՝ Ստամբուլից ժամանած Պոլսոյ Հայոց փոխպատրիարք Արամ Արք. Աթէշեանը, Տիարապեքիրի Ս. Կիրակոս եկեղեցու հիմնադրամի նախագահ Թեքին Փափուզեանը, գրող Մկրտիչ Մարկոսեանը, Տիարապեքիրի քաղաքապետ Օսման Բալդեմիրը եւ Թուրքիայի այլ վարչերից, Սիրիայից ու Եւրոպայից ժամանած բազմաթիւ հայերը աղօթել են դեռեւս վերանորոգման փուլում գտնուող Տիարապեքիրի Սուրբ Կիրակոս եկեղեցում: Արամ Արք. Աթէշեանը նշել է, թէ յաջորդ տարի այս եկեղեցու բացումը Աղթամարի պէս մեծ հանդիսաւորութեամբ կիրականացուի եւ պատարագ կը մատուցուի:

Արամարքեպիսկոպոս Աթէշեանն ու կ'աղօթէ վերանորոգուած եկեղեցիէն ներս

«Աղթամարի Սուրբ Խաչի պէս այս եկեղեցին եւս հայերի համար կարեւոր է: Այն Միջին Արեւելքի ամենամեծ հայկական եկեղեցին է եւ ունի 1400 քմ աղօթատեղի: Այս եկեղեցու հետ կապուած մենք մի այլ կերպ ենք կարախ, քանի որ այն մեր ձեռքից չեն վերցրել, այն մեր եկեղեցին է: Յուսով եմ յաջորդ տարի այստեղ մեծ հանդիսաւորութեամբ պատարագ կիրականացնենք»-նշել է Պոլսոյ պատրիարքական ընդհանուր փոխանորդը: Հայերի հետ աղօթքին մասնակցած Տիարապեքիրի քուրդ քաղաքապետ

Օսման Բալդեմիրը նշել է, թէ «Դիարապեքիրը որքան մեր, այնքան էլ ձեր քաղաքն է»:
 «Մեր մարզաբնակները տարբեր էլ լինեն, միեւնոյնն է, դուք իմ եղբայրներն էք: Խնդրում եմ, ընդունեք իմ եղբայրութիւնը: Ես պարզ եւ անկեղծ եմ ասում: Ձեր առաջ ես ինձ պարտական եմ գտում: Ես պարտք եմ ձեզ: Այս քաղաքը ինչքան որ իմն է, այնքան էլ ձերն է» նշել է Տիարապեքիրի քաղաքապետը՝ ընդծելով, որ Սուրբ Կիրակոսի բացումը կ'իրականացուի հայ եղբայրների հետ միասին եւ այդ հանդիպումները շարունակական կը լինեն:
 Սուրբ Կիրակոս եկեղեցու վերանորոգման արժէքը կազմել է 2,5 միլիոն ամերիկեան դոլար. ծախսերի 70 տոկոսը հոգացել է հայկական համայնքը, իսկ 30 տոկոսը՝ Դիարապեքիրի քաղաքապետարանը: Արամ արքեպիսկոպոս Աթէշեանն աղօթքից յետոյ նշել է, որ ինքը ծնունդ է Դիարապեքիրում եւ հոգեւոր ծառայութիւն անցել այս եկեղեցում:

ԹՈՒՐԲ ԱԶԳԱՅՆԱԿԱՆՆԵՐ.- «ՄԻ՛ ԿԵՐԱՆՈՐՈՂԵՔ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐԸ»

Թուրք ազգայնականները շարունակում են իրենց խաւարամտութեան եւ անհանդուրժողականութեան շարքը: Այս անգամ էլ իր առաջնորդների կուրան է շարունակել ընդդիմադիր «Ազգայնական Շարժում» կուսակցութեան թուրքերիայի եւրոպական հատուածում գտնուող էդրինէի կառույցի փոխնախագահ Ջէքի Թոփուրը: Թուրքերիայի իշխող «Արդարութիւն եւ զարգացում» կուսակցութեանը «մեղադրելով» «եկեղեցապաշտութեան» մէջ՝ չմոռանալով եւս մէկ անգամ դէմ արտայայտուել Սուրբ Խաչի պատարագին:
 Թուրքիայի «Անատոլու» պետական գործակալութեան փոխանցմամբ՝ Ջէքի Թոփուրը նշել է, որ Աղթամարի Սուրբ Խաչ եկեղեցու վերանորոգումը եւ պատարագը «սխալ էր», քանի որ «Երեւանում չկայ թուրքական եւ ոչ մի մզկիթ, իսկ Բալկաններում շարունակում է «թուրքական կոթողների» ոչնչացումը»:
 «Երբ մենք նամազ էինք անում Ֆեթհիյէ մզկիթում (թուրքերի կողմից պղծուած Անիի Մայր Տաճարում), վարպետ Թալիփ Էրդողանն ու իր կուսակցից ընկերները խաչ էին տեղադրում Աղթամարի եկեղեցու գմբէթին: Մի՞թէ նրան գէթ մի գրամ ամօթ չունեն»,-իւր եւ

իր կուսակցական ընկերների հոգուող ստորութիւնն է ցուցադրել թուրք ազգայնականը: Թոփուրը չի կարողացել մարտել նաեւ հայկական եկեղեցու վրայ արուած ծախսերը, որոնք նա «չափից աւելի շատ է» համարել:
 Վերջինս չի սահմանափակուել այսքանով եւ շարունակել է իր ցնդաբանութիւնների շարքը՝ կոչ անելով չվերանորոգել թուրքերիայի տարածքում գտնուող քրիստոնէական մի շարք կոթողներ:
 «Ազգայնական շարժում» կուսակցութիւնը (Milliyeti Hareket Partisi կամ MHP) ազգայնական հայեցքներով աջակցեցին կուսակցութիւնն է: Հանդիսանում է թուրքերիայի երեք խոշորագոյն կուսակցութիւններից մէկը: Հիմնադրուել է 1969 թուականին Արփարսլան Թիւրքէշի կողմից: 1997 թուականից կուսակցութեան նախագահն է Դեւլեթ Բահչեւիլին: Թուրքերիայի խորհրդարանում ունի 71 պատգամաւորական մանդատ: Կուսակցութիւնը «Ժողովրդա-հանրապետական» կուսակցութիւնից յետոյ ընդդիմադիր երկրորդ ուժն է: Այս կուսակցութիւնը յայտնի է իր հայատեսութեամբ, իսկ «Գորշ գայլեր» ահաբեկչական կազմակերպութիւնն ուղիղ կապ ունի կուսակցութեան հետ:
 HayNews.am

FBI-Ի ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉՆԵՐԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ ԵՆ

Օրերս ԱՄՆ-ում բացայայտուած գեղծարարութիւնների քրէական գործով անհրաժեշտութիւն առաջանալու դէպքում Միացեալ Նահանգները կը դիմի Հայաստանին: Հայաստանի գլխաւոր դատախազի հետ հանդիպման ժամանակ այդ մասին ասել են ԱՄՆ-ի Հետաքննութիւնների Դաշնային Բիւրոյի (ՀԴԲ) ներկայացուցիչները: Հայաստանում Միացեալ Նահանգների դեսպանատան մշտական իրաւական խորհրդատու Սթիւ Բեսլերը, Հետաքննութեան Դաշնային Բիւրոյի իրաւական հարցերով կցորդ Քեւին Դոնովանը, Հետաքննութեան դաշնային բիւրոյի տարածաշրջանային անվտանգութեան պատասխանատու Լանս Լեւեքլին Հայաստանի գլխաւոր դատախազ Աղուան Յովսէփեանի հետ հանդիպմանը, ինչպէս «Ազատութիւն» ռադիոկայանին փոխանցեց գլխաւոր դատախազութեան մամուլի խօսնակ Սոնա Տոուզեանը, պաշտօնապէս տեղեկացրել են վերջերս Միացեալ Նահանգների իրաւապահ

մարմինների կողմից բանկային եւ առողջապահական ապահովագրութեան (Medicare) ոլորտում բացայայտուած գեղծարարութիւնների փաստով յարուցուած քրէական գործի մասին, որով որպէս մեղադրեալներ ներգրաւուած են նաեւ ազգութեամբ հայեր:
 Հարցին, թէ արդեօ՞ք ամերիկացի իրաւապահները տեղեկացրել են, թէ ձերբակալուածներից քանիսն են Հայաստանի քաղաքացիներ, Սոնա Տոուզեանը պատասխանեց.- «Իրենք չեն կարող ստույգ տեղեկութիւններ տրամադրել, եւ մեր խնդրանքով խոստացել են ճշդել եւ յաւելեալ տեղեկատուութիւն տրամադրել»:
 Սոնա Տոուզեանը գրոյցի ընթացքում նաեւ փոխանցեց, որ Դաշնային Բիւրոյի ներկայացուցիչները, տեղեկ լինելով հայաստանեան մամուլի այն հրապարակումներին, թէ Հայաստան են ժամանել Դաշնային Բիւրոյի մէկ տասնեակից աւելի գործակալներ, կտրականապէս հերքել են դա:

ՀԱՅ-ԱՂԲԵՋԱՆԱԿԱՆ ՍԿԱՆՂԱԼ ԹԵՐԱՆՈՒՄ

Հոկտեմբեր 24-ին Թեհրանում մամուլի եւ գանգուածային լրատուամիջոցների փառատօնի մեկնարկից յետոյ հայերն ու աղբբեջանցիները ներքաշուել են սկանդալի մէջ:
 APA լրատուական գործակալութեան փոխանցմամբ, հայերը դահլիճ են բերել Լեռնային Ղարաբաղի քարտէզը, յուշարձանների նկարները եւ, ինչպէս գործակալութիւնն է չակերտներում գրում, «Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետութեան դրօշը»:
 Աղբբեջանցիները առարկել եւ հայ լրագրողներից պահանջել են անմիջապէս դուրս հանել դրանք: Հայերը պահանջը մերժել են, ինչից յետոյ աղբբեջանցիները բողոքով դիմել են միջոցառման կազմակերպիչ իրանցիներին:
 Հայ լրագրողներն ասել են, թէ Լեռնային Ղարաբաղի պատմութեանը վերաբերող նկարները եւ Արցախի խորհրդանիշ «Մենք եւ մեր սարերը» յայտնի յուշարձանի պատկերը հենց կազմակերպիչներն են փակցրել: «Ուստի, մենք մտածեցինք, որ կարող ենք նաեւ Լեռնային Ղարաբաղի քարտէզն ու դրօշը տեղադրել», ասել են հայերը:

Իրանցի-կազմակերպիչներն, իրենց հերթին, ասել են, թէ բոլոր նկարներն ու ցուցադրման համար նախատեսուած այլ նիւթերը հայկական կողմն է տրամադրել եւ նոյնպէս պահանջել են հայերից հանել այդ նկարները: Ծագած վէճի ընթացքում աղբբեջանցի լրագրողներից մէկը հայերի տաղաւարից պոկել է Լեռնային Ղարաբաղի դրօշը:
 Աղբբեջանցիներին օգնութեան են եկել թուրք լրագրողները եւ սպառնացել աղբբեջանցի իրենց գործընկերների հետ լքել փառատօն-ցուցահանդէսը, եթէ հայերը չկատարեն կազմակերպիչների պահանջը:
 Մամուլի եւ գանգուածային լրատուամիջոցների 17-րդ միջազգային փառատօն-ցուցահանդէսը Իրանի մշակույթի նախարարութիւնն է կազմակերպել: Փոխնախարար Մոհամադ-Ալի Ռամինը ասել է, որ Իրանն այս տարի ներկայացնում է 700 տաղաւար եւ 2400 լրագրող, արտասահմանից այս միջոցառմանը մասնակցում է 55 երկիր ներկայացնող 250 լրագրող 175 լրատուամիջոցներից:

«ԱՂԲԵՋԱՆՆ ԱՇԽԱՐՀԻ ԱՍԵՆԱԲԱՐԲԱՐՈՍ ԵՐԿԻՐՆ Է»

Հայաստանի հարեւաններից միայն Իրանն է, որ հայկական յուշարձաններին մեծ ուշադրութեամբ եւ յարգանքով է վերաբերում: Այսպիսի տեսակէտ յայտնեց ՀՀ մշակույթի նախարարութեանն առնթեր պատմամշակութային ժառանգութեան գիտահետազոտական կենտրոնի տնօրէն, հնագէտ Յակոբ Սիմոնեանը:
 Որպէս օրինակ նա բերեց Իրանի տարածքում գտնուող Սուրբ Թադէի վանքը, որը լաւ վիճակում է: Սիմոնեանը յաւելեց, որ հայկական յուշարձաններ, մասնաւորապէս, վանքեր, այցելում են նոյնիսկ տեղի մահմեդականները: Վրաստանն այլ մօտեցում է ցուցաբերում. այն վարում է հայ եկեղեցիների վրացականացման քաղաքականութիւն: Սիմոնեանը տեղեկացրեց, որ

այս հարցը բազմիցս քննարկուել է վրացի գործընկերների հետ, ովքեր խոստանում են լուծել առկայ խնդիրները: Նա յիշեցրեց, որ Մուղնու Սուրբ Գէորգ եկեղեցու վերականգման նախագիծը համարեաւ ամբողջութեամբ պատրաստ է:
 Անդրադառնալով Աղբբեջանին՝ նա ասաց. «Աղբբեջանն ամբողջ աշխարհում ամենաբարբարոս երկիրն է: Աղբբեջանցիները գենետիկորէն ատելութեամբ են լցուած այն ամէնի նկատմամբ, ինչը հայկական է», - ասաց նա՝ նշելով, որ այս ամէնը պետական քաղաքականութիւն է:
 Սիմոնեանը նշեց, որ ոչ ոք չգիտի՝ Աղբբեջանի տարածքում նախկինում գործող հայկական յուշարձաններից գոնէ մէկը պահպանուե՞լ է, թէ ոչ:

ԼՈՒՐԵՐ

ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ ԺԱՌԱՆԳՈՒԹԵԱՆ ՀԻՄՆԱԴԴԱՄ. ԹՈՒՐՔԻԱՅՈՒՄ ԱԻԵՐԻՈՒՄ ԵՆ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԱՆԻԻ ՅՈՒՇԱՐՁԱՆՆԵՐԸ

Քալիֆորնիայում գտնուող «Համաշխարհային ժառանգութեան հիմնադրամ»-ը ներկայացրել է վտանգի տակ գտնուող մշակութային արժեքները, որոնց մէջ էլ յայտնուել թուրքիայի տարածքում գտնուող հայկական պատմական Անի քաղաքը:

Թրքական Radikal-ի փոխանցմամբ՝ «Համաշխարհային ժառանգութեան հիմնադրամ»-ը իր «Պահպանել մեր կորցրած ժառանգությունը» անունով գեկոյցի մէջ ընդգրկած 12 յուշարձանա-մշակութային կենտրոնների մէջ ներառած եւ թուրքիայի տարածքում գտնուող 10-11-րդ դարերում Հայաստանի մայրաքաղաք հանդիսացած Անիի յուշարձանների պահպանութեան հետ կապուած լուրջ մտահոգութիւններ է ներկայացնում: Ըստ որի՝ 10-11-րդ դարում Հայաստանի մայրաքաղաք Անին՝ հայկական քաղաքակրթութեան անգուղական արժէք է: «Անիի աւերակների մէջ ամենատպաւորիչ եկեղեցու՝ 1001-ին կառուցուած Անիի մայր տաճարի ոճը մէկ հարիւրամեակ յետոյ կրկնօրինակեցին Եւրոպայում: Այժմ անհրաժեշտ է աշխատանքներ սկսել կանգնեցնելու Անիի աւերումը եւ պահպանութեան տակ առնել այն»-նշուել է գեկոյցում:

Անիին նուիրուած 2 էջանոց գեկոյցում նշուել է, որ Անին անբաւարար հոգածութեան պատճառով կանգնել է ոչնչացման վտանգի առաջ, քանի որ վերանորոգման անուան տակ ենթարկուած է մի շարք բացասական նախաձեռնութիւնների:

«BENTLEY»-ՆԵՐՈՇԻ «MAYBACH»-ՆԵՐՈՇԻ ԹԱՔՑՐԵԼ ԵՆ

Արդէն քանի օր է մայրաքաղաքի փողոցներում չես տեսնի վերջին տարիներին շատ յաճախ հանդիպող թանկարժէք «Bentley» եւ «Maybach» մակնիշի աւտոմեքենաներ: Այն մարդիկ, որոնք մինչեւ վերջերս «Թիթիզանում» ու գլուխ էին գովում, որ նման մեքենայ են վարում, այս օրերին ստիպուած են իրենց «Bentley»-ները եւ «Maybach»-ները թաքցնել: «Առաւօտ»ի տեղեկութիւններով, այս մակնիշի աւտոմեքենաները անմիջական կապ ունեն օրերս ամերիկեան յատուկ ծառայութիւնների կողմից ձեռքարկուած հայկական մաֆիայի աղմկայարոյց գործի հետ, որի պարագլուխներից է Հայաստանից ԱՄՆ արտագաղթած «Պզօ» մականունով օրէնքով գողը: Ըստ որոշ լուրերի, այս յանցաւոր խմբի գործունէութեան, այսպէս ասած, բիզնէսի հիմնական ճիւղերից մէկը եղել է վաճառքի նպատակով ամերիկեան աւտոմեքենաների ներկրումը մեր երկիր: Այն օրից ի վեր, ինչ լուրեր են տարածուել, որ յանցագործութեան մանրամասները բացայայտելու նպատակով Հայաստան է ժամանել ԱՄՆ-ի յատուկ ծառայութեան մի խումբ, նշեալ մակնիշի աւտոմեքենաների տէրերը խուճապի մէջ են: Նրանց տարբեր «կանաչներով» զգուշացուել է միառժամանակ աւտոմեքենաները «մեղրան» չհանել:

ՀՅԴ-Ն ՅՈՅՍ ՈՒՆԻ

Շարունակուած էջ 3-էն

արդէն նախապէս որոշել են, թէ ով ինչքան ձայն է ստանալու եւ ժողովրդին, որպէս ընտրութիւնների մասնակցութիւն ունեցող գործօն, բացառում են»,- ասաց Արմէն Ռուստամեանը:

Բանախօսը նշեց, որ ՀՅԴ հիմնական նպատակը երկրում իշխանափոխութեան հասնելն է եւ նոր որակով իշխանութիւններ ձեւաւորելը:

«Մեր յոյսն այն է, որ այն, ինչ չյաջողուի խորհրդարանական ընտրութիւններում, կը յաջողուի ստանալ նախագահական ընտրութիւններում», - նշեց նա:

Ռուստամեանի կարծիքով, Հայաստանում ընտրական գործընթացները այնքան արատաւորուած են, որ քուէատուփում առկայ քուէրաթերթիկների քանակը բացարձակապէս կապ չունի տուեալ քաղաքական ուժի ունեցած իրական վարկանիշի հետ:

ԼԻԲԱՆԱՆ

ՈՒՄԻՈՅ ԱՐՏԱՔԻՆ ՆԱԽԱՐԱՐԸ ԼԻԲԱՆԱՆ Կ'ԱՅՑԵԼԷ

Յառաջիկայ օրերուն Միջին Արեւելքի կարգ մը երկիրները պիտի այցելէ Ռուսիոյ Դաշնութեան արտաքին գործոց նախարար Սէրգէյ Լավրովը: Իր այս այցելութիւններու ծիրին մաս կը կազմէ նաեւ Լիբանանը: Մայրիներու երկրին տալիք իր այցելութիւնը Պէյրութ կը նախատեսուի Նոյեմբերի 4-5ի շրջանին: Ան պիտի այցելէ նաեւ Պաղեստին, Իսրայէլ, Սուրիա եւ Յորդանան:

ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԻ ՆԱԽԱԳԱՅ ՊԸՐԻ ՓԱՐԻՁԻ ՄԷՋ

Լիբանանեան Խորհրդարանի նախագահ Նապիհ Պըրրի պաշտօնական այցելութեամբ մը Ֆրանսա մեկնեցաւ: Ան Փարիզի մէջ հանդիպում մը պիտի ունենայ Ֆրանսայի նախագահ Նիքոլա Սարքոզիի հետ, քննարկելու համար Լիբանանի իրավիճակը: Խորհրդարանի նախագահը յայտարարեց թէ կառավարութիւնը բաւական վճռական շաբաթ մը պիտի բոլոր կեղծ վկայութիւններ կատարողներու թղթածրարի կապակցութեամբ: Պըրրի դիտել տուաւ թէ Ռաֆիք Հարիրիի սպանութեան վերաբերող թղթածրարն այլեւս անհնար է յետաձգել: Ան միաժամանակ այն տպաւորութիւնն արտայայտեց որ կեղծ վկայութիւն կատարողներու թղթածրարին շուրջ անկարելի պիտի ըլլայ գոյացնել միջին լուծում մը: Պըրրի այս կապակցութեամբ յայտնեց թէ արգելք մը չի տեսներ եթէ հարցը վճռուի քուէարկութեան միջոցաւ պայմանաւ որ բոլորն ալ ստանձնեն իրենց պատասխանատուութիւնը:

ՍՈՒՐԻՈՅ ՆԱԽԱԳԱՅԸ ՄՏԱՅՈԳ Է ԼԻԲԱՆԱՆԻ ԻՐԱՎԻՃԱԿՈՎ

Ֆրանսական Ա. Էֆ. Փէ. մամլոյ գործակալութեան համաձայն՝ Սուրիոյ Հանրապետութեան նախագահ Պաշշար էլ Ասատ «Ալ Հայաթ» օրաթերթին յայտնած է թէ Սուրիա շատ մտահոգ է Լիբանանի ապահովութեան հարցով քանի որ քաղաքական կացութիւնը շատ վատ է: «Որեւէ մէկ պահուն բախում մը կրնայ Լիբանանը կործանել: Մենք ներկայիս կ'աշխատինք որ նման բան մը չի պատահի»: Ասատ յայտնեց նաեւ որ իր դռները բաց են Ռաֆիք Հարիրիի գաւակին համար եւ աւելցուց «Մենք կը հաւատանք որ Սաստ Հարիրին կրնայ յաղթահարել ներկայի խոչընդոտները: Ինք այն անձն է որ ի վիճակի է օգնելու Լիբանանին, դուրս հանելու զայն այս տագնապէն»:

ԿՈՉ ՀԱՄԱՅՆ ՀԱՅՈՒԹԵԱՆ

Հայրենակիցներ,

Հայաստանի անկախութեամբ ցնծաց և ուրախացաւ հայ ժողովուրդը, քանզի երկար դարեր կաշկանդումից յետոյ, հնարաւորութիւն ունեցաւ ապրելու ազատ և տնօրինելու իր քաղաքակրթութիւնը: Սակայն բոլոր ձեռնարկներին համընթաց ահաւոր երկրաշարժը, Արցախեան ազատամարտը և արտադրական կառոյցների ոչնչացումը մեր ժողովրդին մատնեցին ծանր կացութեան, որի հետեւանով ունեցանք բազմաազգային որբեր, հաշմանդամ երեխաներ, կարիքաւոր ընտանիքներ և անտուն, անպաշտպան մանուկներ: Այդ ցաւալի և անցանկալի կացութիւնը միեւնոյն օրինակ է մի քանի քարեմիտ ու հայրենասէր ընկերների - կեանքի կոչելու «Հայաստանի ծնողագուրկ և հաշմանդամ երեխաների օգնութեան ֆոնդը», որն ահա 11 տարի լծած է բարեխիղճական գործին և պաշտօնապէս անցաւ ծնողագուրդի և հասարակութեան մարմին պետութեան կողմից: Մեր 11-ամեայ շինարարական և բարեգործական աշխատանքները պարզ են և տեսանելի: «Քաջ Նազար» երգիծաբարբում և նոյնանուն հեռուստաժրագրի Կիրակնօրեայ երկուսկէս ժամեայ հաղորդման ընթացքում, մեմֆերկայացնում ենք թէ ի՞նչ են լինում մեզ յանձնուած գումարները: Բանկային մեր հաշիւները բաց են բոլորի առջեւ: Իւրաքանչիւր հայ կարող է գնալ և տեսնել հաշուեցոյցները: 11-տարիների ընթացքում մամուլի մեքենաներ ենք տեսնում, համերգներ կազմակերպել 150,000 հայ մանուկների համար՝ երևանում, Հայաստանի տարբեր գիւղերում և Արցախում: Ուրախ ենք և հպարտ առ այն, որ մեր ժողովուրդը վստահում է մեզ և ժողովրդի վստահութիւնը միակ երաշխիքն է մեր յաջողութիւնների: Հիմնականօրէն նորագոյն ենք կառուցում: Նմաբաններ ենք կառուցել Սպիտակի մանկատան համար, նորագոյն բաղնիքներ, գուգարաններ և լուսագատուներ:

Միքիլիներ, պահանջը ծով է, իսկ մեր հնարաւորութիւնը՝ սահմանափակ: Ամէն օր Հայաստանի գանազան մանկատներից, դպրոցներից և չհաւոր ընտանիքներից ստանում ենք մանկաներ, լսում ենք հեռախօսազանգեր, որոնք օգնութիւն են աղերսում...

Մեր բախանցիկ գործունէութիւնը պատճառ է դառնում, որ մեր բարեբար և վեհոգի գործակիցների աշխատանքները պսակւեն յաջողութեամբ, որովհետեւ, ինչպէս նշեցիք, մեր վեհոգի ժողովուրդը հաւատով է ընծայում մեզ և վստահ գիտէ, որ իր տուած լուսման հասնում է իր նպատակին:

Միւսարարական մեր նոր ծրագրերին սա-տարելու համար թեւ ու թիկունք կանգնեցէք մեզ և կատարէք ձեր հայրենասիրական-մարդասիրական պարտականութիւնը, մէկ անգամ եւս խոնոներամ մասնակցելով այս Կիրակի, Հոկտ. 31, 2010-ի դրամահաւաքին, AMGA 380, AABC 384 կայաններից, նախընտրելով ժամը 4-ից մինչեւ կէս-գիշերուայ ժամը 12.00-ը:

Հայաստանի ծնողագուրկ և հաշմանդամ երեխաների ֆոնդի նախագահ՝ Յովհաննէս Բալայեան

Ուշադրութիւն.- Նախքան Հոկտ. 31, 2010 ստացուած բոլոր նուիրատուութիւնները անուանապէս կը յայտարարուի գալիքի երեքուրեք ընթացքում:

ՄԱՍԻՍ
ԱՄԵՆԱՎՍԱՎԵԼԻ ԱՂԲԻՐԸ ՀԱՅՐԵՆԻ ԼՈՒՐԵՐՈՒ

«ԿՈՎԿԱՍԸ. ՆԵՐԱԾՈՒԹԻՒՆ»

ԱՐՄԷՆ ՔԼՈՅԵԱՆ

Սեւ եւ Կասպից ծովերի միջեւ գտնուող գեղեցիկ, լեռնային, բարեբեր տարածքում շատ յաճախ են կուռել: Վերջին անգամ՝ 2008 թուականի Օգոստոսին պատերազմել են Ռուսաստանն ու Վրաստանը: Եւ դա անակնկալ էր, լարուածութիւնը Ռուսաստանի կողմից աջակցութիւն ստացող Աբխազիայի եւ Հարաւային Օսիայի շուրջ ամիսներ շարունակ է աճել:

Անդրադառնալով թոմաս Դէ Վաալի նոր գրքին՝ «Էկոնոմիստ» հանդէսը նշում է, որ հեղինակի համոզմամբ, Կովկասում բոլոր պատերազմներն անցելի են ներկայի համար են, եւ հասկանալու համար այդ տարածաշրջանն անհրաժեշտ է դրա պատմութիւնն իմանալ:

Նախկինում լրագրող թոմաս Դէ Վաալն այժմ Ուաշինգթոնում աշխատում է Միջազգային խաղաղութեան Քարնեգիի հիմնադրամում, նա տարածաշրջանի, յատկապէս Ատրպէյճանի եւ Հայաստանի, ինչպէս նաեւ Չեչնիայի հարցերով փորձագէտ է, մի շարք գրքերի հեղինակ:

«Էկոնոմիստ»-ն ասիտանքով է նշում, որ նոր գրքում հեղինակը չի արծարծել Ռուսաստանի առաւել անկայուն եւ վտանգաւոր շրջանի՝ Չեչնիայի խնդիրը:

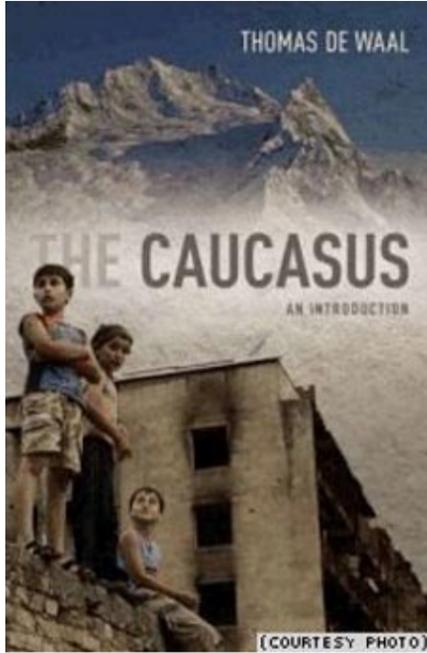
Նա համառօտ ներկայացրել է տարածքի պատմութիւնը, բայց նոյնիսկ այդ սեղմ ձեւաչափում կարողացել է փոխանցել մի քանի չափազանց ուշագրաւ հանգամանքներ, օրինակ, այն, որ Կովկասում է աշխարհում լեզուների ամենաբարձր խտութիւնը եւ որ 1900 թուականին աշխարհում Ատրպէյճանն էր առաջինը նախադիւնահանողների շարքում:

Սակայն պատմութիւնն իրական զարգացում է ստացել այն ժամանակ, երբ Ռուսաստանում 1917 թուականի յեղափոխութեան հետեւանքով հարակովկասեան երեք երկրները ձեռք են բերել անկախութիւն, որ երկար չի տեւել: Վերջին զարգացումների համատեքստում մեծ հետաքրքրութեամբ են ընթերցում այն մասին, որ 1918 թուականին մենշեւիկեան Վրաստանը դաժան պատերազմ է մղել՝ Աբխազիան կլանելու համար:

Ի վերջոյ, Կարմիր բանակը հսկողութիւն է սահմանել այդ երեք երկրների նկատմամբ եւ դրանք դարձել են Խորհրդային միութեան մասը: Այն, որ Ստալինը վրացի էր, որեւէ կերպ տարածաշրջանը վայրագութիւններից չի փրկել: Միաժամանակ, հեղինակը նշել է, որ խորհրդային կարգը ոչ բոլոր առումներով էր բացասական Կովկասի համար, որը հիմնականում խուսափել է Երկրորդ աշխարհամարտի աւերներից եւ յետագայում դարձել խորհրդային վերնախաւի հանգստի սիրուած վայրը:

Զարմանալի գուզադիպութեամբ, Ռուսաստանի բոլոր երեք վերջին արագորձնախարարները առնչութիւն ունեն վրաստանի մայրաքաղաք Թբիլիսիի հետ: Թոմաս Դէ Վաալը նշել է, որ ներկայիս նախարար Սերգէյ Լաւրովի մայրը ազգութեամբ հայ է Թբիլիսիից:

Թոմաս Դէ Վաալի փոխանցմամբ, Խորհրդային Միութեան փլուզումն է հանգեցրել այսօրուայ խնդիրների մեծ մասը: Ազգայնամոլութեան բռնկումը, որին նպաստել է մտաւորականութեան մի հատուածը, պատերազմի է հան-

գեցրել վրաստանի ներսում եւ Հայաստանի եւ Ատրպէյճանի միջեւ:

Դրա այսօրուայ արդիւնքը Աբխազիայի, Հարաւային Օսիայի եւ Լեռնային Ղարաբաղի «սառեցուած հակամարտութիւններն» են: «Էկոնոմիստ»-ը նշում է, որ Դէ Վաալը արդարացիօրէն չի հաւանում «սառեցուած հակամարտութիւն» տերմինը, որովհետեւ Ղարաբաղի շփման գծում շարունակ գինուորներ են գոհուում, իսկ 2008 թուականի պատերազմն էլ վկայում է, թէ որքան արագ է «սառեցուած հակամարտութիւնը» հասնում եւսման կէտին:

Հանդէսը նշում է, որ թոմաս Դէ Վաալի այս գրքի ընթերցումից հանգում ես մի կարեւոր եզրակացութեան՝ Արեւմուտքի անտարբերութեան մասին: Այն դրսեւորուել է 90-ականներին, երբ Ռուսաստանը հրադարարը հսկելու եւ խաղաղապահներ ուղարկելու ազատութիւն է նուաճել, թէպէտ ակնյայտօրէն հանդիսացել է շահագրգիռ կողմ:

Դրանից տասը տարի անց Արեւմուտքը ոգեւորուել է Միխեիլ Սահակաշվիլիի «վարդերի յեղափոխութեամբ» եւ խօսել ՆԱՏՕ-ին վրաստանի անդամակցութեան հնարաւորութեան մասին, սակայն օգնութեան չի եկել Սահակաշվիլին, երբ վերջինս չափն անցել ու 2008-ի աղէտալի պատերազմն է հրահրել:

ՆԱՏՕ-ին անդամակցելու մասին խօսակցութիւններն աւարտուել են, իսկ Բրիւսելում ոչ ոք չի խօսում Եւրամիութեանն այդ երեք երկրների անդամակցելու հեռանկարի մասին:

Թերեւս լաւագոյն դասը, որ երեք երկրները կարող են քաղել, այն է, որ դրսից աջակցութիւն եւ միջամտութիւն ակնկալելու փոխարէն հարկ է հայեացքը ներս ուղղել եւ սեփական ուժերով սեփական կարիքները հոգալ:

Ի դէպ, «Էկոնոմիստ»-ը նշում է, որ թոմաս Դէ Վաալը որոշ չափով օբիեկտիւ չէ Սահակաշվիլիի վերաբերեալ. այո, ինչպէս պատերազմի ընթացքը վկայեց՝ նա չափից դուրս կամակոր է եւ հեղինակապաշտ, բայց դրա հետ մէկտեղ նա կարողանում է արդիականացնել եւ բարեփոխել վրաստանը, ձերբազատուելով խորհրդային ժառանգութեան մնացորդներից:

Ապա «Էկոնոմիստ»-ը գրում է. - «Եթէ Հայաստանը եւ Ատրպէյճանը կարողանան հետեւել վրաստանի օրինակին, Կովկասը կը բարգաւաճի, ինչը, վստահաբար, կոնֆլիկտները լուծելու լաւագոյն ուղին է»:

ԵՐԿՏՈՂ «ՍԱՐՏԱՐԱՊԱՏԻ ԴԵՐՈՍԱՄԱՐՏԵՆ ԿԱՐՍԻ ԽԱՅՏԱՌԱԿՈՒԹԻՒՆ, ԱՐՑԱԽԵԱՆ ԴԵՐՈՍԱՄԱՐՏԵՆ...» ՅՕԴՈՒԱԾԻ ԿԱՊԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ

Ծ. Խ. «Մասիս»ի Հոկտեմբեր 2, 2010 թիւով լոյս տեսած Յարութ Տեր Դաւիթեանի «Սարտարապատի Դերոսամարտէն Կարսի Խայտառակութիւն, Արցախեան Դերոսամարտէն...» յօդուածին կցուած խմբագրական մեր Ծօթով կը հրաւիրէիք մեր ընթերցողները աւելի լայն քննարկման նիւթ դարձնելու իրենց արտայայտուած մտքերը: Ստորեւ կը հրատարակենք Փրոֆ. Հայր Լեւոն Զեքիեանի երկտողը այդ կապակցութեամբ:

Սիրելի Յարութ

Թէեւ ցանցաւ կը թղթակցինք, բայց միշտ հաճելի է քեզ լսել: Մտահոգութիւններդ կը կիսեմ: Մանաւանդ Հայաստանի վիճակը յաճախ սրտաճմլիկ է, այնքան աւելի որ Մայր ոստանն է: Կը խորհիմ աւելի խոր անդրադառնալ այս եւ նման հարցերու շուրջ:

Իսկ գրածներուդ մասին, միայն մէկ նկատողութիւն կ'ուզէի ընել այսօր: Բայրոնին կը վերաբերի: Իմ կարծիքով, մենք անոր կապը հայութեան հետ քիչ մը շատ մեծցուցած ենք: Ռոմանտիկ մըն էր ինքը, սիրահարուծ էր սկզբնապէս Միխիթարեան Հայրերուն եւ անոնց միջոցով ու շնորհիւ հայ մշակոյթին, բայց առանց հրաժարելու իր հիմնականում ռոմանտիկ մերձեցումներէն, քիչ թէ շատ իր կեանքի բազում սիրարկածներուն պէս:

Հայերէն իր յուսախաբութիւնը, պարզապէս, Միխիթարեաններէ յուսախաբութիւն էր, որոնց հանդէպ իր առջիննիկ սէրը վերածուած է այնուհետեւ արհամարհանքի եւ լուսանքի: Ինչո՞ւ, սակայն, այդ յուսախաբութիւնը:

Ինք կ'ուզէր որ Միխիթարեանները հայ ժողովուրդը Օսմանցիին դէմ ապստամբութեան գրգռէին, ինչ որ Հայրերը բացայայտօրէն մերժեցին ընել, զայն նկատելով, միջազգային պատմաքաղաքական

տուեալ իրադրութեան մէջ, արկածախնդրութիւն՝ գուրկ դրական հաւանականութեան որեւէ լուրջ երաշխիքէ: Այն ինչ որ մեր Բանաստեղծին թախծոտ զգայնութեան պիտի թուէր գիշեր անծայր եւ ուղի անյայտ...:

Կարծեմ թէ այս դրուագը ցոյց կու տայ պարզապէս մէկ բան այդ ժամանակներու Միխիթարեան Հայրերուն քաղաքական սուր հասողութիւնը, որոնք շատ աւելի լաւ ու խոր ըմբռնած էին Նորին Վսեմաշուք Տէրութեան քաղաքականութեան ուղին ու ծուծը բան նոյնինքն գտարիւն բրիտանացի Բայրոնը: Միխիթարեանները շատ լաւ հասկացեր էին արդէն, ինչ որ այնքան կիւնիկօրէն (cynically) պիտի բանաձեւուէր յետոյ որպէս բրիտանական դիւանագիտութեան կողմնորոշիչ վարդապետութիւն՝ թէ բրիտանական նաւերը չէին կրնար Արարատի գագաթը մագլցել: Այս մէկն էր գոր Բայրոնն էր հասկցած ու դժուար էր որ հասկնար իր կրակոտ ու փոթորկոտ ռոմանտիզմով:

Ուստի, ես պիտի խուսափէի Բայրոնի Միխիթարեաններէն յուսախաբութիւնը քու վերլուծած համագրիդ մէջ ներառնել:

Ձերմ ողջունիւ ու լաւագոյն իղձերով՝ քոյգ
Հ. Լեւոն

Զմեքնային
ԽՐԱԽԱՃԱՆՔ
tu
ՉՈՒԿԿԵՐՈՅԹ

Կազմակերպութեամբ՝
ԿԼԵՆՏԷՅԼԻ ԱՐՄԷՆ ԿԻՏՈՒՐ
ՄԱՍՆԱԾԻՒՂԻ

Շաբաթ, 30 Հոկտեմբեր 2010
երեկոյեան ժամը 8:00-էն սկսեալ
1060 North Allen Avenue
Pasadena, CA 91104

Տոմսերու համար դիմել՝
(626) 797-7680

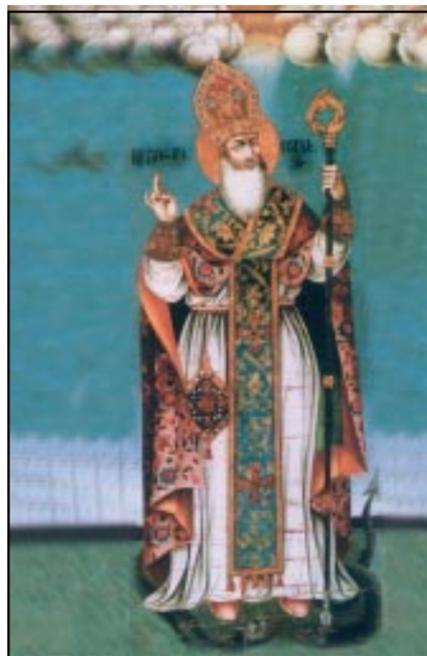
«ԿԱՆՈՆԱԳԻՐՔ ՀԱՅՈՑ» ՅՈՎՀԱՆՆԵՍ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ՕԶՆԵՑԻԻ (8-ՐԴ ԴԱՐ)

ԿԱԶՄԵՑ ԴՈԿՏ. ԿԱԶԳԵՆ ՅԱԿՈԲԵԱՆ ՀԱՏՈՐ Ա ԵՒ Բ ԵՐԵՒԱՆ 1964, 1971

ԴՈԿՏ. Տ. ԶԱԻԷՆ Ա. ՔԶՆՅ. ԱՐՁՈՒՄԱՆՆԵԱՆ

Ներածական

«Կանոնագիրք Հայոց» կոչումը հատորը մեզի հասած է Յովհաննէս Կաթողիկոս Օձնեցի Հայրապետէն (717-728) որ 8-րդ դարուն հաւաքեց նախորդ դարերու եկեղեցական ժողովներէն աւանդուած եկեղեցական կանոնները եւ զանոնք դասաւորելով հաստատեց Դուինի իր Կաթողիկոսարանին մէջ որպէս օրինագիրք Հայ Եկեղեցւոյ: Անփոխարինելի ժառանգ մըն է Հայոց Հայրապետին թողած աւանդը որ մեր եկեղեցական եւ ազգային պատմութեան մէջ կարեւորագոյն հանգրուան մը կազմեց իր հեղինակած աստուածաբանական եւ ջատագովական կարեւոր երկերու շարքին:

Ի յայտ բերած ընդամէնը 1332 կանոններ, բաղդատելով եւ տարընթեցումները արձանագրելով յիշեալ 47 ձեռագիր օրինակներէն:

Տասներորդ դարու վերջը «Կանոնագիրք»ը 40-ի մօտ նոր կանոնախումբերու յաւելում կրած էր արդէն: Մինչեւ Օձնեցի Հայրապետ 24 կանոնախումբեր դասաւորուած էին, եւ յետոյ աւելցան միւսները: «Կանոնագիրք»էն գատ Հայ Եկեղեցին ունեցած է երկու ակնաւոր կանոնագիրքեր եւս, մին ծանօթ որպէս 12-րդ դարու Մխիթար Գօշ վարդապետի Դատաստանագիրքը, եւ միւսը՝ 13-րդ դարու Սմբատ Գունդատապի կանոնագիրքը, որոնք սակայն օրինական չեն նկատուած, հակառակ անոնց շատ կարեւոր բովանդակութեան, մասնաւորաբար առաջինի պարագային, քանի որ անոնք ժողովական որոշումներէ չեն բխած, այլ միայն անձնական ձեռնարկներ որոնք յետագային օգտագործուած են հայ իրաւունքի մասին կատարուած ուսումնասիրութեանց աւելցումով:

Բովանդակութիւնը

Օձնեցի Հայրապետի «Կանոնագիրք»ի բովանդակութիւնը հիմնապէս հայ եկեղեցւոյ վարդապետութեան եւ պաշտամունքին կը վերաբերի, մասնաւորելով նաեւ կանոններ հոգեւորականներու վարք ու բարքի մասին: Հոն կան նաեւ ամուսնական, ընտանեկան կեանքի վերաբերեալ հիմնական օրէնքներ: Անշուշտ ակներեւ կը դառնայ միշտ օրուան քաղաքական կացութեան դէմ յանդիման Հայ Եկեղեցւոյ որդեգրելիք դիրքն ու ինքնապաշտ-

պանութիւնը: Նոյնը կարելի է ըսել նաեւ յունադաւան քարոզչութեան յարատեւ ճնշումներու մասին որոնք կուգային Բիւզանդական կայսրութենէն: Քաղաքական կացութեանց բերումով Արաբական արշաւանքները եօթներորդ դարուն եկան աւելի բարդացնելու արաբ-բիւզանդական առճակատումը որուն միջեւ կուռախնձոր կը դառնար միշտ Հայաստան, երբ մանաւանդ արաբներ քրիստոնէական կրօնքի հասարակաց գիծը տեսնելով յունաց եւ հայոց միջեւ, կը բռնադատէին հայերը իրենց կապը իսլամի Բիւզանդիոնի հետ, ինչպէս նաեւ Բիւզանդիոն, նոյն նկատումներով, կ'ուզէր զօրացնել կայսրութեան արեւելեան նահանգները, նուաստացնելով Հայաստանը, դիմադրելու համար արաբական յանկարծական եւ բռնի յարձակումներուն:

Կանոնները պաշտպան պիտի կանգնէին Հայ Եկեղեցւոյ եւ ազգին որպէս ինքնուրոյն եւ անկախ եկեղեցի: Օրմանեան Պատրիարքի նկատողութեամբ Օձնեցի Կաթողիկոս, կանոնները դասաւորելով եւ հաստատելով իր Հայրապետական Աթոռին մէջ, կը ջանար յոյն բիւզանդական կրօնական ճնշումները նուազեցնել, նոյնիսկ «Արաբ իսլամիստներու քաղաքականութեան դիմելով անձամբ երբ ինք էր որ Օմար իսլամիստներէն ներկայացաւ Դամասկոսի մէջ 720 թուականին ազատ արձակել տալու համար բանտարկեալ հայ նախարարները»: Օրմանեան Պատրիարքի հաստատումով «Օձնեցի վճռական կերպով հեռու պահեց Հայ Եկեղեցին յունադաւան ճնշումներէն, մասնաւորաբար Քաղկեդոնական ինդիկներէն որոնց մասամբ ենթարկուած էին նախորդող եզր Փառաժնակերտցի եւ Եղիա Արճիշեցի Կաթողիկոսները, որոնք սկար գտնուեցան օրուան քաղաքական գէշ կացութեան ընթացքին»:

Երկատորեակը

Վազգէն Յակոբեանի երկհատորեակը, պատկառելի եւ անկրկնելի աշխատասիրութիւն մը ըլլալով կը հանդիսանայ միակ աղբիւրը Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ կանոններուն, ուր կան նաեւ տասնեակ մը եւ աւելի տիեզերական եւ միջեկեղեցական (ոչ-հայկական) ժողովներու կանոնները, որոնք Հայ Եկեղեցւոյ տուած են տիեզերական եկեղեցւոյ հիմքն ու վաւերականութիւնը: Վազգէն Յակոբեանէ առաջ Հայ Եկեղեցւոյ կանոնագիրքին նկատմամբ լուրջ հետաքրք-

րութիւն ցոյց տուած են գոյգ մը հոգեւորականներ, Արսէն Ղլտճեան եւ Ներսէս Մելիքթեան Արքեպիսկոպոսները, որոնց աշխատասիրութիւնները թէեւ հիմնական կարեւորութիւն կ'ընձեռնէին որպէս առաջին հրատարակեալ երկեր, այսուհանդերձ Յակոբեանի այս վերջին հրատարակութիւններու լոյսին տակ նուազ արժէք կը ներկայացնէին, նկատի ունենալով վերջնոյս այլապէս բժախնդիր ձեռագրական բաղդատութիւններն ու տարընթեցումները, եւ յատկապէս իր մատուցած ընդարձակ Ներածականը որ ինքնին բանասիրական հատոր մը կը ներկայացնէ:

Մենք ներկայ գրութեամբ անհրաժեշտ տեսանք գատորոշելու միայն Հայ Եկեղեցական ժողովներն ու անոնց հաստատած կանոնները: Քննարկելով Վազգէն Յակոբեանի գոյգ հատորները գտանք որ առաջին հատորը 201 Հայ Եկեղեցւոյ կանոնախումբեր կը բովանդակէ, սկսեալ Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչէն մինչեւ Յովհաննէս Օձնեցի: Իսկ երկրորդ հատորը 134 կանոնախումբեր՝ Սիրոն Բաւոնեցի Կաթողիկոսէն սկսեալ: Անշուշտ Օձնեցի Հայրապետէն ետք կատարուած մեծ թիւով յաւելումները անդրադարձ ունեցած են այս նոյն Բ հատորին մէջ, երբեմն նախկին ու աւելի յաճախ գալիք հայրապետներու անուններով աւելի ճոխացած կանոններով:

Եկեղեցական ժողովները

Չորրորդ դարէն մինչեւ 17-րդ դար ընդամէնը 23 հայ եկեղեցական ժողովներ գումարուած են, որոնցմէ 14 ժողովները հրաւիրուած են ու նախագահուած օրուան Հայոց Հայրապետին կողմէ անձամբ: Իսկ 9 ժողովներ գումարուած են պետական իշխանաւորներու հրաւիրով: Այդ ժողովներն են.

Ներսէս Մեծ Պարթեւ Հայրապետի Աշտիշատի ժողովը 354 թուին, Շահապիվանի ժողովը 444 թուին «խումբ մը եղբարց» կողմէ, Յովսէփ Հողոցմեցիի՝ Արտաշատի ժողովը 449 թուին, Բաբգէն Ոթմսեցիի՝ Դուինի Ա ժողովը 506-ին, Ներսէս Բագրեւանդացիի՝ Դուինի Բ ժողովը 554-ին, Ներսէս Գ Իշխանցիի՝ Դուինի Դ ժողովը՝ 645-ին, Յովհաննէս Օձնեցիի ժողովները՝ Դուինի Ե ժողովը 720 թուի եւ Մանազկերտի ժողովը 726-ին, Սիրոն Բաւոնեցիի Պարտաւի ժողովը

Շարք էջ 18

Bedros S. Maronian
818/500-9585

Siamanto B. Maronian
818/269-0909

SERVING THE COMMUNITY SINCE 1975
More locations and more ways to service your insurance and financial needs

<p>6300 Wilshire Blvd. Suite 1900 Los Angeles, CA 90048</p> <ul style="list-style-type: none"> • Life Insurance • Health Insurance • Group & Individual • Long Term Care • Disability 	<p>805 East Broadway Glendale, CA 91205</p> <ul style="list-style-type: none"> • Estate Planning • Will & Living Trust • Full Annual Review • Mortgage Protection • College Planning 	<p>300 N. Lake Ave. Suite 500 Pasadena, CA 91101</p> <ul style="list-style-type: none"> • Workman's Compensation • Employee Benefits • Annuity • IRA • 401K & 403B
--	---	---

A.B.A. INSURANCE SERVICES

Insurance coverage can help you financially!
Ապահովագրութիւնը Աճիրաճեցող է

Coverage & Protection should be on the top of your priority list.

Seniors 65 & Up Medicare Supplements • Insurance • Prescriptions Drugs RX • Benefits

ՈՒՐՈՒԳՈՒՎԱՅԻ «ՌԱՏԻՕ ԱՐԱՔԱԸ» 3 ՏԱՐԵԿԱՆ Է

Երկուշաբթի Սեպտեմբերի 27ին Մոնթեվիտեոյի Zitarrosa դահլիճում տեղի է ունեցել համերգ նուիրուած Ուրուգուայում միակ անկախ ռատիօհաղորդում «Ռատիօ Արաքս»ի երրորդ տարեդարձի առիթով:

Ձեռնարկին ներկայ էին ՀՀ դեսպան Վլադիմիր Կարմիրշալեանը, ՀՀ պատուաւոր հիւպատոս Ռուբէն Աբրահամեանը, ՀՀ դեսպանութեան քարտուղար Ռուբէն

Թիւնների պատճառով չկարողացաւ ճամբորդել:

«Հայաստանը եւ իր Գուսանները» անունը կրող համերգին իր մասնակցութիւն է ունեցել նաեւ Հայ Ազգային Կեդրոնի Գայեանէ պարահումբը ընկերանալով երիտասարդ երգչին: Հնչել են երգեր Հաւասիրց, Սայաթ Նովայից, Աշոտից, Ջիւանուց ու նաեւ ազգային երգեր, ինչպէս Կովկասի Քաջեր ու Զարդիր Լաօ:

Մոզեան, Հայ Առաքելական Եկեղեցու առաջնորդ Տ. Յակոբ Արք. Գելլենտճեանը, եւ շուրջ 500 հանդիսականներ:

Համերգին մասնակցելու նպատակով Հայաստանից է ժամանել Ուրուգուայ Տարօն Մանկական երգչախումբի մենեջրիչ 13 ամեայ Ասատուր Չաքմանեանը: Նախապէս յայտարարուել էր որ պիտի մասնակցէր նաեւ նրա հայրը, ՀՀ Մշակոյթի Վաստակաւոր գործիչ Գէորգ Չաքմանեանը, սակայն վերջին պահին ծագած դժուարու-

նեակները իրենց ուժեղ ծափերով գնահատեցին բոլոր արուեստագէտներին: Յատկանշական է նշել որ հանդիսութեան վերջում ներկաները գոռում էին Ասատուր Ասատուր ինդրելով նոր կատարումներ:

«Ռատիօ Արաքս»-ի տնօրէն Տիէկօ Գարամանուկեանը իր խօսքում շնորհակալութիւն է յայտնել բոլոր ներկաներին եւ նշել է թէ համերգի յաջողութիւնը փաստում է որ ռատիօն շարունակում է մնալ ամենահզօր եւ արդիւնաւէտ լրատուամիջոցներից մէկը:

ԱՐՄԱՇ ՍՐԲԱԶԱՆԸ ՄԱՍՆԱԿՑԵԼ Է ՀՈՒՍՈՒՄ ԿԱՅԱՑԱԾ «ՓՐԿԵՆՔ ՎԱՆՔԵՐԸ» ԺՈՂՈՎԻՆ

Մայր Աթոռ Սբ. Էջմիածնի ներկայացուցիչը մասնակցեց «Փրկենք վանքերը» խորագրով ժողովին Հոկտեմբերի 22-ին Հռոմի Սանտա Մարիա Բամբինա համալսարանում, (Իտալիա) տեղի ունեցաւ «Փրկենք վանքերը» խորագրով ժողով, որին մասնակցում էին Օրիննալ Ուղղափառ եկեղեցիների ներկայացուցիչները:

Ժողովի ընթացքում հիմնական քննարկման առարկան էր եկեղեցիները, վանքերի եւ համաշխարհային մշակոյթի կոթողների պահպանութեան հարցը եւ դրանց պահպանման եւ վերականգնմանն ուղղուած գործնական քայլերի

ձեռնարկումը: Ժողովի ընթացքում որոշում ընդունուեց ստեղծել կոորդինացիոն խումբ», որ կը համակարգի ֆինանսական, հրատարակչական եւ յուշարձանների պահպանութեանն ուղղուած յստակ ծրագրերը:

Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Գարեգին Բ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի օրհնութեամբ այս ժողովին մասնակցում եւ Հայ Առաքելական Սուրբ Եկեղեցին ներկայացնում էր Մուրբ Եկեղեցիի Հայոց թեմի առաջնորդ Գերաշնորհ Տ. Արմաշ Եպս. Նալբանդեանը, ով գեկոյց ներկայացրեց հայկական եկեղեցիների եւ վանքերի վերաբերեալ:

ՎԵՆԵՏԻԿԻ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԻ ՀԱՅ ԼԵԶՈՒԻ ԵՒ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ԱՄԱՌՆԱՅԻՆ ԽՏԱՑԵԱԼ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔԻՆ 25-ԱՄԵԱԿԸ

13-15 Օգոստոսին պատշաճ շուքով նշուեցաւ Վենետիկի Կաթողարի Համալսարանի Հայ լեզուի եւ Մշակոյթի ամառնային խտացեալ դասընթացքին 25ամեակը: Հանդիսութեան պաշտօնական հիւրերն էին՝ ՀՀ Գիտութիւններ Ազգ. Ակադեմիայի Հումանիտար Գիտութիւնների եւ Հայագիտական Բաժանմունքի Ակադ. Քարտ. Փրոֆ. Վլադիմիր Բարխուդարեան եւ Դոկտ. Յարութիւն Քիւրքճեան, Աթէնքէն, գրականագէտ եւ հեղինակ հայկական դասագիրքերու, որ նաեւ ակադեմիական հանդիսութեան գլխաւոր բանախօսն էր: Ուրիշ հիւրեր եւս ժամաներ էին Վենետիկ՝ Իտալիայէն, Հայաստանէն, Ֆրանսայէն, Թուրքիայէն:

Շնորհաւորագրեր ուղղեր էին հետեւեալ եկեղեցական ու քաղաքական իշխանութիւնները, Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Արամ Ա. Կաթողիկոս Մեծի Տանն Կիլիկիոյ, Ն.Գ.Տ. Ներսէս Պետրոս Ժ.Թ. Կաթողիկոս Պատրիարք Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկէ Հայոց, Տիար Գագիկ Յարութիւնեան ՀՀ Սահմանադրական Դատարանի նախագահ, Տիկ. Յասմիկ Պօղոսեան ՀՀ Մշակոյթի Նախարար, Տիար Արմէն Աշոտեան ՀՀ Կրթութեան Նախարար, Տիկ. Հրանտ Յակոբեան ՀՀ Սփիւռքի նախարար, Տիար Ռուբէն Կարապետեան ՀՀ Իտալիոյ Դեսպան, Ակադ. Փրոֆ. Ռադիկ Մարտիրոսեան ՀՀ ԳԱԱՅի նախագահ, Փրոֆ. Արամ Սիմոնեան ԵՊՀի Ռեկտոր, Փրոֆ. Հենրիկ Բախչինեան տնօրէն Ե. Չարենցի անուան Գրականութեան

եւ Արուեստի Թանգարանի, Դոկտ. Դաւիթ Սարգսեան Տնօրէն Ազգային Գրադարանի, Դոկտ. Լեւոն Անանեան նախագահ Հայ Գրողների Միութեան, Փրոֆ. Վալենթինա Կալցոլարի նախագահ Հայագիտական Ուսմանց Միջազգային Ընկերակցութիւն, Փրոֆ. Էլիդէ Քաջիդեմետրիոյ Դեկան Կաթողարի Օտար Լեզուներու եւ Գրականութիւններու Ֆակուլտետին եւ Փրոֆ. Ջուլիանոյ Թամանի տնօրէն Եւրասիական Ուսմանց Բաժանմունքին:

Հանդիսութիւնները բացուեցան 13 Օգ. Ուրբաթ կէսօրէ վերջ Մուրատ-Ռափայէլեան վարժարանի հոյակերտ Հայեցիներու դահլիճին մէջ: Յետ ընթացման հասած շնորհաւորագրերու, Պրո-Ռեկտոր Փրոֆ. Էթթորէ Չինգանոյ ողջունեց ներկաները յանուն Ռեկտոր Փրոֆ. Կարլոյ Կառարոյի, շեշտելով արեւելեան լեզուներու կարեւորութիւնը ԿԱ Գրողարիի համար եւ հայերէնի մասնաւոր կարեւորութիւնը նկատի առած Վենետիկի եւ հայոց միջեւ ամէն տեսակի բազմադարեան կապերը: Յաջորդեց Փրոֆ. Բարխուդարեանի գնահատական բարձր խօսքը, նաեւ որպէս բանբեր հայերէնի մտաւորականութեան եւ մշակութային կառուցներուն, մանաւանդ ԳԱ-յի, ապա բեմ եկաւ օրուան գլխաւոր բանախօս Դոկտ. Յարութիւն Քիւրքճեանը, որ խօսելով փոխ ընդ փոխ հայերէն ու ֆրանսերէն, շեշտեց երկլեզուեան մշակոյթի մը անհրաժեշտու-

Շարք էջ 18

Cordially invite you to "An Evening with a Statesman"

His excellency **Raffi Hovannisian**
First Foreign Minister of Republic of Armenia

Topic:
ARMENIA BETWEEN EAST AND WEST:
The Challenges of Democracy, Sovereignty, and National Interest

Thursday
November 4, 2010 at 8 PM

AGBU Manoogian -Demirdjian school
Agajanian Auditorium
6844 Oakdale Ave.
Canoga Park, California

Question-Answer session will follow the lecture.

For more information, call:
626.794.7942
or email at: asbeds@agbuca.org

Reception to follow

FREE ADMISSION

Sponsors of the AGBU Asbeds Circle will receive an autographed copy of Garin Hovannisian's (Raffi's son's) new book titled "Family of Shadows." To become a sponsor of the Asbeds Circle for this event, please contact AGBU PASADENA CENTER, 2495 East Mountain Street, Pasadena, CA 91104. Tel: (626) 794-7942 email: asbeds@agbuca.org

Massis Weekly

Volume 30, No. 39

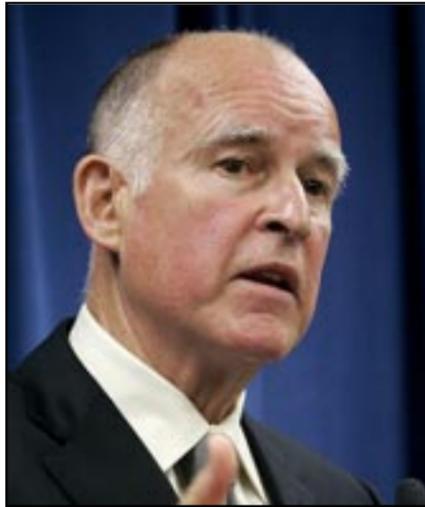
Saturday, OCTOBER 30, 2010

Armenian Council of America-PAC Endorses Jerry Brown for California Governor

GLENDALE, CA -- The ACA-PAC announced its endorsement of Jerry Brown for Governor in the upcoming Nov. 2nd elections. "Jerry Brown has been a strong supporter of Armenian-American issues for many years and he is the only candidate in this race that will best represent the interests of our community as he has done so in the past," said Sevak Khatchadourian, Executive Board Member.

Brown's close ties to the Armenia-American community date back to the mid 1970's when he served as Governor for California. During his governance, he appointed several Armenian Americans to high level governmental and judicial positions.

A proponent in advocating support for the recognition of the Armenian Genocide, Governor Brown ordered the State flag to be flown at half staff for the month of April in the Capitol and also fought for the rights of the descendants of Genocide victims while he served as Attorney General.

Governor Jerry Brown

"His commitment to serving the needs of the Armenian-American community in California is what separates him from other candidates who are running for this seat," said Khatchadourian. "We are confident that he will continue to provide first rate constituent service by addressing the concerns of our community."

ACA-PAC Endorsed Candidates for November 2nd Elections

GLENDALE, CA -- Earlier this month The Armenian Council of America PAC had announced its official endorsement of US Senator Barbara Boxer who is running for re-election in November.

The ACA-PAC's decision to endorse Senator Boxer stemmed from both her dedication to serving her constituents and her close working relationship with the people she represents in the State.

Senator Boxer has a long-standing record of involvement in the Armenian American community. As a true and loyal friend to Armenian Americans she has committed herself to advance issues of concern to the Armenian-Americans, including affirming support year after year for the Armenian Genocide through co-spon-

Senator Barbara Boxer

sorships of legislation affirming the official recognition of the Genocide by

Continued on page 3

Armenia Remembers 1999 Parliament Assault Victims

YEREVAN -- Armenia marked on Wednesday the 11th anniversary of an armed attack on its parliament that left its prime minister, parliament speaker and six other officials dead and had lasting political repercussions for the country.

Representatives of the ruling party and the opposition laid flowers at the graves of the late Prime Minister Vazgen Sarkisian and parliament speaker Karen Demirchian amid lingering questions about some circumstances of the shootings.

They visited the sites separately,

highlighting the division that exists between the government and the opposition in Armenia's domestic politics today. On October 27, 1999, five gunmen led by Nairi Hunanian, an obscure former journalist, burst into the National Assembly chamber and sprayed it with bullets with the stated aim of changing what they denounced as a corrupt and undemocratic government.

The gunmen surrendered to police after overnight negotiations with then President Robert Kocharian. All

Continued on page 4

Dink's Suspected Killer to be Tried in a Juvenile Court in Turkey

Ogün Samast escorted to court by police

ISTANBUL (Hurriyet Daily) -- The ongoing trial dealing with the assassination of journalist Hrant Dink is transferred to a juvenile court in a move criticized by lawyers and Dink supporters, who say the change falls within the law but fails to address the full scope of the case. Main suspect Ogün Samast was under the age of 18 at the time of the murder in 2007

The primary suspect in the assassination of journalist Hrant Dink will be tried in a juvenile court, an

Istanbul court ruled Monday.

"This would not have happened if you had enacted justice swiftly," the journalist's brother Hosrof Dink told the court following the decision.

The Istanbul court ruled that it did not have jurisdiction to prosecute main suspect Ogün Samast because he was under the age of 18 at the time of the murder. The unanimous decision was made under the recently changed Law No. 6008 on minors' legal status

Continued on page 4

Diyarbakir Mayor Osman Baydemir: Armenians Have Equal Rights on the City as I Do

Diyarbakir Mayor Osman Baydemir greeting Archbishop Aram Ateshian

DIYARBAKIR, TURKEY -- Prayers were uttered for the first time in 30 years Surb Giragos Armenian church of Diyarbakir in Turkey.

The vicar of Armenian Patriarchate of Constantinople, Archbishop Aram Ateshian, Chairman of St. Giragos Foundation Tekin Papuchian, writer Mkrtych Markosian, Diyarbakir Mayor Osman Baydemir, as well as many Armenians from difference provinces

of Turkey, Syria and Europe uttered a prayer in St. Giragos church. Currently, renovation works are being conducted in the church, Hurriyet daily reports.

Archbishop Ateshian stressed the opening ceremony of St. Giragos church will be solemnly held in 2011. "This church is of great significance

Continued on page 4

Iranian, Armenian Convicted On Espionage Charges in Armenia

YEREVAN -- A court in Yerevan has found an Iranian citizen guilty of spying in favor of Azerbaijan and his alleged Armenian accomplice of committing high treason.

Both men were given lengthy prison terms on Monday following a trial that lasted several months and was held behind closed.

Behnam Bagheri, a citizen of Iran whom the judge identified as an ethnic Azeri in the verdict, was sentenced to 10 years in prison for trying to smuggle out of Armenia some footage that contained "anti-Armenian propaganda that could be used to discredit Armenia's international prestige."

According to the prosecution, Bagheri received a disc with the video in question in September 2009 from retired Armenian Lieutenant Colonel Gevorg Hayrapetian.

The Iranian was arrested by Armenia's National Security Service late last year when he was crossing the Armenian border into Iran and was later charged with spying for Azerbaijan.

Hayrapetian, 47, a decorated veteran of the 1991-1994 Nagorno-Karabakh war with Azerbaijan who worked in the Armenian Defense Minis-

try system from then until 2007, was convicted of high treason and illegally keeping weapons and sentenced to a total of 12 years in jail.

Both men denied the charges throughout the trial.

Their lawyers said no evidence had been found during the investigation and trial to convict their clients. They said they would appeal the verdicts.

Bagheri's brother Javad who attended the trial in Yerevan along with his mother told RFE/RL's Armenian service (Azatutyun) that his 30-year-old brother had attended school for only five years, would make his living as a sheep herdsman in a predominantly Azeri-populated region of Iran and was visiting Armenia for the first time to see his girlfriend.

He thus tried to show that his brother could not have committed the crime he was convicted of.

And Hayrapetian's lawyer Seda Safarian said that after receiving the verdict the defense counsel will start making public the evidence based on which her client was convicted.

"You will see that there is nothing in this evidence," she told RFE/RL's Armenian service (Azatutyun) on Monday.

Computer Virus 'Mastermind' Arrested in Armenia

YEREVAN -- Agence France-Presse reports that Dutch authorities announced Tuesday the arrest in Armenia of the alleged mastermind behind a computer virus crime group whose server network was dismantled in the Netherlands a day earlier.

"At the request of the national (Dutch) prosecution service, a 27-year-old Armenian believed to be the brains behind the notorious Bredolab network, was arrested at the Yerevan international airport last night," the prosecution service said in a statement in The Hague.

Investigators said they dismantled a criminal network on Monday that had used computer servers in the Netherlands to infect at least 30 million computers worldwide with a virus that allows others to obtain information like bank passwords from infected computers.

The network was capable of in-

fecting three million computers a month and was sending an estimated 3.6 billion virus e-mails to users daily by the end of 2009.

A total of 143 computer servers were disconnected in the Netherlands on Monday, the prosecuting service said.

Since the Netherlands have no extradition agreement with Armenia, "we are discussing the possibility of the suspect being put on trial there", prosecution spokesman Wim de Bruin told AFP.

Ani Ruins on Verge of Vanishing in Turkey

Armenian city of Ani presently located in Turkey is included in the list of historic sites on the verge of vanishing.

California-based Global Heritage Fund (GHF) named Ani among twelve historic sites around the world that are endangered.

The two-page Saving Our Vanishing Heritage report mentions that Ani is "a unique monument of the great Armenian civilization."

"The main and most impressive building in the ruined ensemble, Ani Cathedral, was built in 1001 and laid the foundation for the region's famous gothic style, which a century later was widely used all over Europe. Today, Ani reminds us not only of a once strong and powerful Armenian empire, it also symbolizes the beginning of an architectural style that later inspired the look of medieval Europe.

Ani has been "caught in a political

morass," because of its position on the border of Turkey and Armenia, two countries that don't have diplomatic relations, said GHF executive director Jeff Morgan, arguing that restoring these heritage sites will attract tourism that can pay for their ongoing preservation and bring sustainable income to local communities.

"That's why what's happening now is so critical — because of scarcity. There are so few intact ruins and historic districts left," Morgan stated to CNN.

Ani has suffered through several ill-fated attempts at reconstruction, which were organized and conducted unprofessionally with many crucial mistakes that led to further deterioration of the monuments. Urgent measures need to be implemented now in order to stop the ruining of city ensembles like Ani's, and to begin proper conservation work," the report says.

Two Soldiers Found Dead at Russian Military Base in Armenia

Two citizens of Russia serving at a military base in Armenia were reportedly found dead within the premises of their unit on Saturday.

The Armenian police on Monday identified them as Armen Zakharian, 27, and Artur Yenokian, 39, both of whom are of Armenian ethnicity and had served under a contract at the Russian military base stationed in Armenia's northwestern city of Gyumri.

The bodies found at one of the leisure rooms of the Russian Frontier Guard Department had numerous cuts

and stabbing injuries on them, the report said.

No other details were immediately released.

According to the information posted on the Armenian Police's website, military prosecutors from Russia are conducting an investigation.

Russia currently has about 3,000 troops stationed in Armenia and mainly protecting its borders with Turkey and Iran.

Russia's general consulate in Gyumri refused to comment on killings in the military base.

Azeri Kill One More Armenian Soldier

Baku is again aggravating the situation in the Nagorno-Karabakh conflict zone on the threshold of an Armenian-Azerbaijani-Russian presidential meeting.

According to a release by the Defense Ministry of NKR, Harut Ashot Grigoryan, 20, a temporary military soldier, was killed by Azerbaijani armed forces at 4:45 p.m. on October 26 at the Martakert positions of the line of

contact.

This is not the first act of sabotage by the Azeri side on the threshold or immediately after the Armenian-Azerbaijani presidential meetings.

In June 18, a day after the Armenian-Azerbaijani-Russian presidential meeting in Saint Petersburg, Russia, the Azerbaijani side committed an act of sabotage near Chailu. Four Armenian soldiers were killed and four injured.

Turkish Media: US Plays 'Genocide' Card to Pressure Turkey on NATO Missile System

By BARÇIN YINANÇ
Hürriyet Daily News

With already-troubled Turkey-U.S. ties further challenged by NATO plans for a missile defense system, Washington is now attempting to use one of the touchiest issues in the two countries' relationship to gain Turkish cooperation.

Frustrated by the growing divergence of views, the United States has warned Turkey that it will not be able to block the adoption by the U.S. Congress of a resolution based on Armenian genocide claims, the Hürriyet Daily News & Economic Review has learned.

In official talks with Turkish authorities, U.S. officials said Ankara's policies on Iran, tensions with Israel and position on the anti-missile system would determine the course of Turkish-American relations and be a test case for how Turkey wants to position itself going forward. Unless there is some improvement in these three areas, Washington made clear through diplomatic channels, Turkey should not be surprised to see a resolution recognizing Armenian claims of genocide pass before the end of the year.

"The perception that Turkey and the U.S. work for opposing aims makes it difficult for us to work together," Philip Gordon from the U.S. State Department said at an American Turkish Council meeting Tuesday in Washington. "Whether the rhetoric that Turkey is heading East is right or wrong, as long as some think like that, we will have problems."

If Turkey blocks NATO's missile-defense plans, it will lose credibility within the alliance and strengthen views that Turkey is drifting apart from the West, said Serdar Erdurmaz, a former army official now with the Turkish Center for International Relations and Strategic Analysis, or TÜRKSAM.

"At the end of the day, the decision to say yes or no to NATO will be a test for Turkish foreign policy identity and the concept of belonging," journalist Sami Kohen wrote in his column in daily Milliyet on Tuesday.

Kohen believes the skepticism about Turkey stems from its recent opening to the Middle East and its strong ties with Iran. "It is important that Turkey is careful to avoid road accidents about these initiatives. But

if NATO and its Western allies carry importance for Turkey, then it should avoid confrontations that will irritate them," he wrote in the same column.

The anti-missile system is only the latest headache in Turkish-U.S. relations, which ebbed after Ankara's refusal to allow U.S. troops to cross its territory to invade Iraq in 2003 and have been hard to get back on track since.

New U.S. plans to have NATO endorse an anti-missile system and to deploy certain elements of the new mechanism in Turkey have met objections from the ruling Justice and Development Party, or AKP, government, further deteriorating the already-negative atmosphere between the two countries.

Washington portrays the missile-defense system as a safeguard against a possible ballistic missile strike from Iran, but Ankara is concerned that hosting the shield could damage relations with its neighbor. Turkey has said it does not want the system to specifically identify any neighboring country.

The missile-defense issue is not the first time the two allies have disagreed over Iran; relations became increasingly tense in June following Turkey's dissenting vote in the U.N. Security Council against fresh sanctions on the Islamic republic. The United States has also expressed concern about the unraveling ties between Turkey and Israel – both key U.S. allies in the region – in the wake of Israel's 2008 invasion of Gaza and its deadly raid May 31 on a Turkish aid ship seeking to run the blockade on the isolated strip.

These developments have deepened concerns that Turkish policy is tilting outside the West's sphere of influence, and according to Gordon, prompted the asking in the U.S. Congress of more and more questions about Turkey.

Congressional committees have previously approved resolutions calling on the president to recognize Armenian claims that up to 1.5 million of their kin perished in orchestrated killings and deportations under the Ottoman Empire in 1915-1917.

Turkey counters that 300,000 to 500,000 Armenians and at least as many Turks perished in what was a civil strife when Armenians rose up against their Ottoman rulers and sided with Russian forces invading the crumbling empire.

Armenia-Turkey Process Not Over Yet Political Scientist Says

YEREVAN -- Armenia-Turkey process is not over yet, it is to continue. However, any breakthrough in the normalization process is unlikely in the near future, President of the Noravank science and education fund Gagik Harutyunyan stated at a press conference on October 27.

According to him, Armenia withdrew from the reconciliation process

as a side adhered to its commitments, whereas Turkey gained a reputation of an unreliable partner.

Turkey uses the normalization process for mere diplomatic reason, particularly to press U.S., EU and Russia to intensify their activities on Karabakh conflict resolution.

The expert also touched upon the possible war between U.S. and Iran.

ACA-PAC Endorsed Candidates for November 2nd Elections

Continued from page 1

the U.S. government.

For the House of Representatives: ACA-PAC has endorsed Congressman Adam Schiff, also the incumbent in the race for the Congressional seat in the 29th District. "Congressman Schiff has been authored several bills defending the interests and rights of the Armenian-American community as well as the needs of the people in the Republic of Armenia," added Khatchadourian.

House of Representatives: Congressman Brad Sherman, representing the 27th Congressional District has been an integral force in the advancement of issues pertaining to the Armenian-American community since the late 90s through his role in promoting aware-

Congressman Adam Schiff

man Mike Gatto representing the 43rd Assembly District. "We are very proud to endorse Assemblyman Gatto who

Congressman Brad Sherman

ness on the Armenian Genocide and its proper recognition by the U.S. government.

House of Representatives: Con-

Congressman Howard Berman

has proven, in a very short amount of time, that he is not only a friend of the Armenian community, but a representative who will make sure that our

Assembly Member Mike Gato

gressman Howard Berman who represents the 38th Congressional District has also been endorsed by the ACA-PAC for his commitment to advancing recognition of the Armenian Genocide by serving as the original co-sponsor of a Resolution condemning the Genocide and calling upon the U.S. government to officially acknowledge it on record as Chairman of the House Foreign Affairs Committee.

State Assembly: ACA-PAC has endorsed, for the second time since the special election in June, Assembly-

"A nuclear war is the most dangerous point for Armenia. It will be too difficult for Armenia, as some of Iran's nuclear stations are located just on the border with Armenia. According to Harutyunyan, however, U.S. does not have those resources to launch a war.

Assembly Member Anthony Portantino

issues are heard very clearly in the State legislature," added Khatchadourian.

State Assembly: Assembly Member Anthony Portantino who represents the California's 44th Assembly District has over time shown his continuous commitment to Armenian American issues within the State legislature. For this his commitment, character and devotion to Armenian American issues Assembly Member Portantino has garnered the endorsement of the ACA-PAC.

The war with Iran does not comply with U.S. interests. For this reason, no military hostilities are expected in the near future," Harutyunyan said.

On October 26, Iran began loading fuel into the core of its first atomic power plant in Bushehr.

Armenian Students Association of America Searches for Recipients for its Scholarship Programs

WARWICK, RI -- The Armenian Students Association of America, Inc. (ASA) cordially invites students to apply for its available scholarships for the 2011-2012 academic year.

Established in 1910, the ASA is the oldest major Armenian organization founded in the United States and to this day is still highly regarded for the financial assistance it gives to deserving Armenian students in the form of scholarships. In order to qualify for an ASA Scholarship, potential applicants need to meet the following three requirements:

(1) must be of Armenian descent, (2) must be enrolled as a full-time student and have completed one full year of academics at a four-year accredited U.S. college by June 2011 OR must be enrolled in a two-year college and are transferring to a four-year college or university as a full time student in the fall 2011, and (3) must be a U.S. citizen OR must possess the appropriate Visa status in order to study in the U.S.

Students who meet these criteria are encouraged to download an online application, by going to the following Web link: www.asainc.org/national/scholarships.shtml.

Completed applications must be received at the ASA national office no later than March 15, 2011. For additional questions, please contact the ASA via email at headasa@aol.com.

Armenia Remembers Parliament Assault Victims

Continued from page 1

of them were tried and sentenced to life imprisonment in December 2003. Many in Armenia suspect that the gunmen had powerful sponsors outside the parliament building from high ranking government officials.

Vazgen Sarkisian's brother Aram Sarkisian, who briefly headed the Armenian government after the parliament attack and now is a prominent member of the opposition, told RFE/RL's Armenian service (Azatutyun) on Wednesday that lingering suspicions about the presence of organizers of the crime cast a shadow on those "who gained from it."

"To people for whom Vazgen's absence opened a new door of opportunity," he said.

In an earlier interview with Azatutyun Sarkisian said that the fact that his brother was killed along with

Demirchian and other state officials only shows that "it was an act not directed against a concrete person, but against a system representing power."

Slain Prime Minister Sarkisian's mother Greta, brother Armen, the widows of Demirchian and other statesmen killed in the parliament shootout attended special ceremony held outside the parliament building

The widow of Yuri Bakhshian, the parliament's deputy speaker who was killed in the shootings, said that "people who say that the crime has been uncovered discredit the state and cause damage to it."

"The country was beheaded 11 years ago and for 11 years an atmosphere of impunity has been growing in the country, causing great damage to it," Anahit Bakhshian, herself a member of parliament from the opposition Zharangutyun party, told RFE/RL's Armenian service (Azatutyun).

Dink's Killer to be Tried in a Juvenile Court

Continued from page 1

in adult courts. The change to what is commonly known as the "stone-throwing children's law" was meant to ease the plight of juveniles charged under Turkey's anti-terrorism laws.

The head judge answered Hosrof Dink's statement by saying the court was only following the law, and he should address his concerns to the country's lawmakers.

The switch to a juvenile court for serious crimes will cause problems for the case, Kemal Aytac, one of the intervening lawyers, told CNN Türk. "The judicial board that will hear the case will change. It will cause problems in terms of fairness. Continuation is critical in trials," Aytac said. He added, however, that what is more crucial is that state officials who were negligent in failing to protect Dink based on prior threats were not included in the case.

"The decision of the court is in accordance with the law," the Friends of Hrant Dink said in a written statement, while agreeing with Aytac that the scope of the case needs to be broadened. "Maybe this might be an opportunity for justice to be fulfilled. With the boy who committed murder out of the way, maybe it will next be the turn of his brothers and superiors, the real planners of the murder and inciters," the group said in its statement.

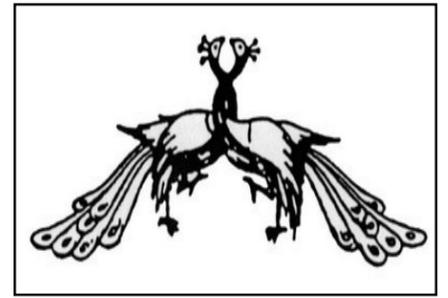
The decision regarding Samast is "laughable," Anil Güler, a member of the Friends of Hrant Dink, told the Hürriyet Daily News & Economic Review on Monday during a court recess. "[It is] a laughable situation. There is no need even to comment on it," Güler said, adding that the group has changed its slogan "For Hrant, for justice" to simply "For Hrant" because it has lost hope of gaining justice from the court.

Journal of the Society for Armenian Studies June 2010 Issue "Armenians in America"

FRESNO, CA -- The latest issue of the Journal of the Society for Armenian Studies, Volume 19, Number 1, June 2010, was just published and includes five original articles covering our careful assessment of Armenians throughout the Americas. Much like earlier analyses that focused on Armenians in America, the five essays in this issue examine the origins and development of various communities in Argentina, Brazil, Mexico and Uruguay. The Society of Armenian Studies owes Nélida Boulgourdjian-Toufeksian a debt of gratitude for soliciting these contributions from colleagues throughout Latin America and ensuring their initial translations from Spanish and Portuguese into English.

In addition to Nélida Boulgourdjian-Toufeksian's essay on "From the Ottoman Empire to Argentina: The reception of post-genocide Armenians—Immigrants or refugees?", the following papers add significant value to our knowledge too: Felipe Arocena and Adriana Topalian, on "Young Armenian-Uruguayans: Identity and participation in the community;" Carlos Antaramián on "Armenians in 1930's Mexico City and April 24th Commemorations;" Monica Nalbandian and Lusine Yeghiazaryan on "Highlights on the Armenian Community of Brazil;" and Gabriel Levita on "Deinstitutionalization of Ethnic and Religious Freelancing: Strategies and Speeches of Armenian Leaders shed much light on these oft neglected subjects.

The June issue contains truly moving "Four Poems" by Helene Pilibosian. There are also three commentaries. Two are on the Armenia-Turkey protocols by Razmig B. Shirinian and the editor, which were first presented in Los Angeles, California, on 17 December 2009, at a seminar on the Protocols jointly sponsored by the Armenian Educational Foundation Endowed Chair in Modern Armenian History at UCLA and the ARPA [Analysis Research and Planning for Armenia] Institute. Professor Steven Leonard Jacobs presentations on the Armenian Genocide, redrafted for our purposes, offer food for thought. While his arguments revisit well-known facts, they avow and elucidate what needs to be constantly reaffirmed, especially when the Armenian and Jewish holo-

causts are compared.

Seven book reviews by Michael Bobelian, Michael Kovacs, Robert Krikorian, John A.C. Greppin, Simon Payaslian, and Hovann Simonian provide various assessments on the latest deliveries. This is followed by a research note by Amber Karlins that explores an intriguing subject, focusing on how Arshaluys Mardigian experienced the horrors of the Armenian Holocaust, came to the United States, caught the attention of a screenwriter and his spouse and, with the help of the Near East Relief organization, turned her story into a book and a popular movie.

Finally, this issue includes an experiment, examining thirty-six Turkish articles and editorial originally published in Hürriyet Daily News. All highlight concerns among members of the Turkish intelligentsia and offer a rare glimpse into Turkish perspectives. They also reveal noteworthy insights for researchers to better identify important questions dealing with contemporary Armenian affairs and, perhaps, decipher nascent ties between Turkey and Armenia.

The Journal of the Society for Armenian Studies is now the only multidisciplinary publication that appears on a semi-annual calendar to better serve the scholarly community and inform our growing list of lay supporters with the latest contributions. Edited by Dr. Joseph A. Kéchichian, the Journal follows a straightforward policy with respect to submitted essays, as each is read anonymously by three referees: two outside experts, as well as the editor. Interested readers who wish to join the SAS and receive its refereed Journal can contact Prof. Barlow Der Mugrdchian, Society for Armenian Studies, c/o Armenian Studies Program, 5245 N. Backer Ave, PB4, Fresno, California 93740-8001, telephone 559-278-2669, or email barlowd@csufresno.edu.

Armenians Have Equal Rights on the City as I Do

Continued from page 1

for Armenians, like Surb Khach (Holy Cross) on Akhtamar island. This is the biggest Armenian Church in Middle East and hosts 1400 people. We are happy the church still belongs to Armenian Patriarchate. I hope we will conduct a religious service in the church next year," he said.

"Even if our prophets are different, we are all brothers. Please accept my fraternity. I am speaking clearly and directly, I am indebted to you. Armenians have equal amount of rights on the city as I do," Diyarbakir Mayor Osman Baydemir stressed. According to him, the opening of St. Giragos

Church will be held with Armenian brothers.

\$2.5 million dollars restoration project of the church is carried out by Surb Giragos foundation set up by Armenians of Diyarbakir. Foundation chairman Tekin Papucian noted that the church was repaired in early 1990s. However, after Armenian community left Diyarbakir religious services have not been conducted there since 1978 and the church was abandoned. "My children were also born in Istanbul and have not seen Diyarbakir. We plan to complete restoration works in 2011. Diyarbakir city hall also assists the project," Surb Giragos foundation chairman said.

ՏԻԳՐԱՆԱԿԵՐՏԸ՝ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ԵՒ ԸՆԹԱՍՏՈՒԹՅԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ՄԱՍՈՒՆՔ

ՅԱՄՄԻԿ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆՅԱՆ, Աղբյուր-Երեւան

40 երկրի աւելի քան 12.000 զբօսաշրջիկ է վերջին 4 ամսուայ ընթացքում այցելել Տիգրանակերտի նորաբաց թանգարան: Զբօսաշրջիկների հետաքրքրութիւնը քաղաքի հանդէպ պայմանաւորուած է այն փաստով, որ Տիգրանակերտում հանդիպում են հայկական դարաւոր մշակոյթի եւ ճարտարապետութեան պատմական արժէքներ կապացնող բազմաթիւ մասունքների: Տիգրանակերտ այցելութիւնը օգնում է զբօսաշրջիկներին սեփական աչքերով փաստելու պատմական ճշմարտութիւնն ու արդարութիւնը:

Տիգրանակերտում 5-ամեայ պեղումները, որ իրականացւում են ԼՂՀ իշխանութիւնների աջակցութեամբ եւ հովանաւորութեամբ, նաեւ դիւանագիտական նշանակութիւն ունեն: Աղղամի մօտակայքում պեղումներ իրականացնելով եւ հսկայական գումարներ ծախսելով հայկական կողմը հերթական անգամ արդէն փաստերով յայտարարում է, որ չի պատրաստուում գնալ որեւէ կարգի գիշումների:

Պեղումներով բացուել են քաղաքին բնորոշ ծայրամասերը: Մարի գագաթին մօտ գտնուող միջնաբերդում բացուած 5 մեթր բարձրութեամբ եւ 3 մեթր հաստութեամբ ժայռափոր հիմքերի վրայ պարիսպները գարմացնում են իրենց հզօրութեամբ:

Տիգրանակերտի մերձակայ միջավայրից յայտնաբերուած 2800-ամեայ հնութեամբ խեցեղէններն աչքի են ընկնում կատարեալ վարպետութեամբ՝ փաստելով նախադարի հայ վարպետի ձեռքի եւ մտքի հզօրութիւնը:

Տիգրանակերտի տարածքում հնագէտները յայտնաբերել են Անդրկովկասի ամենամեծ բազիլիկ եկեղեցին, որի շուրջը գտած գարդանախշերով կարանները այժմ պահուում են նորաբաց թանգարանում:

Քանի որ թանգարանում նորոգման եւ կահաւորման աշխատանքները վերջնական փուլին չեն հասել, ներկայացվում է 5-ամեայ պեղումների չնչին մասը: Միայն ջերմութեան կայուն համակարգի ապահովման պարագայում յայտնաբերուած թանկարժէք կարասները, որոնց թւում է նաեւ Արցախի չափերով ամենամեծ կարասը, զենքերն ու պղնձէ դրամները իրենց արժանի տեղը կը գտնեն թանգարանում: Այժմ դրանք պահուում են հնագիտութեան եւ ազգագրութեան ինստիտուտում: Թանգարանում ցուցադրուող ցուցանմուշներից իւրաքանչիւրը բացառիկ է իր նշանակութեամբ եւ պատմական արժէքով:

Տիգրանի ժամանակաշրջանում յայտնաբերուած կճուճը բացառիկ է իր կարմիր գոյնով: Այն փաստում է, որ անտիկ ժամանակաշրջանում հայերը կարողանում էին կաւի այրումից կարմիր գոյն ստանալ: 2000 տարի անց էլ կճուճի կարմիր գոյնը չի խամբել:

Կենտրոնական թաղամասում յայտնաբերուած խոյի գլուխն էլ փաստում է, որ հայերի մէջ հեթանոսական ժամանակաշրջանից կենդանիների եւ յատկապէս լիութիւն եւ առատութիւն խորհրդանշող խոյի պաշտամունք է եղել:

«Պատերազմն աւարտուեց,

բայց ես շարունակում եմ պայքարել»

Արցախում իւրաքանչիւր քայլ-լափոխի կարելի է հանդիպել հերոսական պատմութեան, պայքարի եւ զոհաբերի ոգու, հայրենասիրական մղումների: Հենց այդպիսի երկու յուզիչ պատմութեան ու հայրենասէրների հանդիպելիք Տիգրանակերտ այցելութեան ժամանակ:

Հետաքրքրական կենսագրութիւն ունի թագարանի տնօրէն Անահիտ Լորեցեանը: Մարաղայի ողբերգութիւնից յետոյ փրկուածները տարիներ անց մէկ այլ գիւղում ապրեցին եւ այն անուանեցին Մարաղա: Գիւղը փոքրիկ է, աղքատ, բնակիչները մի կերպ են գոյատեւում, սակայն քաղաք գալու ցանկութիւն որեւէ մէկը չունէր, որովհետեւ ցանկանում էին պահպանել իրենց գիւղն ու Մարաղա անունը չջնջել պատմութեան էջերից:

Անահիտ Լորեցեանը 2002-ին կամաւոր երեւանից եկել է Արցախ, որպէսզի Մարաղայի միջնակարգ դպրոցում հայոց լեզու դասաւանդի: Որդին էլ դպրոցի ռազմագիտութեան ուսուցիչն է:

«Բազմաթիւ դժուարութիւններ եմ յաղթահարել, բայց երբ

ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ ՅԱՅՏՆԱԲԵՐԵԼ ԵՆ ԷՆԵՈՒԹԻ ԴԱՐԱՇՐՋԱՆԻ ՄԱՐԴԿԱՆՑ ԳԵՐԵՉՄԱՆՆԵՐ

Վայոց ձորի Արենի-1 քարանձաւային համալիրում հնագէտները յայտնաբերել են էնեոլիթի դարաշրջանի լաւ պահպանուած գերեզմաններ: Քարանձաւում պեղումներն իրականացւում են Քալիֆորնիայի համալսարանի եւ Քերքի համալսարանի (Իռլանդիա) հնագէտների հետ միասին: Այդ մասին յայտարարել է արշաւախմբի հայկական մասի ղեկավար Բորիս Գասպարեանը:

Նրա խօսքով, 2010թ. յայտնաբերել են կաւէ սափորներում երեխաների եւ մեծահասակների գերեզմաններ: Ընդ որում, երեխաները ամբողջական են թաղուած, իսկ մեծահասակներին մասերի են բաժանել: Գտածոն հնարաւորութիւն է տալիս ԴՆԹ-անալիզի միջոցով

որոշել երեխայի ողջ գենետիկ կողը: Իսկ դա շատ կարեւոր է, քանի որ բազմաթիւ նոր տուեալներ կը տայ մարդու գենետիկ եղափոխութեան մասին:

«Սակայն գենետիկ կողի որոշումը թանկ արժէ. միայն 60 հազար եւրօ արժէն լաբորատոր անալիզները, իսկ նման միջոցներ չկան», - նկատել է նա:

Պեղումները կարեւոր նշանակութիւն ունեն ոչ միայն Հայաստանի հնագոյն անցեալի, այլեւ ողջ Առաջաւոր Ասիայի մշակութային-պատմական միջավայրի ընդհանուր պատկերը վերարտադրելու համար: Արենի-1-ում պեղումները սկսուել են 2007թ., իսկ 2008-ին յայտնաբերուել է կաշուէ ամենահին կօշիկը, որը 5500 տարուայ պատմութիւն ունի:

տեսնում եմ, թէ կեանքն ինչպէս է փոխուում, երբ մեր գիւղում առաջին դասարան է գնում ոչ թէ մէկ, այլ 12 աշակերտ, երբ գիւղում ծնունդ կամ հարսանիք է, երջանկանում եմ, որ մի փոքրիկ ներդրում էլ ես եմ ունեցել եւ մոռանում եմ դժուարութիւնների մասին», ասում է նա ու յաւելում. «Ես գինուոր եմ, ես էլ այսպէս եմ պայքարում իմ հայրենիքի սահ-

մանների ամրութեան համար»: Յարուսիւն Բաղէյեանի ընտանիքն արդէն 15 տարի Աղղամի միակ բնակիչն է: 4 զաւակ եւ 15 թոռ ունեցող Բաղէյեանը 80-ականներին շատերի նման չդիմանացաւ ատրպէյճանական ազրեսիային, թողեց տունն ու ընտանիքով եկաւ Արցախ: Չարդախլուում թողեց

Մար.ք էջ 18

ԱՄԱՆՈՐԻ ԸԱՇԿԵՐՈՅԹ ԽՐԱԽՃԱՆՔ

Խանդավառութեամբ՝
UNEK ENTERTAINMENT

DJ Սազո

Կադանդ Պապա, փոքրիկներու նուէրներ,
ճոխ յայտագիր եւ անակնկալներ
31 Դեկտեմբեր 2010 – Երեկոյան Ժամը 8էն սկսեալ
Կարօ Սողանալեան սրահէն ներս
1060 N. Allen Ave., Pasadena, CA 91104

Մուտքի նուէր \$50 (\$25 5-12 տարեկան Փոքրիկներու)
Հեռաձայնել (626) 497-5111 Քնարիկին

NEW YEAR'S EVE

Dinner Dance

Music performed by
UNEK ENTERTAINMENT

DJ Sako

Entertaining program with many surprises

Santa Claus, gifts for children,
December 31, 2010, starting at 8 pm.

Garo Soghanalian Hall
1060 N. Allen Ave., Pasadena, CA 91104
Donation: \$50 (\$25 for children)
Please call (626) 429-8366 Dzovig

«ՓԱՌՔԸ ՄԵՍՐՈՊ ՄԱՇՏՈՅԻ»

Ռ. ԿՈՐԻԿՆ

(Շարունակում ած նախորդ թիւէն)

Քաղաքից դուրս Ռահ գետի ափում Բին տօնական շուրճի Ծեփաբերդը հայկական, խաչերով ու խաչվերացներով, Հոգեկոյն ուրախութեամբ եւ ապագայի վառ երազներով, Մեսրոպի եւ աշակերտների խմբի գալուստն է սպասում:

Հեռուից խումբը կայտառ Մեսրոպի առաջնորդութեամբ, Շտապ ֆայերով ամրակուտ, Ռահ գետին է մօտենում, Վարդապետը ձեռքերը մագաղաթացուած տառերով, Բազմութեան հուտաներով ու կեցցէներով է դիմաւորում:

Տօն է խնդրութիւն, երգն է հնչում դայլայլում, Բամբիոն, տաւիղ եւ եօթնադի քնարն է նուագում, Երգում են գուսանները, գովքն են անում Մեսրոպի, Որ իր գիւտով նոր շունչ ու թոխչ է բերում հայերին:

Հայոց հողի արեւահամ գիւնին է շէկ կարասներում պղպղում, Գաւաթները ուրախ ու գուարթ ձեռքից ձեռք են անցկացում, Կաթողիկոս, արքայ եւ պալատականներ կենաց են խմում, Ողջունում են Մեսրոպին խօսքերով իրենց ջերմ փառաբանում:

Այսպէս օրեր խանդավառ,
Հայոց երկրում,
Մասիսների փէշին խմբուած,
Հայրերին տօնական՝
Կենացներով հրավառ,
Փառք ու պատիւ են մաղթում
Մեսրոպին:

Քայլն առաջին մտածուած,
Ծրագրուած ու կատարեալ
Կատարեց Մեսրոպը խորացած:
Որով բացեց ակն աղբիւրի,
Ջուրն առատ յորդեց,
Դէպի խոպան դաշտերը:

Աշխատանքի ընդարձակ դաշտ բացեց,
Մեսրոպի, Սահակի եւ աշակերտների համար:
Նրանք երեք տեսակի աշխատանքի լծեցին՝
Թարգմանել, գրել եւ ուսուցանել:

Առաջին գործերի մեծ գործը՝
Քրիստոնէութեան հաւատագիրը- Աստուածաշնչի
թարգմանութիւնն եղաւ,
որին մասնաւորապէս հոգ էր տանում
Սահակ կաթողիկոսը,
նրան օգնում էին՝ Մեսրոպը եւ աշակերտները:
Սահակը յունագէտ 25 երկար տարիներ,
անխնայ ու քծախնայի Ս. Գիրքը յունարէնից
գրարարի վերածեց:
Թարգմանութիւնը սրբագիր
նանաչում է՝ Թագուհի թարգմանութեանց:

Ուսուցման գործը թափ է ստանում,
կարծես թէ հայ կեանքն նոր է սկսում,
ամենուրեք հետաքրքրութիւն է ցանկալի:
Մեսրոպը աշակերտներով ֆաղափից-ֆաղափ
գաւառից- գաւառ է նամրորդում,
ամէն տեղ ուսուցանում եւ նոր աշակերտներ է ընդգրկում,
դպրոցներ է հիմնում եւ վերակացունք նշանակում:
Այսպէս Վարդապետը ոչ դադար ունէր եւ ոչ բուն,
Ինչպէս մեր Կոմիտաս վարդապետը,
գիւղից-գիւղ էր գնում գեղջկական երգերը հաւաքելով:
Մեսրոպի կեանքն յորդում էր ուսուցանելով եւ կրթելով,
մէկ կտոր հրագունդ ջերմացնում էր եւ լուսաւորում,
մէկ կտոր աղբիւր գիտութեան սովերեցնում էր
մեծ ու պզտիկ, պալատական եւ իշխանի,
շինական ու ուսմիկ:
Ամէն կողմերում ջահեր վառելով,
լուսարարապետներ նշանակելով:

Արեւելեան Հայաստանի
լուսաւորութեան գործը հունաւորուած
առաջ էր գնում ժրաջան՝
Մեսրոպի սովորեցրած աշակերտներով:
Մնում էր հոգ տարւէր միւս կէսին,
Մեսրոպ չէր կարող անտեսել Արեւմտեան Հայաստանի
մեր բոյր եւ եղբայրների ուսման գործը:
Հերթն հասնում է յունաց քաթնի Հայաստանին,
հայ թագաւորից գուրկ երկիր,
գրաւած յոյների կողմից:
Վարդապետը հետն առած աշակերտներ
Արեւմտեան Հայաստան է նամրորդում:
Ուսուցանելու եւ դպրոցներ բանալու,
ուսայն կասեցնում է կուսակալ Անատոլիսի կողմից:
Կուսակալը բիրտ արգելք է լինում,
Վարդապետը դժուարութեան է հանդիպում,
պողպատակուտ Մեսրոպը չի յուսալուում,
անվեհեր առաջ է գնում որպէս զօրական ֆաջ:

Կոստանդնուպոլիս է մեկնում Կայսրի մօտ:
Պատիւներով է ընդունում,
Մեսրոպ Թէոդորոս Բ.-ին համոզում է,
որ հայերէն լեզուն որեւէ վտանգ չի սպառնում
Իր տիրակալութեան:
Ե՞րբ է հայը վտանգ եղել ուրիշների համար,
չէ, երբեք, քանի որ մարդասիրութիւնը
հայու հոգու խառնուածքն ու նկարագիրն է կազմել:
Կոնի է արել լոկ իր գոյութիւնը պաշտպանելու համար,
կոնի մէջ թոյլերին եւ տկարներին չդիպչելով:
Կայսերական հրամանը թոյլ է տալիս
Մեսրոպի առաքելութեան:
Վարդապետը մեծ ջանասիրութեամբ
դպրութեան տարածման գործին է լծում:
Ուսման վերակացունք նշանակելով
Արեւմտեան Հայաստանի տարբեր կողմերում
վերահասնում է Վարդապետ:

Ներկայանում է Արտաշէսին, որդին Վոսմշապուհի,
Վոսմշապուհն արդէն վախճանել էր:
Հոգին լուսաւոր այդպէս թագաւորի,
որ իր իշխանութեան օրօք
մեծապէս սատար կանգնեց Մեսրոպին
դպրութեան տարածման գործում:
Նա իր ազգօգուտ արարով
անմոռանալի յիշատակ թողեց
հայոց պատմութեան մէջ:

Մեսրոպը չի գոհանում միայն Հայաստանով,
նա մտքի է ընկնում հարեւան երկրներին եւս ծառայելու,
Վրաստանին եւ Ադուանից երկրներին պարգեւում է
իր յօրինած գրքերը, դպրոցներ բացելով,
ուսուցիչներ կարգելով,
Ինքնուրոյն դպրութեան հիմք դնելով:

Նրանք ապերախտ են գտնում,
Ադուանները ձուլում եւ դառնում են թուրք աղբիւրացի,
իսկ վրացիները անհետաւոր ֆաղափականութիւն են վարում,
մանաւանդ մեր նորագոյն պատմութեան տարիներում:
Թող վրացիները լաւ իմանան,
որ իրենց անցեալի պատմութիւնը լի է
մեր հայերիս կառուցողական ծառայութեամբ:
Ձեմ իմանում ինչն՞ է մեր ժողովրդի արածը մոռացում է,
ինչն՞ է պիտի այսպէս լինի
Ամենայդէպս երկու երկրներին
սրտակցութիւնը եւ անկեղծ դրացիութիւնը
անհրաժեշտութիւն է երկու դարաւոր հարեւաններին
Խաղաղ համակեցութեան համար:

Ջահերը վառել են եւ լուսարարապետներ բազում
շնորհիւ ջահակիր Մեսրոպի ջանադիր աշխատանքի:
Սերունդ էր անել՝
թարգմանիչ, իմաստասէր եւ պատմաբան,
յուսալի եւ վստահելի, ոսկեայ օղակներ թեւանցուկ:
Երկու հայոց դպրութեան հսկաները
ալեգարդ ծերունիներ էին դարձել,
բայց ոչ ուժաթափ,
Այլ՝ խորհրդատու
իրենց ծով գիտելիքներով,
Իմաստուն յորդորներով եւ ֆարձաններով:

Մարդու աշխարհային կեանքը յաւերժական չէ,
մարդը մահկանացու է,
ծնում է ապրելու համար,
ոչ մշտական, այլ՝ ժամանակաւոր:
Բացառիկ են այն մարդիկ,
Որոնք մեծ գործեր են կատարում,
ապրում են յաւերժական կեանքով
յաջորդական սերունդների սրտերում:

Բացառիկ մեծութիւն էր Մեսրոպ Մաշտոցը,
Սահակ կաթողիկոսը,
առանձնապատու էին նաեւ Թարգմանիչ վարդապետները:
Նրանք մեր եկեղեցւոյ կողմից
Հայ ազգային սրբերի դասին են դասուել:
Արդարեւ արժանաւոր սրբեր:
Թող միշտ նրանք բարեխօս լինեն,
վսեմին ու վեհին ձգտեն,
խոյանք դէպի քարոզչութեանը:
Մեծերի սխրանքով ենք գոյատեւել,
Երախտապարտ մեր ժողովուրդը
նրանց յիշատակին յաւերժ
ձեռակերտ հրաշալի կոթողներ է նուիրել,
նրանց անլուրի դօղանքը ֆաղցրահունչ
յար լսելի եւ տեսանելի է դարձրել:
Գիտենք գնահատել,
բայց չգիտենք դաս առնել մեր մեծերից,
ինչ օտարներից հպատակ լինենք, օտարն է մեզ ջլատում,
մէկ լինենք, միակամ լինենք, հայրենիքը հզօրացնենք:
Փառք մեծ սուրբն Մեսրոպ Մաշտոց,
Դու մեծասանն լուսաւորիչ:
Դու հայերից հայ անմահ Վարդապետ:

ՀԱՅԿ ԳԱՐԱԳԱՇ (1893-1960) (ՄԱՐՏՈՒԱՆ 50-ԱՄԵԱԿԻ ԱՌԹԻՒ)

Ծ.Խ. Լրացաւ Իրանահայ անուանի մտաւորական հայրենասէր լրագրող Հայկ Գարագաշի մահուան 50-ամեակը: Այդ առթիւ պատշաճ համարեցինք Իրանահայ տաղանդաւոր բանաստեղծ Գալուստ Խանենցի (այժմ հանգուցեալ) մէկ յօդուածը, լրագրողի մահուան 40 ամեակին առթիւ, որն տպագրուած էր Թեհրանի «Լոյս» երկշաբաթաթերթի մէջ: Նշելի է որ վաստակաւոր լրագրող Հայկ Գարագաշը իր խմբագրած «Վերածնունդ» օրաթերթը սիրով տրամադրած էր Ա. Դ. Հնչակեան Իրանի կազմակերպութեան, մինչեւ այն ժամանակ երբ թերթը չէր խափանուած: «Վերածնունդ» օրաթերթը լայն տարածում ունէր եւ Իրանահայութեան աւելի քան երեք տասնամեակ:

ԳԱԼՈՒՍ ԽԱՆԵՆՑ

Հայկը ծնուել է Թաւրիզ քաղաքում, Արեւմտահայաստանից գաղթած մի համեստ հայ ուսուցչի՝ Արտաշէս Գարագաշի ընտանիքում 1893 թուականին: Նախ ընտանիքով, երբ Հայկը հազիւ 4-5 տարեկան էր, տեղափոխուում են Ղազուխ, ապա Թեհրան: Այստեղ աւարտում է Սանյուի դպրոցի տարականն ու միջնակարգը: Այնուհետեւ գործի է անցնում: Պաշտօնավարում է՝ «Բանկ Շահի», «Բանկ Օթոման» եւ ապա «Անկլո-իրանեան Նաւթային Ընկերութիւնում»:

Ինքնակրթութեամբ սովորում է կատարելագործւում լեզուների մէջ: Լաւ գիտէր՝ պարսկերէն, ֆրանսերէն, անգլերէն եւ ռուսերէն լեզուները եւ քաջածանօթ էր միջազգային գրականութեան հետ:

Հայկ Գարագաշը 14 տարեկանից նուիրուել է թատերական գործին: Մասնակցել է՝ Արմենեանի, Մանուէլեանի, Սիրանուշի, Արուս Ոսկանեանի, Աւետեանի Վ. Փափագեանի թատերախմբերին, որոնք հիւրախաղերով գալիս էին Թեհրան: Յետոյ անցնում է պարսկական թատերական ասպարէզ եւ նրա հիմնադիրներից մէկն է համարում: Իրանի դերասանների միութեան օրգան «Թատրոն» պարբերականը իր 1953 թուականի ութերորդ համարի շապիկի առաջին էջում տպագրում է Հայ Գարագաշի դիմանկարը եւ տալիս է նրա կենսագրականը, ուր գրում է.

«Շուրջ կէս դար է, որ Հայկ Գարագաշը իրանի թատրոնի ասպարէզում փայլուն գործունէութիւն է ցուցաբերել, ներկայում ծերացել եւ զանազան պատճառների հետեւանքով հեռացել է թատրոնի ասպարէզից: Իրանի ժողովրդի համար, որ աղքատ է իրաւ արուեստագէտներ ունենալուց անշուշտ շատ ցաւալի է նման վարպետ արուեստագէտին մեկուսացած տեսնել: Իրանի ասաներից շատերը Հայկ Գարագաշի նախկին աշակերտներն են եղել»:

Հայկ Գարագաշը երիտասարդ տարիքից սկսած համագործակցում է Յոսէփ Միրզայեանի շնորհիւ կեանքի կոչուած Ջախ հոսանքին եւ 1920 թուականից հրատարակ է հանում «Բոբոխ» գաւեշտաթերթը: «Բոբոխը» իրանահայութեան միակ թերթն էր, որ սուր ու դիպուկ կերպով քննադատում էր համայնքում տեղ գտած կեղծ, մեծամիտ, շահամոլ տարրերին:

1927, 1929 եւ 1930 թուականներին նա մեծ գոհողութեամբ եւ ջանադրութեամբ հրատարակում է «Պարսկահայ տարեգիրք» մեծածաւալ հատորները եւ ապա 1930ին հիմնում է «Վերածնունդ» շաբաթաթերթը, որ երկրորդ աշխարհամարտի ժամանակ դարձած է օրաթերթ:

Հետաքրքիր է, այստեղ արձանագրել, որ Անգլո-իրանեան Նաւթային Ընկերութիւնը, ուր ծառայում էր նա, առաջարկում է Հ. Գարագաշին՝ հրաժարուել թերթի հրատարակուելու իր պաշտօնէն, առարկելով, թէ մեր պաշտօնէան չպիտի չարժանանայ իր իրաւունքներին: Այդ պահանջը հրաժարուելու համար ֆրանսերէն թերթերից թարգմանութիւններ էի անում եւ սկսեալիս չքերթուած քըրթուած քըրթուած էր անում եւ կերտել էր ուշադրանքները: Այդ հասկացողութեամբ էլ, նա անվախ մերկացրել եւ պայքար է տարել Եւրոպայում հրատարակ եկած ֆաշիզմի դէմ:

յում էր նա, առաջարկում է Հ. Գարագաշին՝ հրաժարուել թերթի հրատարակութիւնից կամ իր պաշտօնից, առարկելով, թէ մեր պաշտօնէան չպիտի չարժանանայ իր իրաւունքներին: Այդ տարիներին, ես եւս ներքաշուել էի արդէն նրա գրական աշխատանքի ոլորտը: «Բոբոխի» համար ֆրանսերէն թերթերից թարգմանութիւններ էի անում եւ սկսեալիս չքերթուած քըրթուած էր անում եւ կերտել էր ուշադրանքները: Այդ հասկացողութեամբ էլ, նա անվախ մերկացրել եւ պայքար է տարել Եւրոպայում հրատարակ եկած ֆաշիզմի դէմ:

Այդ տարիներին, ես եւս ներքաշուել էի արդէն նրա գրական աշխատանքի ոլորտը: «Բոբոխի» համար ֆրանսերէն թերթերից թարգմանութիւններ էի անում եւ սկսեալիս չքերթուած քըրթուած էր անում եւ կերտել էր ուշադրանքները: Այդ հասկացողութեամբ էլ, նա անվախ մերկացրել եւ պայքար է տարել Եւրոպայում հրատարակ եկած ֆաշիզմի դէմ:

«Վերածնունդ» ի խմբագիր Հայկ Գարագաշը իր հասարակական գործունէութեան ընթացքում դարձնել եւ կերտել էր ուշադրանքները: Այդ հասկացողութեամբ էլ, նա անվախ մերկացրել եւ պայքար է տարել Եւրոպայում հրատարակ եկած ֆաշիզմի դէմ:

Արեւմտեան Եւրոպայի պետութիւնները հայ ժողովրդի ազատագրական պայքարում, բացի կեղծ խոստումներից ոչ մի օժանդակութիւն ցոյց չտուեցին եւ յօգուտ իրենց քաղաքական, տնտեսական շահերի խաբէցին հայութեանը:

Հայկ Գարագաշը հաւատում էր, որ հայ ժողովրդի փրկութեան ուղին՝ ժողովուրդների եղբայրութեան լուսաւոր ճանապարհն է:

Հայկ Գարագաշը 1933ին, գործի բերումով, երեքամսեայ ճամբորդութիւն ունեցաւ Հնդկաստան: «Վերածնունդ-Բոբոխ» ի խմբագրութիւնը յանձնեց իր աշխատակիցներ՝ Դեւի, Հր. Ֆալեանին, Ջ. Միրզայեանին եւ Գ. Խանենցին: Այդ ընթացքում «Վերածնունդը» դարձաւ երիտասարդ գործիչների օրգան: «Նոր էջ» վերտառութեամբ բաժին բացեցինք գրական-գեղարուեստական գործերի համար: Ապագայում այդ անունով կեանքի կոչուեց «Նոր էջ» գրական խմբակը իր պարբերական հրատարակութիւններով, բոլորովին անկախ «Վերածնունդ» շաբաթաթերթից:

Ջանիկ Չաքրըրը 1955 թուականին Ամերիկայից Թեհրան է գալիս վերակազմելու Հ.Բ.Մ. Միութիւնը: Այդ գործի համար առաջ է քաշում Հայկ Գարագաշին ու նրան է յանձնուում միութեան քարտուղարութիւնը: Կազմակերպում է երիտասարդական մասնաճիւղ, որտեղ մասնակցում են «Նոր էջական» խմբակը եւ նախկին «Կապոյտ» միութեան անդամները:

Այդտեղ հարկ է ասել, որ 1923 թուականին աշակերտական «Կապոյտ» միութիւնը Հայկ Գարագաշին, Դեւից յետոյ, ընդունեց որպէս ղեկավար:

Մեր «Կապոյտ» միութեան պատանիներս, որեւէ ձեւով փոխարինելու համար մեր ղեկավարի անձնուէր, անհաճախները հոգատարութեանը մեր հանդէպ, որոշեցինք 1946 թուականի Սեպտեմբերին Երեւանում, որի բացումը կատարեց Գորդների Միութեան նախագահ՝ Աւետիք Իսահակեանը:

Իր ընդլծով համագումարն ուշագրաւ է եղել, որ իր դրօշի ներքոյ առաջին անգամ համախմբել է ոչ միայն Հայաստանի եւ Խորհրդային Միութեան գործիչներին, այլեւ արտասահմանի առաջադէմ գրչի մշակներին:

Համագումարին իրանից հրաւերով մասնակցել են երեք հոգի՝ Հայկ Գարագաշը, Արամ Երեմեանը եւ Յով. Ղուկասեանը: «Վերածնունդ» օրաթերթի խմբագրութիւնը, Հ. Գարագաշի բացակայութեան ժամանակ յանձն առան՝ Ջօրիկ Միրզայեանը եւ Գ. Խանենցը:

Հայկ Գարագաշը բացի իր թերթերի դժուարին աշխատանքից, ժամանակ էր գտնում թարգմանելու օտար գրականութիւնից գոհարներ, ինչպէս Փիէռ Լուիի «Պիլիզիպի երգերը», որ հրատարակուել է 1928 թուականին: Մեր հայ գրականութեան գլուխ գործոցները սքանչելի լեզուով պարսկերէնի է թարգմանել, որոնց մի մասը միայն, Ա. Շիրվանզադէի «Ո՞վ է նրա մայրը», Նար Դոսի «Ես ու նա», Յ. Թումանեանի «Գիբորը» եւ Ռուբէն Սեւակից չորս պատմուածքներ, հրատարակուեցին 1957 թուականին «Հայկական պատմուածքներ» անունով, փառակազմ հատորով: Պարսիկ գրաքննադատները, այս հատորի վրայ հիմնուելով, փառաբանեցին հայ գրականութիւնը:

Նացիզմն ու ֆաշիզմը տապալուելուց յետոյ, իրանում գտնուող դաշնակիցների գործերը հետզհետէ հեռացան երկրից եւ դարձեալ 1952ից բռնապետական կարգերը վերահաստատուեցին: «Վերածնունդ» ի խմբագրատունը պայթեցրին: Թերթի հրատարակումը դադարեցուեց: Անկուսակցական Հայկ Գարագաշին մասնեցին, որպէս կոմունիստական (Թուրք) կուսակցութեան անդամի: Այդ յանցանքով ձերբակալեցին նրան եւ շուրջ եօթ ամիս բանտում մնաց մինչեւ քննութիւնները ապացուցեցին, որ նա կուսակցական չի եղել: Նա հիւժուած ու քայքայուած ազատ արձակուեց բանտից եւ շուտով, յաւերժական աչքերը փակեց 1960ի Մայիսի 2ին:

Հայկ Գարագաշի «Բոբոխ» եւ «Վերածնունդ» թերթերը եղել են իրանի դեմոկրատ խաւերի՝ հայ առաջադէմ մտաւորականութեան արտայայտութեան ամբիոնները: «Վերածնունդ» ի գործունէութիւնը առանձնապէս շեշտուեց երկրորդ աշխարհամարտի ժամանակ: Պարսկական առաջադէմ թերթերի շարքին նա նոյնպէս իր էջերը բացեց լաջնօրէն ֆաշիզմի դէմ կուռղ դաշնակից ժողովուրդների յաղթանակին նպաստելու գործի համար:

«Վերածնունդ» ի էջերը լեցուն են եղել Հայաստանի վերածնութեան բոլոր մարզերին վերաբերող նիւթերով եւ գրականութեամբ: Դա զնահատելի աշխատանք է համարուում սիրուքահայութեանը մշակութապէս իր մայր հայրենիքին կապելու տեսակետից:

«Վերածնունդ» ը յանձինս իր խմբագրի, իրանի հողը իր ոտքի տակ հարազատ զգալով, առաջնակարգ խնդիր է համարել այս երկրի ժողովուրդների համերաշխութիւնն ու յառաջադիմութիւնը: Նա առաջիններից մէկն է եղել, որ անհրաժեշտութիւն է համարել՝ կատարելապէս սովորել եւ սիրել պարսկերէն՝ պետական լեզուն եւ ծանօթանալ իրանի մշակութային կեանքին, ծանօթանալ նրա աշխարհահռչակ հին ու նոր գործերի հետ եւ զանգուածաբար կապուել պարսիկ ժողովրդի ազատագրական պայքարին:

Հայ գրականութեան պատմու-

թեան մէջ նշանակալի մի երեւոյթ էր Հայաստանի գրողների համագումարը, որ տեղի ունեցաւ 1946 թուականի Սեպտեմբերին Երեւանում, որի բացումը կատարեց Գորդների Միութեան նախագահ՝ Աւետիք Իսահակեանը:

Համագումարին իրանից հրաւերով մասնակցել են երեք հոգի՝ Հայկ Գարագաշը, Արամ Երեմեանը եւ Յով. Ղուկասեանը: «Վերածնունդ» օրաթերթի խմբագրութիւնը, Հ. Գարագաշի բացակայութեան ժամանակ յանձն առան՝ Ջօրիկ Միրզայեանը եւ Գ. Խանենցը:

Հայկ Գարագաշը բացի իր թերթերի դժուարին աշխատանքից, ժամանակ էր գտնում թարգմանելու օտար գրականութիւնից գոհարներ, ինչպէս Փիէռ Լուիի «Պիլիզիպի երգերը», որ հրատարակուել է 1928 թուականին: Մեր հայ գրականութեան գլուխ գործոցները սքանչելի լեզուով պարսկերէնի է թարգմանել, որոնց մի մասը միայն, Ա. Շիրվանզադէի «Ո՞վ է նրա մայրը», Նար Դոսի «Ես ու նա», Յ. Թումանեանի «Գիբորը» եւ Ռուբէն Սեւակից չորս պատմուածքներ, հրատարակուեցին 1957 թուականին «Հայկական պատմուածքներ» անունով, փառակազմ հատորով: Պարսիկ գրաքննադատները, այս հատորի վրայ հիմնուելով, փառաբանեցին հայ գրականութիւնը:

Նացիզմն ու ֆաշիզմը տապալուելուց յետոյ, իրանում գտնուող դաշնակիցների գործերը հետզհետէ հեռացան երկրից եւ դարձեալ 1952ից բռնապետական կարգերը վերահաստատուեցին: «Վերածնունդ» ի խմբագրատունը պայթեցրին: Թերթի հրատարակումը դադարեցուեց: Անկուսակցական Հայկ Գարագաշին մասնեցին, որպէս կոմունիստական (Թուրք) կուսակցութեան անդամի: Այդ յանցանքով ձերբակալեցին նրան եւ շուրջ եօթ ամիս բանտում մնաց մինչեւ քննութիւնները ապացուցեցին, որ նա կուսակցական չի եղել: Նա հիւժուած ու քայքայուած ազատ արձակուեց բանտից եւ շուտով, յաւերժական աչքերը փակեց 1960ի Մայիսի 2ին:

Հայկ Գարագաշը բացի իր թերթերի դժուարին աշխատանքից, ժամանակ էր գտնում թարգմանելու օտար գրականութիւնից գոհարներ, ինչպէս Փիէռ Լուիի «Պիլիզիպի երգերը», որ հրատարակուել է 1928 թուականին: Մեր հայ գրականութեան գլուխ գործոցները սքանչելի լեզուով պարսկերէնի է թարգմանել, որոնց մի մասը միայն, Ա. Շիրվանզադէի «Ո՞վ է նրա մայրը», Նար Դոսի «Ես ու նա», Յ. Թումանեանի «Գիբորը» եւ Ռուբէն Սեւակից չորս պատմուածքներ, հրատարակուեցին 1957 թուականին «Հայկական պատմուածքներ» անունով, փառակազմ հատորով: Պարսիկ գրաքննադատները, այս հատորի վրայ հիմնուելով, փառաբանեցին հայ գրականութիւնը:

Նացիզմն ու ֆաշիզմը տապալուելուց յետոյ, իրանում գտնուող դաշնակիցների գործերը հետզհետէ հեռացան երկրից եւ դարձեալ 1952ից բռնապետական կարգերը վերահաստատուեցին: «Վերածնունդ» ի խմբագրատունը պայթեցրին: Թերթի հրատարակումը դադարեցուեց: Անկուսակցական Հայկ Գարագաշին մասնեցին, որպէս կոմունիստական (Թուրք) կուսակցութեան անդամի: Այդ յանցանքով ձերբակալեցին նրան եւ շուրջ եօթ ամիս բանտում մնաց մինչեւ քննութիւնները ապացուցեցին, որ նա կուսակցական չի եղել: Նա հիւժուած ու քայքայուած ազատ արձակուեց բանտից եւ շուտով, յաւերժական աչքերը փակեց 1960ի Մայիսի 2ին:

Հայկ Գարագաշը բացի իր թերթերի դժուարին աշխատանքից, ժամանակ էր գտնում թարգմանելու օտար գրականութիւնից գոհարներ, ինչպէս Փիէռ Լուիի «Պիլիզիպի երգերը», որ հրատարակուել է 1928 թուականին: Մեր հայ գրականութեան գլուխ գործոցները սքանչելի լեզուով պարսկերէնի է թարգմանել, որոնց մի մասը միայն, Ա. Շիրվանզադէի «Ո՞վ է նրա մայրը», Նար Դոսի «Ես ու նա», Յ. Թումանեանի «Գիբորը» եւ Ռուբէն Սեւակից չորս պատմուածքներ, հրատարակուեցին 1957 թուականին «Հայկական պատմուածքներ» անունով, փառակազմ հատորով: Պարսիկ գրաքննադատները, այս հատորի վրայ հիմնուելով, փառաբանեցին հայ գրականութիւնը:

Նացիզմն ու ֆաշիզմը տապալուելուց յետոյ, իրանում գտնուող դաշնակիցների գործերը հետզհետէ հեռացան երկրից եւ դարձեալ 1952ից բռնապետական կարգերը վերահաստատուեցին: «Վերածնունդ» ի խմբագրատունը պայթեցրին: Թերթի հրատարակումը դադարեցուեց: Անկուսակցական Հայկ Գարագաշին մասնեցին, որպէս կոմունիստական (Թուրք) կուսակցութեան անդամի: Այդ յանցանքով ձերբակալեցին նրան եւ շուրջ եօթ ամիս բանտում մնաց մինչեւ քննութիւնները ապացուցեցին, որ նա կուսակցական չի եղել: Նա հիւժուած ու քայքայուած ազատ արձակուեց բանտից եւ շուտով, յաւերժական աչքերը փակեց 1960ի Մայիսի 2ին:

Հայկ Գարագաշը բացի իր թերթերի դժուարին աշխատանքից, ժամանակ էր գտնում թարգմանելու օտար գրականութիւնից գոհարներ, ինչպէս Փիէռ Լուիի «Պիլիզիպի երգերը», որ հրատարակուել է 1928 թուականին: Մեր հայ գրականութեան գլուխ գործոցները սքանչելի լեզուով պարսկերէնի է թարգմանել, որոնց մի մասը միայն, Ա. Շիրվանզադէի «Ո՞վ է նրա մայրը», Նար Դոսի «Ես ու նա», Յ. Թումանեանի «Գիբորը» եւ Ռուբէն Սեւակից չորս պատմուածքներ, հրատարակուեցին 1957 թուականին «Հայկական պատմուածքներ» անունով, փառակազմ հատորով: Պարսիկ գրաքննադատները, այս հատորի վրայ հիմնուելով, փառաբանեցին հայ գրականութիւնը:

Նացիզմն ու ֆաշիզմը տապալուելուց յետոյ, իրանում գտնուող դաշնակիցների գործերը հետզհետէ հեռացան երկրից եւ դարձեալ 1952ից բռնապետական կարգերը վերահաստատուեցին: «Վերածնունդ» ի խմբագրատունը պայթեցրին: Թերթի հրատարակումը դադարեցուեց: Անկուսակցական Հայկ Գարագաշին մասնեցին, որպէս կոմունիստական (Թուրք) կուսակցութեան անդամի: Այդ յանցանքով ձերբակալեցին նրան եւ շուրջ եօթ ամիս բանտում մնաց մինչեւ քննութիւնները ապացուցեցին, որ նա կուսակցական չի եղել: Նա հիւժուած ու քայքայուած ազատ արձակուեց բանտից եւ շուտով, յաւերժական աչքերը փակեց 1960ի Մայիսի 2ին:

Հայկ Գարագաշը բացի իր թերթերի դժուարին աշխատանքից, ժամանակ էր գտնում թարգմանելու օտար գրականութիւնից գոհարներ, ինչպէս Փիէռ Լուիի «Պիլիզիպի երգերը», որ հրատարակուել է 1928 թուականին: Մեր հայ գրականութեան գլուխ գործոցները սքանչելի լեզուով պարսկերէնի է թարգմանել, որոնց մի մասը միայն, Ա. Շիրվանզադէի «Ո՞վ է նրա մայրը», Նար Դոսի «Ես ու նա», Յ. Թումանեանի «Գիբորը» եւ Ռուբէն Սեւակից չորս պատմուածքներ, հրատարակուեցին 1957 թուականին «Հայկական պատմուածքներ» անունով, փառակազմ հատորով: Պարսիկ գրաքննադատները, այս հատորի վրայ հիմնուելով, փառաբանեցին հայ գրականութիւնը:

Նացիզմն ու ֆաշիզմը տապալուելուց յետոյ, իրանում գտնուող դաշնակիցների գործերը հետզհետէ հեռացան երկրից եւ դարձեալ 1952ից բռնապետական կարգերը վերահաստատուեցին: «Վերածնունդ» ի խմբագրատունը պայթեցրին: Թերթի հրատարակումը դադարեցուեց: Անկուսակցական Հայկ Գարագաշին մասնեցին, որպէս կոմունիստական (Թուրք) կուսակցութեան անդամի: Այդ յանցանքով ձերբակալեցին նրան եւ շուրջ եօթ ամիս բանտում մնաց մինչեւ քննութիւնները ապացուցեցին, որ նա կուսակցական չի եղել: Նա հիւժուած ու քայքայուած ազատ արձակուեց բանտից եւ շուտով, յաւերժական աչքերը փակեց 1960ի Մայիսի 2ին:

ՎԱՐՁՈՒ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿՆԵՐ
1060 North Allen Ave
Pasadena, CA 91107

Գրասենեակները վերանորոգուած
եւ յարմար վարձքերով
Հետաքրքրուողներէն հեռաձայնել՝
(626) 398-0506

ԾԻՇԴ ԲԱՌԸ ԾԻՇԴ ՏԵՂՈՒՄ

«Ինչու ումանք շատ բառեր կը գործածեն»

Դ. Վարուժան

ՎԱԼԵՐԻ ՄԻՐՁՈՅՆԱՆ

Դանիել Վարուժանը իր հարցին ինքն էլ պատասխանում է. «Վասնզի կը դժուարանան իրենց գաղափարը յայտնելու եւ կը ստիպուին անոր շուրջը թափառել» (Յորդորներ սկանակներուն, էջ 205): Ճարտասանը նոյնպէս, եթէ ստոյգ բառը չի գտնում, հարկադրուած է թափառելու՝ նկարագրելու իր միտքը այլ բառերով (սա՛ լաւագոյն դէպքում, երբ յաջողում է չիմացածը իմացածով փոխարինել), արդէն ասուածն անհարկի կրկնելու, խօսքը ձգձգելու, տեղապտոյտ տալու:

Որքան աւելորդ բառ է ասուում, ուրեմն եւ՛ ասելիքի տպաւորութիւնը փճանում ու ներագրեցութեան ուժը թուլանում այն պատճառով, որ խօսողը խախտում է պարզ, սակայն անբեկանելի մի կանոն՝ ճիշտ բառը՝ ճիշտ տեղում:

Բառընտրութեան հանգամանքը, որքան էլ տարօրինակ թուայ, աւելի կարեւոր է ընդհանուր առմամբ կիրթ, գրագէտ խօսողի համար, քան թէ՛ անկիրթ: Անյաջող բառը, գոեհկաբանութիւնը, սխալ արտասանութիւնը, նաեւ՝ ինքնին չեզոք, սակայն միալար կրկնութեամբ մակաբոյժ դարձած բառը կիրթ խօսքի պարագայում առաւել աչքի են զարնում. չէ՞ որ նոր հագուստի վրայի բիծն աւելի շուտ է նկատուում, քան հնի: Ճիշտ այդպէս է, երբ փոքրիշատէ սահուն խօսքի մէջ լսուում են՝ «ուրեմս», «ուրեմն» («ուրեմն»-ի փոխարէն), «այսինք» («այսինքն»-ի փոխարէն), «հըլը», «պըտի», «իսի», «այսպէս ասած» (եւ դրա ժողովրդախօսակցական համարժէքը՝ «ոնց ասած»), «խօսքի», «օրինակի համար», «հասկանում ես», «բանը»

եւ այլ բառեր ու արտայայտութիւններ, «ըրը» ձայնարկութիւնը կամ դրա ուղեւորն «նու» համարժէքը: Որպէս կանոն, «ըստ էութեան» բառակապակցութիւնը այնքան յաճախ է գործածուում, որ գրեթէ երբէք չի լինում ըստ էութեան: Նոյնը վերաբերում է «ասեմ որ» մակաբոյժ արտայայտութեանը. բովանդակ խօսքի ընթացքում թերեւս թոյլատրելի է մէկ-երկու անգամ (թէեւ՝ միանգամայն աւելորդ է ասել, թէ ասելու ես այն, ինչ արդէն ասում ես), մինչդեռ յաճախադէպ գործածութիւնը միայն ու միայն վնասում է ճարտասանին:

Երբ խօսողն անվերջ կրկնում է՝ «անկեղծ ասած», ակամայ սկսում ես կասկածել նրա անկեղծութեանը:

Մակաբոյժ բառերով ու արտայայտութիւններով, աւելորդաբանութեամբ, կրկնութիւններով, շեղումներով ճարտասանը փորձում է լցնել իր խօսքի այն դադարները, որ առաջանում են միտքը ձեւակերպելու, գաղափարն արտայայտելու դժուարութիւններից, ճիշտ բառը ճիշտ տեղում եւ ճիշտ պահին գործածելու անկարողութիւնից: Այդ կերպ խօսելը շատերի համար վերածուում է յոռի սովորութեան, եւ փորձուած ունկնդիրներին իսկոյն մատնում է խօսողի ճարտասանական հմտութիւնների պակասը:

Այնպէս որ՝ ամէն մի ճարտասան պարտաւոր է եւ լիովին կարող է (իհարկէ, ոչ առանց դժուարութեան) ազատուել անտեղի բառա-

գործածութիւնից, դրանով իսկ՝ գտել ու կատարելագործել իր բառապաշարը, հնարաւորինս նուազեցնել¹ բառագործածութեան սխալներից գոյացող թիւրիմացութիւնները: Աւելորդ չէ՛ ճշտելը, որ չիշեալ պահանջը վերաբերում է յատկապէս անհարկի բառագործածութեանը, ճարտասանի ճոխաբանական խնդիրների լուծմանը խոչընդոտող աւելորդաբանութիւններին, այլ ոչ՝ հոգեբանօրէն միանգամայն արդարացուած եղանակաւորող բառերի գործածութեանը, զգացմունքային այլեւայլ դրսեւորումներին, տրամաբանօրէն պատճառաբանուած կրկնութիւններին, յաւելադրութիւններին, լոկ արտաքուստ անտեղի թուացող ճարտասանական հնարքներին:

Ճարտասանի բառագործածութեան առնչուող հիմնական սխալները, որոնք խօսքային հաղորդակցման ընթացքում բազմատեսակ թիւրըմբռնումներ են յարուցում, կարելի է դիտարկել չորս մակարդակով (բառի գոյութեան եւ գործառութեան չորս իրողութիւններին համապատասխան)՝ հնչիւնական, շարահիւսական, ոճական եւ տրամաբանական:

Առաջինը՝ սխալ արտասանութիւնն է, որով աղաւաղում է տուեալ բառի հնչիւնային ձեւը եւ աղճատում բառի նշանակած երեւոյթի համարժէքը մբռնումը կամ առհասարակ իմաստագրկումը բառը, կորցնում նոյնիսկ բառի կեցութեան գլխաւոր յատկանիշը՝ որպէս ինքնուրոյն գործածուող եւ ընկալուող նուազագոյն իմաստակիր հնչիւնախումբ:

Շարահիւսական սխալ է կատարում, երբ խախտում են բառերի կապակցման, բառաբարդման, խօսքամասային յարաբերութիւնների կարգաւորման, ինչպէս նաեւ նախադասութեան կազմում բառի գործառութեան՝ խնդրառութեան, համաձայնեցման, ստորոգումի եւ միւս քերականական օրինաչափութիւնները, եւ գործածուող բառը վերատին համարժէքօրէն չի ընկալում:

Նոյնը վերաբերում է ոճական բնոյթի սխալներին, երբ ճարտասանի արտասանած այս կամ այն բառը չի համապատասխանում ընդհանուր ոճին, այլ կերպ ասած՝ բառը ճիշտ տեղում չի յայտնուում եւ դարձեալ լիիմաստ կերպով չի ընկալում:

Վերջապէս՝ բառագործածութեան տրամաբանական սխալն այն է, որ խօսողն ինքն է թիւր ըմբռնում իր գործածած բառի իմաստը:

Ճոխաբանութեան տեսանկիւնով՝ հնչիւնական (արտասանական) սխալները մեծ բարդութիւն չեն ներկայացնում, քանի որ ունկնդիրները սովորաբար (ճարտասանի հետ միեւնոյն լեզուական հանրութեան պատկանելու շնորհիւ) գլխի են ընկնում, թէ աղճատուած հնչիւնապատկերը ինչ բառ է ներկայացնում:

* Օրինակ՝ երբ կառավարութեան անդամ արտասանում է «կա վարթիւն», ունկնդիրները հասկանում են, որ խօսքը կառավարութեան մասին է:

* Երբ լսում է, թէ «հասարակութիւնը շատ քաղաքանացուած է», «մեր գրողները շատ քաղաքանացուած են», առանց դժուարու-

թեան հասկանալի է, որ խօսքը ոչ թէ մի նոր հիւանդութեան մասին է, այլ քաղաքականացուած լինելու:

* Ունկնդիրները լիովին հասկանում են այն պատգամաւորին, ով արդիւնաբերութեան հոգսերից խօսելիս շարունակ արտասանում է «արդնաբերական քաղաք», «արդնաբերական գարգացում» եւ այլն:

* Երբ մեկ այլ պատգամաւոր կրկնում է, թէ «հիւանդանոցը գտնուում է ֆինանսական ծանդր վիճակում», բոլորը նրան հասկանում են (սակայն քանի՞սն են մտածում հայոց լեզուի ծանր վիճակի մասին): Խօսքաշարը, խօսողի անձը եւ նպատակադրումը, արտալեզուական մի շարք հանգամանք օգնում են ունկնդիրներին հասկանալու ոչ միայն ճարտասանի ամբողջական ասելիքը, այլեւ առանձին աղաւաղուած բառեր: Մասնաւորապէս՝ «նաւորում եմ» ասողը ընդամէնը նկատի ունի «շնորհաւորելը»:

Նմանապէս՝ աղաւաղումների շարանը՝ որտեւ (որովհետեւ), յարկէ (իհարկէ), նախագ (նախագահ), իշքամ (ինչքան), աշք (աչք), եփոր (երբ որ), կըլնի (կլինի), համպատասխան (համապատասխան), գնհատել (գնահատել), լուի (լրիւ), գործնէութիւն (գործունէութիւն), առհամարհել (արհամարհել), յաղթհարել (յաղթահարել), մածեմածիկա (մաթեմատիկա), հուլքասիրել (հիւրասիրել), հարուր (հարիւր), խորդարան (խորհրդարան), եկորդ (երկրորդ):

Բառագործածութեան արտասանական սխալները թէպէտ անհատական արտաբերութեան դրսեւորումներ են, սակայն բնաւ էլ ոչ պատահական, այլ առնչուում են հնչիւնափոխութեան որոշակի օրինաչափութիւններին (առնմանութիւն, համաբանութիւն, ամփոփում, արտակարգ հնչիւնափոխութիւն եւ այլն): Այստեղ կարեւորն այն հանգամանքի արձանագրումն է, որ, հնչիւնական աղաւաղումներով հանդերձ, հաղորդակցողները միմիանց, իրօք, կարողանում են հասկանալ: Չմոռանանք, սակայն, որ ճարտասանը ոչ միայն հասկանալի լինելու, այլեւ համոզելու խնդիր ունի, այնինչ աղաւաղուած բառագործածութիւնը ոչ մի կերպ չի նպաստում ճարտասանի խօսքի համոզկերութեանը: Անգամ բնական (բնախօսական) արտասանական թերութիւնը հիմք է դառնում ճարտասանին զաւեշտաբար ընկալելու,

էլ ուր մնաց ակնյայտօրէն նրա անկրթութիւնը բացայայտող սխալը:

Լսարանն անգթօրէն որսում է սխալները, անխուսափելիօրէն գնահատում է դրանք՝ ի վնաս խօսողի հեղինակութեան եւ նրա խօսքի ներագրեցութեան ուժի:

Մի՞թէ իսկապէս զաւեշտ չէ այն լեզուաբան տիկնոջ ելոյթը, որը, խօսելով հայերէնի աղաւաղումների մասին (եւ չմոռանալով ամէն մի ելոյթի ընթացքում պահանջել «սկանջալուր լինել») իր խօսքին, գրեթէ բոլոր բառերի յարձակումով «ո» է հնչեցնում: Ոչ միայն զաւեշտական է ու հեղինակագրկող, այլեւ վնասակար (սխալ արտասանութեան տարածման առումով) հեռուստահաղորդավարի ամէնօրեայ այն արտայայտութիւնը, թէ տեսնեք ինչպէս են ձայները «բախշուել» (փոխանակ՝ «բաշխուել»):

Աւելի հեղինակագրկող են, բնականաբար, բառագործածութեան տրամաբանական սխալները:

*Ահաւասիկ՝ Ազգային ժողովի պատգամաւորը ցատումալից խօսում է քաղաքական հակառակորդների մասին, թէ նրանց ժողովուրդը գուցէ ների, «եթէ մէկ օր առաջ քառութիւն խնդրեն, մեղանչեն ժողովուրդի առաջ»:

Պարզ է, որ ուզում է ասել՝ զղջան, թողութիւն խնդրեն, ապաշխարեն, այնինչ սխալ գործածելով «մեղանչել» բառը (մեղք, յանցանք գործել ստոյգ իմաստով)՝ ցանկացածի հակառակն է ասել: Ի դէպ, եւս մեկ նուրբ սխալ կայ. «օր առաջ» բառակապակցութիւնը նշանակում է «որքան վաղ, այնքան լաւ», մինչդեռ թուականի անհարկի գուղակցմամբ արդէն կորցրել է դարձուած քային բնոյթը եւ աւելի շատ ընկալում է ուղղակի ձեւով՝ որպէս հենց «մեկ օր առաջ», այսինքն՝ նախորդ օրը, նախօրեակին:

*Հեռուստահաղորդումը վարող օրիորդը սիրալիր ժպտում է պատկառագրու գրուցակցին եւ քնքօրէն ասում, թէ պարոն Այսինչեան, «շատ վերամբարձ բաներից խօսեցիք»:

Միտքն այն է, թէ վեհ, բարձր թեմաներ են շօշափել, սակայն հաճոյախօսութեան փոխարէն ակամայ կշտամբանք է արուել, քանի որ «վերամբարձ» բառի ճանաչուած ըմբռնումն այլ է՝ «փքուն», «ճոռոտ», «վերացական»:

(Շարունակելի)

ՄԱՍԻՍ

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԿՏՐՕՆ

Yes, I wish to subscribe to Massis Weekly

Enclosed a check for (one year)

* \$50,00 for USA

* \$60,00 (second class), \$ 75,00 (Air Mail) for Canada.

* \$85,00 (second class), \$ 125,00 (Air Mail) Overseas.

Name: -----

Address: -----

City: ----- State:----- Zip Code:-----

Country: -----

Tel :----- Fax :-----

ԼՈՒԻԿ

Լոլիկը ծնունդով Հարավային Ամերիկայի հիւսիս-արեւմտեան (Պերու եւ Էկվադոր) մասից է, որի բնիկները՝ ինկիները մշակում էին այս բույսը, ինչպէս ազտեկները Մեքսիքայում: XVI դարում սպանացիներն այն տարան իրենց հայրենիք, ազտեկական «tumantla» անուանումը վերափոխուեց՝ «tomat»-ի: Տուեալ անուանումը ամուր թափանցեց բազմաթիւ այլ լեզուների բառապաշարի մէջ եւ օգտագործուեց մինչ այսօր: Ամենահամեղ լոլիկները յատկապէս հիւսիս-արեւմտեան սկզբներին: Լոլիկի ամենամեծ հարստութիւնը լիկոպին կոչուող նիւթն է, որ պաշտպանում է օրգանիզմի բջիջները շրջապատող նեզատիւ միջավայրի ազդեցութիւնից, կանխում ուռուցքային հիւսանդութիւնները: Լոլիկի կարմիր գոյնը կանխորոշուած է այդ բնական գուանանիւթով: Լիկոպինը լաւ դաշնակից է կնճիռների դէմ պայքարում, պահպանում է վնասակար արեւային ճառագայթումից: Ի տարբերութիւն միւս բանջարեղէնների, խոհարարական մշակումներից յետոյ լոլիկի օգտակար նիւթերի քանակութիւնը չի կրճատուում, այսպէս 2 րոպէ եփելուց կամ տապակելուց յետոյ բուստիչ առողջարար լիկոպինը աճում է լոլիկի մէջ 1/3-ով: Լոլիկի պտուղն ունի մեծաքանակ կարոտին (պրո-վիտամին A) 2%, վիտամիններ (K, P, C, B կոմպլեքս): Կան նաեւ պեկտինային միացութիւններ, կիտրոնաթթու, ինձորաթթու եւ այլ արժէքաւոր նիւթեր:

են օրգանիզմի ծերացումը, սա անվնաս բնական միզամուղ է: Լոլիկը հարուստ է պեկտինով, որ նուազեցնում է խոլեստերինի մակարդակը: Լոլիկը հակացուցուած է բարձր թթուացնութեամբ ստամոքսաբորբի (գաստրիտ) դէպքում: Փորձուած դեղատոմսեր վերցնել հաւասար քանակութեամբ թարմ ուսնան, մեղր եւ կիտրոն, գազարի եւ լոլիկի հիւթեր, լաւ խառնել եւ ընդունել, օգտագործել մրսածութեան դէպքում:

Այրուածքի դէպքում ցաւոտ հատուածի վրայ դնել 1 օղակ լոլիկ, որի մէջ եղած բնական մանրէասպան նիւթերը՝ ֆիտոնցիդները, կը թեթեւացնեն հիւսանդի վիճակը:

Լոլիկով պատրաստուած կերակրատեսակները դանդաղեցնում

Լոլիկային մեղր Անհրաժեշտ է վերցնել (հաւի ձուի մեծութեան) հասած, կարմիր լոլիկները խիտ ձեւով դասաւորել ապակէ տարայի մէջ եւ վրայ լցնել մեղր (մեղրը կրակին չդնել): Լոլիկները պէտք է լրիւ պատուեն մեղրով: Տարայի վզիկը (բերանը) խձուծել: Դնել մութ եւ հով տեղ: Պահել այնքան ժամանակ, մինչեւ լոլիկները լրիւ լուծուեն մեղրի մէջ: Արդյունքում ստացուած է վարդակարմրաւուն միասեռ գանգուած, որ պէտք է դնել սառնարանի մէջ: Ընդունել լոլիկային մեղրը օրուայ մէջ մէկական ճաշի գդալ, մինչեւ սնունդ ընդունելը: Օգտագործման ժամկէտը 1 ամիս է: Ունի հակաուռուցքային ազդեցութիւն: Դիմակներ Լոլիկով դիմակները կը վերադարձնեն յոգնած մաշկի գոյնը

«ԱՍՊԵՐ» ԿԱՍ «ԱՊԵՐԱՍ»

Շարունակուած էջ 2-էն

նրանց չէ, որ նկատի ունի: Գուցէ նա նկատի ունի նրանց, ովքեր տարբեր տարիներին լինելով իշխանութեան մէջ, օգտուել են խաղաղութեան քվոտաներից, իսկ այսօր հանդէս են գալիս իշխանութեան քննադատի դիրքերից, դրա համար օգտագործելով նաեւ բանակում առկայ խնդիրները: Ասել, թէ այդպիսի մարդիկ չկան, թերեւս կը լինի սխալ: Կան մարդիկ, որոնք տարբեր տարիներին զբաղեցրել են բանակի տարբեր պատասխանատու պաշտօններ եւ որեւէ կերպ չեն բարձրաձայնել բանակում առկայ խնդիրները, ողբերգութիւնների եւ յանցագործութիւնների մասին: Մինչդեռ դրանք այն ժամանակ էլ կային, դրանք իսկապէս նոր չէ, որ տեղի են ունենում որպէս արատաւոր երեւոյթ:

Բայց, այդ պաշտօնեաների «ապերախտութիւն» արդէն ոչ թէ բանակի հանդէպ է, ինչպէս փորձում է ներկայացնել Սերժ Սարգսեանը բառացի, այլ թերեւս հենց իշխանութեան: Այսինքն, «երբ դուք իշխանութեան մէջ էիք, ամէն ինչ նորմալ էիք համարում, կամ գոնէ ձայն չէիք հանում աննորմալութիւնների մասին. իսկ հիւստիս յանկարծ ամէն ինչ դարձաւ վատը»: Թերեւս հենց այդ միտքն է Սերժ Սարգսեանի խօսքի ենթատեքստը: Նա մատնացոյց է անում այդ պաշ-

տօնեաների ապերախտութիւնն իշխանութեան, ոչ թէ բանակի հանդէպ: Ի վերջոյ, բանակը կատարել է սիրագործութիւնը, իսկ դրա արդիւնքներից օգտուելու «կարգը» սահմանել է իշխանութիւնը:

Այդ առումով, սահմանած այդ «կարգի» տրամաբանութեան շրջանակում, Սերժ Սարգսեանը միանգամայն իրաւացի է: Այդ պաշտօնեաներն իսկապէս ապերախտութիւն են անում իշխանութեան հանդէպ: Ով գիտէ, գուցէ ինչ որ առումով, ինչ որ պահի իշխանութիւնն է նրանցից որոշները հանդէպ ապերախտութիւն արել, ինչի պատճառով էլ նրանք հանդէս են եկել պատասխան ապերախտութեամբ:

Բայց դա բոլորովին կարեւոր չէ: Դա «ապերախտների» ներքին գործն է, եւ ի վերջոյ, խաղաղութեան քվոտաւորման համար սահմանած «կարգի» տրամաբանութիւնը՝ կամ «ախպեր» են, կամ «ապերախտ», երրորդ տարբերակ չկայ:

Միայն թէ պէտք չէ, որ այդ «ներքին գործը», անձնական զգացումները, անկախ այն բանից՝ արդարացի են դրանք, թէ ոչ, փորձեն լուծել հանրային եւ պետական այնպիսի կարեւոր նշանակութիւն ունեցող կառուցիչ հաշուին, ինչպիսիսն են բանակն է: Թող իրերն անուանեն իրենց անուններով եւ չփորձեն ակնարկի ձեւով թաքցնել բանակի անուան տակ:

«ԼՐԱԳԻՐ»

եւ թարմութիւնը՝ շնորհիւ վիտամիններ C եւ E-ի բարձր պարունակութեան: Բացի այդ, կվերադարձվի մաշկի երբեմնի առաձգականութիւնը:

Չոր մաշկի համար Միջին մեծութեան լոլիկը քերիչով անցկացնել, 1/2 թ. գդալ օսլա եւ մի քանի կաթիլ ձիթապտի իւղ խառնել եւ քսել դէմքին: Հրաշալի դիմակ է չոր մաշկի համար:

Խոտնել երկուական ճաշի գդալ լոլիկի հիւթն ու ալիւրը: Քսել դէմքին, ծածկել թանգիֆով, պահել 15-20 րոպէ: Լուսնալ տաք ջրով: Խոտնեցնող ազդեցութիւն է թողնում:

ձարպոտ մաշկի համար Մաքրած եւ տրորելով փափկեցրած լոլիկին աւելացնել 2 թէյի գդալ եգիպտացորենի թեփ, խառնել եւ տեղադրել դէմքին: Հրաշալի միջոց է մաշկի լայնացած ծակոտիների համար: Օգտակար է նաեւ դէմքը շփել լոլիկահիւթով,

պահել դէմքի վրայ մինչեւ լրիւ չորանալը: Լուսնալ գոլ ջրով:

3 ճաշի գդալ լոլիկի հիւթը խառնել 1 թէյի գդալ մաղադանոսի հիւթին, լցնել կաղապարիկների մէջ, դնել սառնարանի սառցախցիկ: Օգտագործել դէմքը շփելու համար:

Նորմալ մաշկի համար 2 ճաշի գդալ թարմ կաթնաշուի վրայ լցնել 1 ճաշի գդալ կաթ, 1 թէյի գդալ արեւածաղկի իւղ, մանր քերիչով անցկացրած լոլիկ: Մի պտղունց աղ աւելացնել: Պատրաստած շիւան քսել դէմքին 15-20 րոպէ: Դէմքը լուսնալ տաք ջրով, վերջում սառը ջրով ցայել:

Հասած 1 լոլիկը մանր քերիչով անցկացնել, խառնել 1 ճ/գ օսլային, աւելացնել կիտրոնահիւթ, 1 թէյի գդալ (կամ խաղողի հիւթ), լաւ խառնել եւ քսել դէմքին: Պահել 20 րոպէ: Լուսնալ տաք ջրով եւ չորացնել դէմքը անձեռոցիկով:

Պատ.՝ Զուլիխտա Սահակեանը

Ո՞Վ Է ՄՏԱԽՕՍԸ ԿԱՍ ՀԻՆԱՐԻ «ԽԱՂԱՑՆԵԼՈՒ» ԻՐԱԿԱՆ ԳԻՆԸ

Շարունակուած էջ 2-էն

թեամբ, միամտաբար կարծելով, թէ թուրքական երկու նախապայմաններին ընդառաջ գնալը նրանց կը դարձնի մեր կողմնակիցը Ղարաբաղի հարցում:

Չի բացառուում, որ նոյն Գիւլը Սարգսեանին խնդրած լինի, որպէսզի վերջինս միջամտի եւ ԱՄՆ-ին յորդորի յետաձգել ցեղասպանութեան ճանաչման հարցը: Սարգսեանն էլ երեւի ասել է՝ հարց չկայ, բայց սահմանը կը բացէ՞ք: Հա, բա ոնց, հաւատարացրել է Գիւլը: Սարգսեանն էլ հաւատարացել է իր սիրելի Աբդուլլահին, վերցրել ու գանգել է ԱՄՆ: Այս ամէնը, իհարկէ, ենթադրութեան ոլորտից է, բայց հաշուի առնելով այն մթնոլորտը, որը տիրում էր Հայաստանում կազմակերպուած թուրքական օրերի ժամանակ, չի բացառուում, որ մօտաւորապէս այսպիսի մի պատմութեան հետ գործ ունենք: Այսինքն, երբ Սերժ Սարգսեանը ամերիկաթուրքական վոյաժների մէջ էր ու ամէն օր Հիլարի Գլինթոն էր «խաղացնում», այսօրինակ թեմաներից էին խօսում:

Հիմա նայենք, թէ ինչ եղաւ այդ տեսանիւթի համացանցում յայտնուելուց յետոյ:

ՀՀ նախագահի մամուլի խօսնակը Հերբեց Բայդենի ասածները եւ յայտարարեց, թէ նման բան չի եղել, եւ ՀՀ նախագահը երբեք այդպիսի խնդրանքներով հանդէս չի եկել, այլ ընդհակառակը՝ միշտ կողմ է եղել, որ Հայոց ցեղասպանութիւնը ճանաչուի: Անմեղութեան կանխավարկածից ելնելով, հակուած ենք հաւատալ նախագահի խօսնակի ասածներին, իսկ թէ ո՞րն է ճշմարտութիւնը, կը պարզուի շատ շուտով: Հանաք բան չէ, աշխարհի գերտէրութեան փոխնախագահին, ըստ էութեան, ստախօսութեան մեղադրանք է ներկայացուել:

Հիմա հարց է առաջանում, թէ ո՞վ է ստում՝ Բայդենը, թէ՞ ՀՀ նախագահի թիմը: Այս հարցը, կարծում եմ, դեռ երկար ժամանակ քննարկման առարկայ կը մնայ:

Չի բացառուում, որ տեսանիւթը Հրապարակ են նետել ամերիկացիները՝ դրանով պատասխանելով ՀՀ-ի ու ՌԴ-ի վերջերս ստո-

րագրուած 49-ամեայ ռազմական պայմանագրին ու փորձելով ճնշումներ գործադրել Ղարաբաղի հարցով: Փաստօրէն, եանկիները պզոյով սկսեցին ու ցեղասպանութեան ուրացման սպեցօպերացիայով աւարտում են: Տեսնես սրան ի՞նչ է յաջորդելու:

Մէկ բան ակնյայտ է. այս իշխանութիւններն իրենց քայլերով իսկական պատուհաս են դարձել Հայաստանի գլխին, ու մի «Եու թուրք» կայքով բոլորը նրանց մատների վրայ են խաղացնում: Այսպէս կը շարունակուի այնքան ժամանակ, քանի դեռ հայաստանեան հասարակութիւնը «մերոնց» չի ուղարկել «Եու թուրք», իսկ յետոյ Recycle bin ու այնտեղից էլ delete:

Յ.Գ.: Սերժ Սարգսեանի հիմնական գլխացաւանքներից մէկն իր նախագահ դառնալուց յետոյ դարձել է «Եու թուրք»: Այնտեղ պարբերաբար սկանդալային նիւթեր են յայտնուում, որից հայ ժողովուրդը տեղեկանում է, թէ ինչպէս են նկարահանուել Սարգսեանի նախընտրական տեսահոլովակներն ու ինչ են իրականում մտածում Սարգսեանի ու իր շրջապատի մասին նոյն այդ տեսահոլովակների մաքուր տարբերակներում ՀՀԿ «ձկուն» նախագահին գովերգողները: Հիմա էլ Բայդենը մեջդան ընկաւ ու էլի «Եու թուրք» շնորհիւ: Աչքիս, հայաստանեան փոփոխութիւնները նոր տեխնոլոգիաների շնորհիւ են լինելու, «ինտերնետն ընդդէմ իշխանութեան լիակատար վերահսկողութեան տակ գտնուող հայկական փոստ ճեղատարակութիւնների» մոդելով: Կեցցե՛ն նորագոյն տեխնոլոգիաները:

Յ.Գ.-2: Անկախ այն հանգամանքից, կը հաստատուի տեսանիւթում հնչած մտքերը, թէ ոչ, մէկ բան ակնյայտ է, որ «Փուտբոլային» դիւստրիպիութեան հետեւանքով Հայոց ցեղասպանութեան միջազգային ճանաչման գործընթացը հիմա փաստացի դադարեցուած է, բոլորը մոռացել են ցեղասպանութեան հարցը, հայ-թուրքական սահմանի բացման հարցը եւ քննարկում են միայն Ղարաբաղը, այն էլ մեզ համար անբարենպաստ սցենարով: Սա՛ է «նախաձեռնողականութեան» արդիւնքը:

« 70Ր »

ԲԱՐՁՐ ԻՆՔՆԱԳՆԱՀԱՏԱԿԱՆ ՈՒՆԵՑՈՂ ՄԱՐԴԻԿ ԱԲԵԼԻ ԱՌՈՂՋ ԵՆ

Ամուր սիրտ ունենալու համար անհրաժեշտ է սիրել սեփական անձը: Այսպիսի եզրակացություն է եկել Նոր Զելանդիայի Քենտերբերի համալսարանի հոգեբան Էնդի Մարտենզոն ու իր գործընկերները, որոնց կարծիքով՝ բարձր ինքնագնահատականը մարդուն ստիպում է սպառնալիքի բախուկելու դեպքում անվտանգության գագաթում ունենալ: Ժամանակակից հասարակության մեջ սպառնալիքը ասոցացվում է սոցիալական ցնցումների հետ, որոնք կարող են քայքայել նեարդերը: Գիտնականը որոշել է ուսումնասիրել, թե արդեօ՞ք պաշտպանուածությունը գագաթումը առողջության տեսանկյունից առավել թանկ է ունի:

Թեստերին մասնակցել է 184 մարդ. մի փուլում մասնակիցներին ներկայացվել է իրենց արտաքին տեսքի վերաբերեալ իրականությունը չհամապատասխանող արձագանք:

Մէկ այլ փորձի ընթացքում մասնակիցները պէտք է երկու շաբաթուաչ ընթացքում ամէն օր ինքնուրույն գնահատէին ինքնագնահատականի մակարդակը, ինչին գուրահետ ուսումնասիրուել է թափառող նյարդի սրտային տոնուսի ակտիւութիւնը, որ ցոյց է տալիս, թէ որքան ուժեղ է ազդում սրտի վրա պարասիմպատիկ նեարդային համակարգը, որի անբաւարար ակտիւութիւնը կարող է հանգեցնել սրտանոթային խնդիրներին: Արդիւնքում՝ ըստ drugs.am-ի, պարզուել է, որ բարձր ինքնագնահատականը կապուած է թափառող նեարդի տոնուսի բարձրացման հետ, ինչն ապացուցում է, որ սեփական անձի նկատմամբ լաւ վերաբերմունքը ուղղակիօրէն դրական է ազդում առողջութեան վրայ:

ՎԵՆԵՏԻԿԻ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԻ ՀԱՅ ԼԵԶՈՒԻ ԵՒ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ԱՄԱՌՆԱՅԻՆ ԽՏԱՑԵԱԼ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔԻՆ 25-ԱՄԵԱԿԸ

Շարունակուած էջ 8-էն

Թիւնը արեւմտեան սփիւռքին եւ յատկապէս արեւմտահայութեան համար: Հանդէսը փակուեցաւ սուպրանո Ռոզին Թաշճեան Մանուկեանի (Փարիզ) պարիթոն Մկրտիչ Մկրտչեանի (Նախկին մենեթիչ Երեւանի Պետական Օփերայի, այժմ Փարիզ) համերգով, որոնց կ'ընկերակցէին դաշնամուրով Զաստին Ռափաէլի (Վենետիկ) եւ Լոուանս Անահիտ Միսիթարեան (Պրիւքսէլ), որ նաեւ դասընթացքին կը հետեւէր: 14 Օգ. Շաբաթ իրիկուն, յոբելինական տօնակատարութիւնը շարունակուեցաւ պաշտօնական, միանգամայն մտերիմ ընթրիքի մը շուրջ, աւանդական թամադայական կարգով եւ զինեձօներով: Այս առիթով հրատարակուած երկու զիրքեր կը ներկայացնեն դասընթացքի մասին 2005-2010ի միջեւ լոյս տեսած մամուլի գրութիւնները եւ Պո-Արաքսի նպատակներուն եւ գործունէութիւններուն մասին ամբողջական, ամփոփ տեղեկութիւն մը:

Փակման հանդէսը տեղի ունեցաւ, 15 Օգոստոս Վերափոխման Կիրակին, Ս. Ղազարու Մայրավանքին մէջ, յետ միջօրէի առաջին ժամերուն, յետ Աբբայական Պատարագին եւ Միաբանութեան կողմէ

հրամցուած սեղանին: Արծաթեայ յոբելինի հանդէսը սկսաւ՝ դասընթացքին հիմնադիր ու վարիչ Հ. Լեւոն Զէքիեանի ուղերձով, որ շեշտեց դասընթացքին նշանակութիւնն ու դերը ժամանակակից հայ մշակութիւթի բեմախորքին վրայ, թէ՛ Հայաստանի եւ թէ՛ սփիւռքի նկատմամբ, որպէս ներշնչուած հիմնապէս Միսիթարի տեսլականէն: Ապա տեղի ունեցաւ համերգ մը վերոյիշեալ արուեստագէտներուն կատարմամբ, որոնց միացաւ այս առիթու կազմուած եւ ընթացորդներէն բաղկացած երգչախումբ մը, մասնաւորապէս Մկրտիչ Մկրտչեանի ղեկավարութեամբ: Երգերուն միջանկեալ, ներկաները վայելեցին հայ կրօնական եւ ժողովրդական մեղեդիներու դուդուկի նուագը, Երեւանի Պետական Կոնսերուատորիայի շրջանաւարտ Արամ Իփիլճեանի կատարումով:

Հայ Լեզուի եւ Մշակութի խտացեալ 25րդ դասընթացքը աւարտեցաւ Օգոստոս 19ին: 2011ի դասընթացքին արձանագրութիւնները կը բացուին 1 Դեկտեմբեր 2010ին: Պայմաններու եւ ձեւակերպութիւններու մասին տեղեկատու շրջաբերական մամուլին կը յանձնուի Նոյեմբերու կէսերուն:

Դիւան Պո-Արաքս Մշակութային Ընկերակցութեան

ՏԻԳՐԱՆԱԿԵՐՏԸ՝ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ԵՒ ՃԱՐՏԱՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ՄԱՍՈՒՆՔ

Շարունակուած էջ 13-էն

հարազատներին, որոնց մասին մինչ այսօր տեղեկութիւն չունի: «Յետոյ պատերազմը սկսուեց, այդ ժամանակ էլ առաջին գծում էի: Պատերազմն աւարտուեց, բայց ես շարունակում եմ պայքարել: Սա իմ տունն է, իմ հողն է եւ չպէտք է մնայ անտէր, պէտք է մշակուի, վար ու ցանք արուի: Դժուարութիւնը մարդու համար է: Ցանկութեան դէպքում մարդիկ ամէն ինչ էլ կը ստեղծեն: Չարդախլուն կորցրեցի, Աղդամը չեմ տայ», ասում է նա: Բաղէյեանի որդիները հողագործութեամբ են զբաղուած:

Յարութիւն պայտիկն էլ Տիգրանակերտի թանգարանի հսկիչն է: Խոստովանում է, որ զբօսաշրջիկները Տիգրանակերտից չեն հեռանում առանց իր հետ լուսան-

կարուելու: «Մի անգամ աւատրալացի մի գոյգ ինքնագիր ինդրեց: Չարմացած հարցրեցի՝ ինչի՞ համար, դերասան չեմ, երգիչ չեմ, կիրնն ասաց. «Հայրենասէր անձնաւորութիւն էք, մեր օրերում ձեզ նմանները շատ քիչ են», պատմում է նա:

Ջրի աղբիւրը տնից 150 մեթր հեռաւորութեան վրայ է: Դպրոց հասնելու համար երեխաները մի քանի քիլոմեթր ճանապարհ պէտք է անցնեն:

Տան հարաներն արդէն վաղուց չեն դժգոհում պայմաններից եւ ենթակառուցուածքների բացակայութիւնից: «Նրանց ասել եմ՝ հարմարուէք: Սա է մեր տունը, կարողանում էք գիւղը շինացրէք, չէ՞ք կարողանում՝ եղածով բաւարարուէք»:

«Ա.Զ.Գ.» ՕՐԱԹԵՐԹ

«ԿԱՆՈՆԱԳԻՐՔ ՀԱՅՈՑ»

Շարունակուած էջ 7-էն

768-ին, Գրիգոր Գ Պահլաւունիի Քեսունի ժողովը 1113, Գրիգոր Տղայի Հռոմկլայի ժողովը 1179-ին, Կոստանդին Գ Կեսարացիի Ատանայի ժողովը 1317-ին, Կիրակոս Ա Վիրապեցիի Վաղարշապատի ժողովը 1441-ին, եւ Փիլիպպոս Աղբակեցիի Երուսաղէմի ժողովը 1652 թուին:

Աշխարհիկ եւ պետական անձերու կողմէ, թագաւորներու կամ իշխաններու նախաձեռնութեամբ, ըստ քաղաքական կացութեան, գումարուած են Դուռնի Գ ժողովը 607 թուին հայ իշխաններու կողմէ, նոյնպէս Կարնոյ Ա ժողովը՝ 633-ին, Կարնոյ Բ ժողովը՝ 680-ին, Երնջակի ժողովը՝ 841-ին: Կաթողիկոսներու բացակայութիւնը կը բացատրուի 607 թուականի ժողովին կատարուած Աբրահամ Աղբակեցիի Կաթողիկոսի ընտրութեան պատճառաւ, իսկ 841 թուի ժողովի պարագային՝ երբ ամբաստանութիւն յառաջ եկած էր Յովհաննէս Դ Ովայեցիի Կաթողիկոսին դէմ: Անի մայրաքաղաքի ժողովը գումարուեցաւ Աշոտ Գ Ողորմած Թագաւորի կողմէ 969 թուին, եւ աւելի ուշ՝ Տարսնի ժողովը 1197-ին, Կիլիկիոյ Լեւոն Ա Թագաւորին կողմէ, Սիսի Ա ժողովը 1208 թուին նոյն թագաւորին կողմէ, Սիսի Բ ժողովը 1307-ին Կիլիկիոյ Լեւոն Գ Թագաւորին կողմէ, եւ Սիսի Գ ժողովը 1343-ին Կիլիկիոյ Կոստանդին Թագաւորին կողմէ:

Օձնեցի Հայրապետի թողած աւանդը մեծ է Հայ Եկեղեցուց

ինքնավար գոյութեան տեսանկյունէն դիտուած, թէ՛ աստուածաբանական եւ թէ՛ կանոնադրական իմաստով: Ներկայ ժամանակներու Միաւոր Կանոնագրութիւն մը պատրաստելու ճիգը անհետեւանք կը մնայ, եւ սակայն միշտ կանգուն կը մնան հնօրեայ մեր հոգեւոր եւ վարդապետական, կենցաղական եւ ընկերային կեանքի վերաբերեալ կանոնները որոնց հիման վրայ գրեթէ ոչինչ կը կատարուի մեր եկեղեցական եւ կարգապահական դրութեանէն ներս: 19-րդ դարուն Հայ Եկեղեցուց վրայ պարտադրուած Պոլոթեանի եւ Ազգային Սահմանագրութիւնը, մին Ռուսական Կայսրութեանէն ներս գործող հայ եկեղեցուց համար (Մայր Աթոռ), եւ միւսը՝ Օսմանեան Թուրքիոյ (Պոլսոյ Պատրիարքութիւն), թէեւ իրարու հակոտնեայ, եւ սակայն իրենց ժամանակի պահանջներուն դիմաց պահեցին գոյութիւնն ու գործունէութիւնը Հայ Եկեղեցուց: Անոնց արժէքը այդ իմաստով գնահատելի եղաւ մեր եկեղեցիին ու ազգին կողմէ:

Ինչ որ ունինք այս օրերուն մնացորդներն են այդ երկուքին, բոլորովին տարբեր բովանդակութեամբ եւ օրինական հիմունքներով, որոնց հետեւողութեամբ ներքին եւ արտասահմանեան Նուիրապետական Աթոռներն ու Թեմերը հետզհետէ որդեգրեցին իրենց ուրոյն սահմանագրութիւնները, համաձայն տեղական պայմաններուն, առանց կարելի դարձնելու մէկ եւ միացեալ Սահմանագրութեան մը գործնական իրագործումը:

ՎԱՐՁՈՒ ՏՈՒՆ

PALM SPRINGS ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ԳՆԱՅՈՂ ՀԱՅՐԵՆԱԿԻՑՆԵՐԻ ՈՒՇԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Փալմ Սփրինգս գեղատեսիլ եւ կից Լեռնային շրջանին, վարձու է տրուում լրիւ կահաւորուած մէկ ննջարան, մեծ նստասենեակ, խոհանոց՝ բոլոր յարմարութիւններով, մինչեւ 5-6 հոգի գիշերելու տարողութեամբ Condo: Ունի մեծ լողաւազան, ջաքուզի, քենիսի խաղաղաշտ, կանաչազարդ փիքնիքի տարածք, իր յատուկ կրակարաններով եւ 24-ժամեայ ապահովութեան սիստեմ:

Վարձման գներն են՝	
Ուրբաթ, Շաբաթ եւ Կիրակի՝	\$ 400
Long Weekend-ների համար՝	\$ 500
Մէկ շաբաթուայ համար՝	\$ 675
Մէկ ամսուայ համար՝	\$ 1450

Մանրամասների համար հեռաձայնել՝
(818) 246-0125

ՔԱՉ ՆԱԶԱՐ ՈՒՂԻՂ ԵԹԵՐ ՇՕ

Ամէն Կիրակի երեկոյեան ժամը 10:00-ից 12:30
Կլէմտէյի 380-րդ կայանից

Չեր Ծանուցումները Վստահեցէք «Մասիս» Շաբաթաթերթին

T: (626) 797-7680
F: (626) 797-6863 massis2@earthlink.net

ՄԵԶՍԵ ՅԱԻԵՏ ԲԱԺՆՈՒՈՂ ԿՐԹԱԿԱՆ ՄՇԱԿՈ՝ ՌՈՒԲԵՆ ՏԻՐԱՐԵԱՆ

Ընկ. Ռուբեն Տիրարեան պաշտոնավարած է Կիլիկեան վարժան- ներու մէջ շուրջ 35 տարիներ, մի քանի տարի որպէս ուսուցիչ, ապա տնօրէն: Իր ժամանակաշրջանը կը բնորոշուի դպրոցի կրթական մակարդակի բարձրացումով, Կիլիկեան ձեմարանի հիմնադրութեամբ եւ մանկապարտէզի շէնքի սեփականացումով:

Ան ստորագրած է բազմաթիւ յօդուածներ Սուրիոյ եւ Լիբանանի հայկական մամուլին մէջ: Հրատարակած է դասագրքեր, պարբերաթեր- թեր եւ յուշամատեններ, որոնց գլխաւորագոյնը եղաւ Կիլիկեան վարժարաններու հիմնադրութեան 75-ամեակի առիթով, բծախնդրօ- ըն պատրաստուած եւ հազարէ աւելի մեծադիր էջերով, Կիլիկեան կրթական հաստատութեան կրթողային յուշամատենը:

Ընկ. Ռուբեն Տիրարեան ունեցած է ազգային հասարակական բեղուն գործունէութիւն, կանուխէն մտած է Ս. Գ. Հնչակեան Կուսակցութեան շարքերը, ուր վարած է քաղաքական, մշակութային, մարզական եւ կրթական դեկավար պաշտօններ, եղած է կուսակցութեան շրջանային եւ կեդրոնական վարչութեանց անդամ, սուրիահայ յառաջդիմական ճակատի ատենապետ, եղած է Սուրիական Խորհրդա- րանի գործօն անդամ, ընտրուած է Հալէպի Ազգային Գաւառական ժողովի անդամ, եղած է Հ.Բ.Ը. Միութեան կրկնակ վեթերան անդամ, պատասխանատու պաշտօններ վարած է Հ.Մ.Մ.ի Ն.Ս.Մ.Մ.ի եւ Կիլիկեան Մշակութային Միութեան ու Հալէպահայ Ուսուցչական Միութեան մէջ:

Ռուբեն Տիրարեան եղաւ անշէղ գաղափարականի տէր, հայրենա- սէր, անընկրկում հասարակական գործիչ եւ հմուտ կրթական մշակ մը: Յաւերժ մնալ անոր յիշատակը:

Կիլիկեան Կրթական Միութեան Կեդրոնական Վարչութիւն

ԱՆՂԱՄԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎ

Ս. Գ. Հնչակեան Կուսակցութեան «Արսէն Կիտուր» մասնաճիւղի անդամական ժողովը տեղի պիտի ունենայ Չորեքշաբթի 10 Նոյեմբեր 2010ին, Երեկոյեան ժամը 8ին, Կլենտէյլի կեդրոնին մէջ:

Ծանօթ. Ներկաներուն թիւը մեծամասնութիւն պիտի նկատուի: Ներքին Դիւան

*****

Ս. Գ. Հնչակեան Կուսակցութեան «Փարամագ» մասնաճիւղի անդամական ժողովը տեղի պիտի ունենայ Չորեքշաբթի 17 Նոյեմբեր 2010ին, Երեկոյեան ժամը 8ին, Փասատինայի կեդրոնին մէջ:

Ծանօթ. Ներկաներուն թիւը մեծամասնութիւն պիտի նկատուի: Ներքին Դիւան

*****

Անդամական Ժողով

Ս. Գ. Հնչակեան Կուսակցութեան «Սապահ Կիւլ» մասնաճիւղի անդամական ժողովը տեղի պիտի ունենայ Չորեքշաբթի 24 Նոյեմբեր 2010ին, Երեկոյեան ժամը 8ին, Կլենտէյլի կեդրոնին մէջ:

Ծանօթ. Ներկաներուն թիւը մեծամասնութիւն պիտի նկատուի: Ներքին Դիւան

ՎԱՐՁՈՒ ՄՐԱՇ ՓԱՍԱՏԻՆԱՅԻ ՄԷՋ (200 ՀՈԳԻ ԸԱՍԱՐ)

ԱՄԵՆ ՏԵՍԱԿ ԱՌԻԹՆԵՐՈՒ ԸԱՍԱՐ
1060 N. ALLEN AVE. PASADENA
ՇԵՌԱԶԱՅՆԵԼ (626) 797-7680

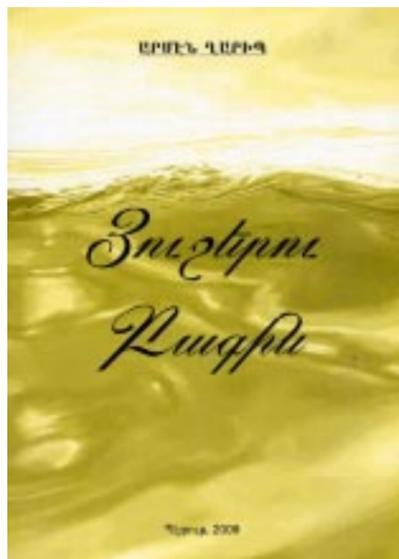
ՅԱՒԱԿՑԱԿԱՆ

Հանգուցեալ Տիրար Ռուբեն Տիրարեանի (Հալէպ) մահուան տխուր առիթով Կիլիկեան Կրթական Միութեան կեդրոնական վարչութիւնը ներկայումս կու գայ յանուն բոլոր Կիլիկեանցիներուն, իր խորագրաց ցաւակցութիւնները յայտնելու հանգուցեալի տիկնոջ Տիկ. Արաքսիին, զաւակներուն՝ ԲԺՂԿ. Հրաչին, ԲԺՂԿ. Շահէին, ԲԺՂԿ. Շիրազին, ԲԺՂԿ. Արարատին եւ դստեր վարդենիին, ինչպէս նաեւ համայն հարազատներուն, բարեկամներուն եւ գաղափարի ընկերներուն:

Հրապարակի վրայ է

«Յուշերու Բագին»
հեղինակ՝
Արմէն Ղարիպ
(տպ. Պէյրութ 2009)
Գինը՝ \$20

Ստանալու համար
դիմել «Մասիս»
Շաքաթաթերթին
1060 N Allen Ave
Pasadena, CA 91104
626-797-7680

ՌԻՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Եթէ ձեր տրամադրութեան տակ ունիք հայերէն գիրքեր, եւ կը ցանկանաք զանոնք նուիրել Կայծ Երիտասարդական Միութեան գրադարանին՝ հաճեցէք կապ պահել մեզի հետ:
G.Y.O. 1060 N. ALLEN AVE. PASADENA, CA 91104

UNITED STATES POSTAL SERVICE (All Periodicals Publications Except Requester Publications)		
1. Publication Title	2. Publication Number	3. Filing Date
NASSIS WEEKLY	0667-370	10/26/10
4. Issue Frequency	5. Number of Issues Published Annually	6. Annual Subscription Price
WEEKLY, except two weeks in August	50	\$50
7. Complete Mailing Address of Known Office of Publication (Street, city, county, state, and ZIP+4®)		Contact Person
1060 N. ALLEN AVE. PASADENA, CA 91104		Telephone (include area code) (626) 797-7680
8. Complete Mailing Address of Headquarters or General Business Office of Publisher (Not printer)		
1060 N. ALLEN AVE. PASADENA, CA 91104		
9. Full Names and Complete Mailing Addresses of Publisher, Editor, and Managing Editor (Do not leave blank)		
Publisher (Name and complete mailing address) SDHP 1060 N. ALLEN AVE. PASADENA, CA 91104		
Editor (Name and complete mailing address) DR. ARSHAG KAZANTIAN 1060 N. ALLEN AVE. PASADENA CA 91104		
Managing Editor (Name and complete mailing address) VAHE ACHABANTIAN 1060 N. ALLEN AVE. PASADENA CA 91104		
10. Total Number of Copies (Net press run)		11. Total Paid Distribution (Sum of 15b (1), (2), (3), and (4))
3,500		3,500
12. Total Free or Nominal Rate Distribution (Sum of 15c (1), (2), (3), and (4))		13. Total Distribution (Sum of 12 and 11)
375		3,875
14. Copies not Distributed (See Instructions to Publishers #4 (page #3))		15. Total (Sum of 12 and 14)
153		3,500
16. Percent Paid (12c divided by 15f times 100)		17. Publication of Statement of Ownership
88.7%		☐ If the publication is a general publication, publication of this statement is required. Will be printed in the _____ issue of this publication. ☐ Publication not required.

ԱՅՍ ԿԻՐԱԿԻ

ԱՅՍ ԿԻՐԱԿԻ

"Քաջ Նապար" հանդեսը եւ հեռուստաժամը
Ներկայացնում է

11-րդ ամեակի ԹԵԼԵԹՈՆ

Ի ՆՊԱՍՏ ՍՈՒՐԲ ԾՆՈՒՆԴԻ ԲԻՄՆԱԴՐԱՄԻ,
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԾՆՈՂԱԶՈՒՐԿ ԵՒ ԲԱՇՄԱՆԴԱՍ
ԵՐԵՒԱՆԵՐԻ ԵՒ ՆՐԱՆՑ ՄԱՆԿԱՏՆԵՐԻ
ԿԵՐԱՆՈՐԴՈՒԹԵԱՆ ԲԱՍԱՐ
(հիմնաձ 1999թ.)

Կիրակի, հոկտեմբեր 31, 2010
երեկոեան ժամ 4-12-ը

Sponsored by

"KACH NAZAR" Magazine & TV Show

11 ANNIVERSARY

NATIONWIDE TELETHON

ON SUNDAY
OCTOBER 31, 2010

AMGA
CHANNEL 380
Glendale, CA
From 4:00 pm
12midnight

ARMENIAN AMERICAN ORPHANS CHRISTMAS FUND, INC.
FOR DISABLED CHILDREN AND FOR THE RESTORATION OF CHILDREN'S HOMES

ՕԳՆԵՆՔ ՄԵՐ ԵՐԵՒԱՆԵՐԻՆ ՆՐԱՆՑ
ԱՊԱԳԱՆ ԿԵՐՏԵԼՈՒ ԲԱՍԱՐ

HELP OUR CHILDREN TO BUILD THEIR FUTURE . . .
www.forourkids99.com

Everyday we build the dreams and future of our children with your generous donations. In their prayers they remember you and give their blessings upon you.
Ձեր օգնութեամբ մենք ամէն օր կառուցում ենք, հանգստութիւն և ուրախութիւն պարգևում հայրենի կարօտեալ երեխաներին: Նրանք իրենց աղօթքներում միշտ յիշում և օրհնում են ձեզ...

P.o. Box 250038 • Glendale, CA 91225 • Tel: 818-246-0125 • 818-239-6880 or 818-606-2070
E-mail: Forourkids99@gmail.com Non-profit Organization A Tax-exempt 501 (c)3 Charity

ԱՅՍ ԿԻՐԱԿԻ

ԱՅՍ ԿԻՐԱԿԻ